

Bezprizornost jako fenomén postmoderní doby

Bc. Petra Kořínková

Diplomová práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Institut mezioborových studií

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Petra Kořínková**
Osobní číslo: **H138209**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Bezprizornost jako fenomén postmoderní doby**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně č. 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovědního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena na:

- historii bezprizorných;
- příčiny bezprizornosti;
- současný stav.

Součástí práce budou případové studie osob bez zajištěného bydlení, kteří se nacházejí v těžké životní situaci:

- matky samoživitelky, lidé žijící na ulici, dlužníci, kteří vlastní vinou o bydlení přišli.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BURKE, T. Pojetí spravedlnosti: je sociální spravedlnost spravedlivá?. Praha: Občanský institut, 2012, 10 s. ISBN 978-80-86972-86-2.

COHEN, G. Iluze liberální spravedlnosti. Vyd. 1. Praha: Filosofia, 2006, 180 s. ISBN 80-7007-234-2.

KREBS, Vojtěch a Jaroslava DURDISOVÁ. Sociální politika. Praha: Codex Bohemia, 1997-. Vychází nepravidelně.

KUDA, František a Martin LUX. Bydlení v regionech: (důsledky regionálních rozdílů v dostupnosti bydlení). 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2010, 152 s. ISBN 978-80-7431-026-3.

LUX, Martin. Finanční dostupnost bydlení v ČR a zemích EU. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2002, 179 s.

MATĚJŮ, Petr a Klára PLECITÁ. Nerovnost, spravedlnost, politika: Česká republika 1991-1998. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, 402 s. ISBN 80-85850-82-6.

NOVAK, Michael. Sociální spravedlnost. Praha: Občanský institut, 1993, 7 s.

Další literatura bude obsažena v Projektu diplomové práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí diplomové práce:

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

Institut mezioborových studií

Datum zadání diplomové práce:

4. listopadu 2014

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2015

V Brně dne 4. listopadu 2014

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užit své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připoustí-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně

14.2.2015

PETRA KORŮNKOVÁ *kyj*
.....
Jméno, příjmení a podpis diplomanta

ABSTRAKT

Téma: „Bezprizornost jako fenomén postmoderní doby“ nahlíží na bydlení pohledem bezprizorních, tedy těch, kteří z jakéhokoli důvodu nemají zajištěné stálé bydlení. Případně těch, kteří relativně stálé bydlení měli, avšak toto bydlení ztratili. Buď vlastní vinou, či vinou vnějších okolností. Otázku bydlení nejsou schopni samostatně a dostatečně efektivně řešit. Práce v teoretické části obsahuje vysvětlení základních pojmů. Ozřejmuje vývoj bydlení na pozadí politické a hospodářské situace, včetně právního rámce vztahujícího se k oblasti bydlení. Shrnuje postoj státu v otázce bydlení a jeho činnosti směřující k ochraně a pomoci svých občanů. Nastiňuje problematiku dostupnosti bydlení a aktuální možnosti získání bydlení.

Praktická část práce je zaměřena v první fázi na zjištění prvotních příčin bezprizornosti u konkrétních občanů. Předmětem zájmu jsou otázky směřující ke zjištění životních podmínek, ze kterých tito občané vzešli, jejich rodinné zázemí v dětství a úroveň vzdělání rodičů i jich samotných. V druhém uceleném výzkumu byli dotazníkovým šetřením osloveni konkrétní žadatelé o pronájem obecního bytu. Cílem dotazování je získání názoru, zda je podpora státu v oblasti bydlení dostatečná a zda preferují obecní bydlení jako finančně dostupné a stabilní bydlení.

Klíčová slova:

Postmoderní doba, individualismus, sociální kontrola, domovské právo, bezdomovec, ztráta bydlení, byt, obecní byt, bydlení, nájemce bytu

ABSTRACT

Topic: "Homelessness as a phenomenon of the postmodern era" looks at housing from the perspective of the homeless, those who are from whatever reason of no fixed abode. Alternatively of those who used to have a relatively fixed abode but lost it, either as a result of their own fault or through the impact of outside circumstances. They are not capable of solving their housing problem independently and effectively.

The theoretical part of the thesis includes definition of basic terms. It explains the evolution of housing on the background of the political and economic situation, including legal aspect of housing. It summarises the attitude of the state towards housing issues and its activities directed at protection of and assistance to its citizens. It outlines the issues of housing accessibility and current options of acquiring housing.

The first phase of the practical part of the thesis concentrates on finding out the primary causes of homelessness of specific citizens. The topics of interest are questions related to the living conditions of these citizens, their family background and the level of education of their parents and themselves. The second comprehensive research addressed through a questionnaire specific applicants for municipal flat leases. The aim of the research is to get an opinion on whether the support of the state in the area of housing is sufficient and whether they prefer municipal housing as affordable and stable living.

Keywords:

Postmodern era, individualism, social control, right of domicile, homeless person, loss of home, flat, municipal flat, housing, lessee

Mé poděkování patří především doc. PhDr. Miloslavu Jůzlovi, Ph.D., který, jako vedoucí diplomové práce, mně poskytl cenné rady a doporučení ke zdárnému dokončení práce. Děkuji mé rodině za projevenou trpělivost a podporu. Poděkování patří i prof. PhDr. Marii Krčmové, CSc., emeritní profesorce Masarykovy univerzity, za nezištnou odbornou pomoc při stylizaci práce.

Citát:

„Lišky mají doupata a ptáci hnízda, ale Syn člověka nemá, kde by hlavu složil.“

- L 9-10,59

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 POSTMODERNÍ DOBA	13
1.1 CHARAKTERISTIKA SOUČASNÉ DOBY	13
1.2 INDIVIDUALISMUS VE SPOLEČNOSTI	15
1.3 SOCIÁLNÍ KONTROLA	16
1.4 OSOBNOSTNÍ VZORCE SOUDOBÉ SPOLEČNOSTI	19
2 BYDLENÍ – ZÁKLADNÍ POTŘEBA ČLOVĚKA.....	23
2.1 VÝVOJ BYDLENÍ	23
2.2 INSTITUT DOMOVSKÉHO PRÁVA.....	26
2.3 CHUDOBA – CELOSVĚTOVÝ PROBLÉM	31
2.4 SNAHY K ODSTRANĚNÍ BEZPRIZORNOSTI.....	33
3 OTÁZKA BYDLENÍ Z POHLEDU STÁTU.....	37
3.1 ZÁSAHY STÁTU DO OBLASTI BYDLENÍ PŘED ROKEM 1989	37
3.2 SOUČASNÝ PRÁVNÍ RÁMEC UPRAVUJÍCÍ BYDLENÍ.....	38
3.3 PŘÍSTUP STÁTU K OTÁZCE BYDLENÍ	40
3.4 DOSTUPNOST BYDLENÍ	43
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	46
4 OSOBNÍ DOTAZOVÁNÍ BEZPRIZORNÍCH RESPONDENTŮ.....	47
4.1 METODOLOGIE	47
4.2 ROZHOVORY	49
PANÍ HELENA.....	49
PAN STANISLAV	53
4.3 KÓDOVÁNÍ	56
4.4 SUMARIZACE KÓDŮ DO KATEGORIÍ	57
4.5 VYHODNOCENÍ POMOCÍ KAUZÁLNÍHO MODELU.....	67
5 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ MEZI ŽADATELI O OBECNÍ BYT	69
5.1 CÍLE VÝZKUMU, METODOLOGIE, STANOVENÍ HYPOTÉZ	71
5.2 ANALÝZA DOTAZNÍKOVÝCH DAT A JEJICH INTERPRETACE	72
ZÁVĚR	81
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	84
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	90
SEZNAM TABULEK.....	91
SEZNAM GRAFŮ	92
SEZNAM PŘÍLOH.....	93

ÚVOD

Téma diplomové práce „Bezprizornost jako fenomén postmoderní doby“ je konkretizováno na otázky bydlení. Nahlíží na bydlení pohledem bezprizorních, tedy těch, kteří z jakéhokoli důvodu nemají zajištěné stálé bydlení. Případně těch, kteří relativně stálé bydlení měli, avšak toto bydlení ztratili. Buď vlastní vinou, či vinou vnějších okolností. Otázku bydlení nejsou schopni samostatně a dostatečně efektivně řešit.

Dlouhodobě se profesně zajímám o možnosti získání bydlení. V rámci svého pracovního zaměření poznávám blíže díky kontaktům s občany – žadateli o byt, jak je v praxi pro ně důležité zajištění stálého bydlení a jaké, z jejich pohledu, mají v této oblasti možnosti. Setkávám se s žadateli o obecní byt, kteří se nacházejí v rozmanitých životních a sociálních podmínkách. Jejich snahou je získání adekvátního bydlení. Současně, v určitých případech, vidí nedostižitelnost svého cíle a cítí ve svém snažení marnost. Mnohdy viní stát, který, dle jejich názoru, otázku bydlení podceňuje a svojí záchranou sociální sítí cílí pouze na zmírnění důsledků ztráty bydlení. Příčiny, které ztěžují získání bytu, stát podle nich neřeší nebo řeší nedůsledně.

Drtivá většina občanů není schopna sobě zajistit vlastní bydlení koupí, jejich ekonomická situace jim to zkrátka nedovoluje. Zejména mladí lidé, kteří jsou na začátku své ekonomické aktivity, nejsou schopni financovat vlastnické bydlení. Chtějí se odpoutat přirozeně od rodičů, založit rodinu a v tomto ohledu zvažují současné možnosti nájemního bydlení. Soukromé pronájmy bytů eventuálně podnájmy jsou pro ně drahé. Navíc pronajímatelé v Brně často dávají přednost pronájmu bytu studentům, kterých v bytě bydlí více a jsou schopni se na vyšší nájem složit. Nejde jen o mladé lidi, rovněž matky samoživitelky, rozvedení, lidé nezaměstnaní nebo s příjmem ve výši základní mzdy mají podobné potíže. Výše nájmu překračuje jejich finanční možnosti. A mnohdy nájemné dosahuje do výše jejich platu. Jistě, řešením je příspěvek na bydlení nebo doplatek na bydlení. Ale není řešením dlouhodobým, takové pořízení bydlení znamená ve svém důsledku, že nájemníci bytu s tržním nájemným¹ žijí od výplaty k výplatě. Na nenadálé výdaje si častokrát berou půjčky. Dostávají se tak do těžko řešitelné situace bez známky pozitivní perspektivy při

¹ <http://www.finance.cz/bydleni/najemni-bydleni/trzni-najemne/24.2.2015>, 8:15:

Tržní nájemné je nájemné vznikající na základě vzájemné dohody mezi pronajímatelem a nájemcem. Tržní nájemné tak, na rozdíl od nájemného regulovaného, odráží vztah nabídky a efektivní poptávky na lokálním trhu s byty v jednotlivých městech.

získávání vhodnějšího bydlení. Jedním z možných řešení je požádat o pronájem obecního bytu, neboť města a obce disponují bytovým fondem ve svém vlastnictví. Počet takových bytů je však omezen, k výstavbě nových obecních bytů dochází pouze sporadicky a nejsou tak úplně levné. A ve stávajících obecních bytech navíc žijí i lidé, kteří jsou ekonomicky zajištěni, avšak tento způsob bydlení jim vyhovuje. Obecní byty proto nelze zařadit do kategorie sociálních bytů. Ostatně definice pojmu sociální byt není zatím v obecné rovině konkretizována. Absolutní přednostní právo na pronájem obecních bytů pro sociálně slabou část naší společnosti nikde v podmínkách pravidel pronájmu bytů v jednotlivých městech a obcích nenalezneme.

Již ve své bakalářské práci jsem se zabývala otázkou obecního bydlení. Práce byla orientována spíše na kvalitu bydlení a preferenci lokality bydlení již stávajících nájemníků obecních bytů. V dotazníkovém šetření k této práci nájemníci obecních bytů odpovídali i na dotazy, které se týkaly dostatečné podpory ze strany státu v oblasti sociálního bydlení a vhodnosti vymezení lokality pro sociální bydlení. Podpora státu při zřizování sociálního bydlení je podle většiny respondentů tohoto výzkumu nezbytná. Zda by měly být sociální byty sloučeny v jedné lokalitě, na to se názor respondentů rozdělil. Nepatrně vyšší část dotazovaných byla pro koncentraci sociálního bydlení v jedné lokalitě. Odpovědi respondentů demonstrují, že společnost vnímá, že určitá část občanů pomoc státu se získáním bydlení potřebuje, tuto pomoc je ochotno akceptovat. Nicméně sociálně slabé občany by z větší části za sousedy nechtěli.²

Teoretická část této diplomové práce vysvětluje naši současnost. Zabývá se postmoderní dobou, ve které žijeme. Zmiňuje některé charakteristiky a změny ve společnosti, které tato doba sebou přináší. Vysvětluje individualismus ve společnosti a současnou podobu sociální kontroly, která v postmoderní době nabyla jiné povahy, než v dobách předcházejících. Následující kapitoly zachycují zakotvení občanů ve společnosti prostřednictvím obcí a současný pohled státu na otázku bydlení a celkové bezprizornosti. Ozřejmí vývoj bydlení na pozadí politické a hospodářské situace, včetně právního rámce vztahujícího se k oblasti bydlení. Nastiňuje problematiku dostupnosti bydlení a aktuální možnosti získání bydlení. V prvním bloku praktické části, která je věnována výzkumu, si diplomové práce klade za cíl pomocí osobního dotazování proniknout do sociální situace zkoumaných respondentů a nalézt odpovědi na významné otázky širšího rámce problematiky.

²Kořínková, Obecní bydlení jako jedna z možností řešení bytové potřeby, bakalářská práce 2013, str. 49

A z jejich opovědí se pokusit stanovit prvotní příčiny směřující k jejich momentální situaci, na to, jak moc tíživě vnímají svou současnou životní situaci bezprizornosti u konkrétních spoluobčanů. Výzkum je proveden kvalitativní metodou prostřednictvím rozhovorů s předem formulovanými otázkami. Předmětem zájmu jsou otázky směřující ke zjištění životních podmínek, ze kterých tito občané vzešli. Sledovaly jejich rodinné zázemí v dětství a úroveň vzdělání rodičů i jich samotných. Pro pochopení příčin a z nich vyplývajících důvodů jejich současné bytové bezprizornosti byl v rámci kvalitativního výzkumu vytvořen kauzální model.

Druhý blok praktické části výzkumu je věnován již konkrétním žadatelům o pronájem obecního bytu. Dotazníkovým šetřením byli osloveni žadatelé jedné městské části města Brna. Cílem bylo potvrdit nebo vyvrátit stanovené hypotézy:

H₁: Předpokládáme, že převládá názor, že ze strany státu nízká podpora v oblasti bydlení je příčinou nevyřešené bytové situace žadatelů o pronájem obecního bytu.

H₂: Předpokládáme, že žadatelé o pronájem obecního bytu je preferováno jako finančně dostupné a stabilní bydlení obecní byt.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 POSTMODERNÍ DOBA

Poprvé výraz postmoderní doba použil sociolog Amitai Etzioni, profesor George Washington University v New Yorku, roku 1968. Jak se dočteme na stránkách wikosofie, podle něj postmoderní doba navázala na konec moderny, kterou nenahradila ale transformovala. Frekventované se stávají pojmy jako technologizace, mravní lhostejnost, nutnost přizpůsobení, nadvláda hodnoty techniky. Charakterizuje postmoderní dobu jak dobu s vysokým stupněm vlivu technologií, jak vědních, tak i komunikačních.³

1.1 Charakteristika současné doby

Není pochyb o to, že žijeme v postmoderní společnosti. Jak ji na stránkách své knihy Společnost pozdní doby časově ohraničuje Miloslav Petrušek, jedná se o období počínající v polovině 50. let 20. století. V téže knize Petrušek dobu vymezuje rovněž následujícími atributy: Dochází k podstatné změně v organizaci výroby díky postindustriálnímu vlivu. Vynořily se zaručeně správné životní styly a „životní formy. Vznikem „společnosti blahobytu“ narostla spotřeba, společnost podléhá konzumentarismu.⁴

Dnešní svět je přetechnizovaný, globalizovaný, plný propastných rozdílů v jednotlivých částech Země. I přes obrovské množství přenášených dat neuvěřitelnou rychlostí, kdy jsme zahlceni takovou mírou informací, že nejsme schopni je tříditi a v mysli uchovat, jsme obklopeni anonymitou. Stáváme se bezejmennými členy společnosti. Obklopuje nás duchovní atmosféra individualismu, mantinely chování jedinců nejsou striktně určeny, člověk v rámci demokracie teoreticky může vše. Mnohdy však zapomínáme, na své povinnosti vůči společnosti, na zodpovědnost. Cíl a samotný smysl žití člověka se přesunul dovnitř každého z nás. Stávají se z nás sobci, jejichž blaho končí u sebe samého. Pomalu se vytrácí snaha udělat něco nezištně pro druhé a nevidět v této činnosti odříkání či sebezapření. V dnešní době se až příliš ptáme, co za to?, jaký to má pro mě přínos? Staráme se, aby náš výdej nebyl vyšší, než příjem, a to nejen ve finanční rovině. Naším prvořadým zájmem je uspokojování vlastních potřeb, snaha žít si sám pro sebe.

Mnohdy jsme lhostejní k pomoci druhým a jsme i líní. Nechceme dělat věci, které nás nebaví, které pro nás nemají smysl.

³ <http://wikisofia.cz/index.php/Postmoderna>, 23.2.2015, 11:40

⁴ M. Petrušek, Společnost pozdní doby, Praha 2006, str. 33

Neuvědomujeme si v té chvíli, že s největší pravděpodobností na cestě naším životem i my jednou budeme potřebovat okamžitou, účinnou a hlavně nezištnou pomoc.

Současný český sociolog Jan Keller definuje znaky postmoderní doby pomocí přídavných jmen jako dominanci kulturního nad ekonomickým, estetického nad industriálním a spotřebního nad výrobním. Jako dominantní kategorii staví osobní vkus individua, „které se dalekosáhle osvobodilo od jakékoliv sociální determinovanosti“. Podle Kellera to vypadá, že společnost je tvořena jednotlivými individui, která se sdružují v jakési neustále se měnící skupiny. Příslušnost k té či oné skupině závisí výhradně na svobodné vůli a rozhodnutí jednotlivcem dána jejich životním stylem.⁵

V souvislosti s charakteristikou postmoderní doby nelze nezmínit Zygmunta Baumana, sociologa žijícího ve Velké Británii. Ten píše, že v dnešní době postrádá ucelený sociální systém, který by dával jistoty, o které by bylo možné se opřít. „Zřejmě nejvýraznějším rysem, který charakterizuje postmoderní bytí, je absence sociálních struktur, jež by jednou provždy (to znamená prakticky vzato, po dobu realizace „životního projektu“) určovaly rámce toho, co je možné, současně ale také byly oporou pro to úsilí, jež je orientováno k realizaci kterékoliv z vybraných možností. Řečeno přesněji, rámce, s nimiž každé životní počínání můžeme počítat a s nimiž počítat můžeme, sice nezánikly zcela, ale nejsou konstantní, jak bývaly kdysi. Jakoby plynutí času přestalo být kontinuálním procesem. Místo přímky je tu soubor epizod, které sice opravdu postupují z a s e b o u, ale stejně dobře mohou být myšleny jako probíhající v e d l e s e b e ; jejich chronologická následnost v sobě neobsahuje nutnost; neurčuje ani jejich obsahy, ani nedeterminuje jejich průběh. Jinými slovy, z jedné epizody vyplývá pro jinou epizodu pramálo.“⁶

Postmoderní doba se nezrodila v jednom okamžiku. K dnešní podobě společnosti jsme dospěli historickým procesem. Postmoderní době předchází, dle všeobecně platného rozdělení společnosti, doba moderní, která vychází z tradičního pojetí společnosti. Představa o postmoderní době, nebo pozdní době moderní, lhostejno, jak ji přesně pojmenujeme, má mnoho podob.

⁵ <http://www.novinky.cz/kultura/salon/177872-jan-keller-postmoderni-rekviem.html>, esej ze dne 2. 9. 2009, 28.1.11:27

⁶ Z. Bauman, *Úvahy o postmoderní době*. Praha 1995, str. 33

Každý si pod termínem postmoderní doba představí něco jiného, připomene jiné její znaky. Pestrost názorů na současnost odráží složitost doby, ve které se právě nacházíme. Budoucnost pro společnost je nejistá, nelze nalézt společný záchytný bod, který by určoval směřování společnosti v budoucích desetiletích. Lze se jen domnívat, kam se společnost ve světle dnešního hektického žití bude ubírat. Vize některých filosofů a sociologů nám mohu připadat do jisté míry velmi skeptické. Petrušek přirovnává soudobou společnost k sopce „o níž, nejen nevíme, zda je činná či nikoliv, ale už vůbec ne, zda a kdy může vybuchnout a s jakými následky. Třebas zítra, třebaš nikdy.“⁷

I když se na nás neustále hrnou negativní informace o přesycenosti trhu, vyčerpání světových zásob, zoufalé demografické křivce ve vyspělých státech, zejména v Evropě, přesto se lze domnívat, že v podstatě optimistická mysl většiny z nás nedovolí propadnout takovým apokalyptickým vizím.

1.2 Individualismus ve společnosti

Člověk zaujímá ústřední místo ve společnosti. Je na společnosti nezávislý, je individualizovaný. Díky individualismu se člověk cítí volný. Nesvazuje ho tlak různých skupin, které v předmoderní době člověka si plně podřizovaly. Neovládají ho předsudky, pověry. Jak se zmiňuje Bauman ve svých Úvahách o postmoderní době, člověk moderní doby svůj život, jeho jednotlivé etapy dle oblastí činností a řešení problémů formuluje do více vlastních individuálních projektů. Takovéto vymezení vlastního života přináší, krom svobody, i úskalí. Člověk je vydán napospas sám sobě. A společnost plná individualit je snadno rozložitelná. Lze jen souhlasit s všeobecným názorem, že člověk dnešní doby je hřešící, více založen materialisticky a je chtivý vlastního uspokojení. Zamýšlí se nad nejvýznamnější odlišností naší doby, která „že nejen nemyslí, ale ani nemůže o sobě myslet jako o „projektu“. Současně přemítá nad otázkou, jak mohlo dojít v podstatě k zániku projektu realizovaného společností dané doby, projektu v jednotném čísle, nikoli plurál, tedy super-projektu. „Především – univerzalita projektu vyžaduje moc, jež má univerzální ambice. Takovou moc dnes jaksi není nikde vidět.

⁷ M. Petrušek, Společnost pozdní doby, Praha 2006, str. 25

Rozklad a ochablost státní moci, jež měla kdysi řádotvorné poslání, se den ze dne prohlubuje. Péče o ustavení a udržení umělého řádu, opřené o zákonodárství a státní monopol donucovacích prostředků, o lojalitu obyvatel a o normování jejich chování, dnes není ani naléhavá, ani nutná – jako byla nebo se zdála být nutná ve vstupní fázi projektu „modernizace“, kdy bylo třeba zaplnit normativní prázdnotu, jež zůstala po rozvrácených lokálních společenstvích, po rozrušených mechanismech sousedské kontroly a zesměšněných tradicích. Pravidelnost lidských činů, udržování a opakování rutiny života a soužití se dnes skvěle obejde bez dotěrného zasahování státu. S potřebami, jejich uspokojování kdysi vyžadovalo pracné utváření konsensu za pomoci zastrašování a indoktrinace, si dnes dobře poradí trh, který se nebojí ničeho více než podobnosti či jednotnosti zálib, vkusů a přesvědčení. Namísto normativní regulace občana nastoupilo svádění konzumenta. Namísto ideové indoktrinace nastoupila reklama. Namísto legitimizace moci nastoupila masová média. Kdo má dost síly na to, aby takový projekt vzal na svá bedra? A proč by to vlastně měl činit?“⁸

Vztahy v postmoderní společnosti jsou postaveny více na anonymitě. Nejsou tak osobní jako v tradiční společnosti. Jak uvádí Giddens v *Důsledcích modernity* „Existuje silná psychologická potřeba nacházet jiné, kterým můžeme důvěřovat, ale institucionálně organizované osobní vztahy jsou ve srovnání s předmoderními sociálními institucemi omezené“⁹

1.3 Sociální kontrola

Sociální kontrola je jedním z mechanismů v rámci procesu socializace. Pomocí sociální kontroly určujeme, co je v chování žádoucí a určují, co je v jednání mezi lidmi správné a žádoucí a naopak, které chování je nesprávné a jako takové je třeba je usměrňovat pod hrozbou sankcí. Sociologický slovník sociální kontrolu definuje následovně: „Sociální kontrola – social control – Procesy a mechanismy, kterými společnost nutí své členy k takovému chování, které je v jejím rámci považováno za žádoucí. Toho je dosaženo vnitřní kontrolou, kdy jedinec považuje společenské normy chování současně za měřítko, které je mu přirozeně vlastní, a vnější kontrolou udělováním pozitivních a negativních sankcí.“¹⁰

⁸ Z. Bauman, *Úvahy o postmoderní době*. Praha 1995, str. 14

⁹ A. Giddens. *Důsledky modernity*. Praha 2010, str. 109

¹⁰ J. Jandourek. *Sociologický slovník*. Praha, 2001, str. 131

Zájmem státu je mít kontrolu nad jednáním svých občanů. Určitá míra sociální kontroly je pro existenci společnosti nezbytná. Bez ní by společnost nebyla schopna udržet řád a řešit propukající konflikty. Bez uplatňování sociální kontroly by se lidé jen obtížně domlouvali na společných hodnotách a jen stěží by byli schopni se zapojovat do nejrůznějších forem koordinovaného úsilí. Nebyla by zachována stabilita společnosti.

V tradiční společnosti měla sociální kontrola běžně donucovací charakter. Do soukromí zasahovaly církevní i světské autority na základě širokých pravomocí. Donucovací charakter sociální kontroly přechodem od tradiční společnosti přes moderní k dnešní postmoderní společnosti je radikálně změnil.

Tradiční společnost disponovala velmi rozvinutou sociální kontrolou. Jak uvádí Keller, sociální kontrola byla všudypřítomná. „Zcela rigidně diktovala chování člověka od narození do smrti“.¹¹

V postmoderní společnosti jsou uplatňovány principy demokracie. Žijeme v právním státě, kde jsou si před zákony všichni rovni. To ovšem sebou přináší i tlak na zodpovědnost jedince. Životní kroky již nejsou systematicky ve společnosti dány. Moderní společnost uplatňuje skryté formy kontroly, které mnohdy vedou až k manipulaci jedince. Důraz je kladen na internalizaci sociální kontroly. Aby jedinec sám za sebe se byl schopen ztotožnit s požadavky kladenými společností, chtěl a ztotožnil se s nimi.

Každý jedinec by měl být schopen rozpoznat co je dobré a co zlé. A v rámci uplatňované sociální kontroly poznat, kde končí sociální kontrola a nastupuje manipulace, aby nebyl bezbranný, tak jako tomu bylo při uplatňování manipulativní sociální kontroly v tradiční společnosti. Pro poznání co je žádoucí a zároveň správné je sociální kontrola nutná. V rámci sociální kontroly jsou pro každé nežádoucí chování uplatňovány sankce. Již Foucault ve svém díle *Dohlížet a trestat* poukazuje na nutnost sociální kontroly pomocí modelu „Panoptikon“. Do modelu promítá charakter organizované modernity. Posiluje individualismus a využívá ho pro disciplinaci jedince. Tímto se snaží o eliminaci a prevenci sociálních patologických jevů. „Hierarchizovaný, nepřetržitý a funkční dohled není bezpochyby nějakým velkým „objevem“ 18. století, jeho zákeřné rozvinutí však vděčí za svůj význam

¹¹ J. Keller. *Úvod do sociologie*. Praha 1992, str. 33

novým mechanismům moci, které s sebou přinesl. Disciplinární moc se díky němu stala „integrovaným systémem“, vnitřně spjatým s ekonomikou a s cíli dispozitivu, ve kterém působí. Organizuje se rovněž jako moc mnohonásobná, automatická a anonymní; neboť ačkoli je pravda, že dohlížení spočívá na jedincích, jeho fungování je fungováním sítě vztahů shora dolů, ale do jisté míry i zdola nahoru a horizontálně; tato síť „drží“ celek pohromadě a prostřednictvím účinků moci, kdy jedny jsou oporou druhých, tímto celkem integrálně prochází: dozorcí jsou pod nepřetržitým dozorem. Moc v dohlížení hierarchizovaných disciplín není držena jako věc, nepřenáší se jako vlastnictví; funguje jako mašinerie. A ačkoli je pravda, že její pyramidální organizace jí dodává „velitele“, je to aparát jako celek, který produkuje „moc“ a rozmisťuje jednotlivce v tomto permanentním a spojitém poli. To umožňuje disciplinární moci být současně absolutně „indiskrétní“, protože je všude a neustále ve střehu, protože ze svého principu neponechává žádnou oblast stranou a protože neustále kontroluje dokonce i ty, kteří jsou pověřeni kontrolovat; a zároveň „diskrétní“, neboť neustále a do značné míry pracuje v tichosti. Disciplína uvádí „do chodu“ relační moc, jež se udržuje sama vlastními mechanismy a jež nahrazuje manifestační předvádění nepřetržitou hrou propočítaných pohledů. Díky technikám dohlížení, „fyzice“ moci, se ovládnutí těla uskutečňuje podle zákonů optiky a mechaniky, v celkové hře prostorů, linií, ochranných zástěn, svazků a stupňů a bez uchylování se, přinejmenším v principu, k excesům, k použití síly, k násilí. Je to moc, která je zdánlivě o to méně „tělesná“, o co důmyslněji je „fyzická“. ¹²

Sociální kontrola je ve společnosti uplatňována pomocí různých prostředků. Působí na jedince pomocí sankcí. Ty mohou být jak negativní, tak i pozitivní. Sankce nejsou uplatňovány je n v rámci právně kodifikovaných trestů. Sankcionovat může společnost i formou veřejného mínění. Sankce může mít podobu odsouzení, posměchu až pohrdání a vyloučení se svého středu na okraj. Pomocí sankcí se společnost snaží dát nepřizpůsobivým a vzpurným jedincům mantinely pro jejich chování. Lze jen souhlasit s Bergerem, že používané kontrolní mechanismy mají za úkol vyloučit nežádoucí osoby a povzbudit ostatní členy společnosti. ¹³ Při respektování řádu dané společnosti má jedinec možnost žádného uplatnění a seberealizace. Naopak nerespektování pravidel společnosti přináší pro jedince negativa v podobě snahy společnosti o jeho vyloučení.

¹² M. Foucault. *Dohlížet a trestat: kniha o zrodu vězení*. Praha 2000, str. 253

¹³ P. Berger L. *Pozvání do sociologie*. Praha 1991

Urbanová hovoří o dvou složkách sociální kontroly, o podpůrné a represivní. Jsou to vlastně procesy v rámci sociální kontroly, které jsou na sebe navázány a navzájem se prolínají. V dnešní době složky sociální kontroly nelze oddělit od ekonomického procesu.¹⁴ Kontrolu chování a jednání členů společnosti lze zajistit prostřednictvím procesu socializace. V tomto procesu je nutná intenzivní interakce mezi jedincem a společností. Jedinec si v rámci socializačního procesu osvojuje návyky, přejímá kulturní vzorce, vytváří si hodnotový žebříček, vstupuje do vztahů s ostatními členy společnosti a s institucemi, přejímá sociální postoje, a většinové mínění společnosti. Socializace sebou přináší i úskalí. Jak uvádí Keller, socializace sebou nese zásadní problém, který spočívá v kvalitě socializace. Pokud jedinci nejsou schopni navazovat „zdravé“ vztahy s ostatními členy společnosti, stávají se sociálně narušení. Nejsou schopni respektovat pravidla normálního soužití. Úplná absence socializace sebou přináší neschopnost společnosti přenést na své členy základní normy a hodnoty. Taková společnost se rozpadá.¹⁵

1.4 Osobnostní vzorce soudobé společnosti

V postmoderní době není přítomna přesně vymezená možnost jakéhokoli ztotožnění. Bauman hovoří o „a b s e n c i“ přesně vymezené identity; čím neurčitěji je identita definována, tím lépe pro toho, kdo je jejím nositelem. Nejlépe se vede těm jedincům, jejich svobodu pohybu nesvazuje úzká specializace, kteří si nenavykli koncentrovat se příliš dlouho na jeden předmět zájmu, kteří se nadměrně neváží na věci, jimiž se v tu či onu chvíli mají zabývat, kteří si zachovávají distanci a emocionální střídmost ve vztahu k tomu, čím se v dané chvíli zabývají. Osobnost skutečně postmoderní se vyznačuje a b s e n c í i d e n t i t y . Její následná vtělování se proměňují stejně rychle a stejně podstatně jako obrázky v kaleidoskopickém kukátku“¹⁶ Individualismus v postmoderní době je vítaným jevem. Člověk se vymanil s tlaků, které na něj byly vyvíjeny ostatními skupinami. Plně se podřídil diktátu ostatních. Také byl ovlivněn předsudky a pověry, které ho provázely celoživotně a byly předávány další generaci. Individualismus přináší velké svobody jednotlivci. Ale také obrovskou míru zodpovědnosti za sebe a za druhé.

¹⁴ M. Urbanová. *Sociální kontrola a právo*. Brno 1998, str. 10,11

¹⁵ J. Keller. *Úvod do sociologie*. Praha 1992, str. 33

¹⁶ Z. Bauman, *Úvahy o postmoderní době*. Praha 1995, str. 35

Stále existuje jistota jednotlivce v právní řád, nicméně, jak uvádí Keller slovy Ulricha Becka: „Individualismus je to, co člověku zbývá, když byl vyvázán z přediva sociálních opor. Nestal se však nezávislým. Dostal se ve všech dimenzích svého života do naprosté závislosti na mechanismu trhu.“¹⁷

Společnost jako nositel znaků postmoderní společnosti se formuje ve své jednotě a individuálně, v duchu zájmu jednoty, i své členy. Každý jedinec se, v rámci svých možností a daných vlastností, přizpůsobil podmínkám, které mu společnost poskytuje. Snaží se zařadit do určité vrstvy. Ať to jsou manuálně pracující, početná vrstva střední třídy, jako jsou lékaři, učitelé, podnikatelé či úředníci. Ve svých úvahách o postmoderní době Bauman trefně pojmenovává dnešního člověka podle jeho vlastností jako zevlouna, tuláka, turistu a hráče. Každému vyjmenovanému typu přiřazuje osobnostní vzorce, které ze života v postmoderní době vyplývají. Neboť postmoderní doba není jednotou daných vzorců. Životní styl této doby se jeví jako roztržitý, zdánlivě neslučitelný. Lidské činnosti jsou úlomkovité a jsou poskládány z jednotlivých epizod. Tomu se přizpůsobuje i povaha jednotlivců a vyplývají z této situace jednotlivé osobnostní vzorce. A tak Baumanův zevloun je ten, co se dívá. Jeho život vnímá skrze promítací plátno. Představuje svobodu, kterou umí plně prožít. Jeho svoboda není závislá na náladách a vůli ostatních lidí. Jeho svoboda je však prázdná a jalová. Kulturním vzorcem zevlouna je anonymita velkoměsta, které sebou nese husté zalidnění a vzájemnou existence lidí, kteří jsou si ve své podstatě cizí. A rovněž nechť ke sblížení.

Naproti tomu typ tuláka lze ztotožnit s jedincem bez stálého domova. Bezdomovci byli nežádoucí a jejich pohyb a zakotvení do společnosti bylo snahou zákonodárců již od 16. století. Takové lidi nebylo možno nikterak kontrolovat. Při porušení platných norem bylo obtížné je vyhladit a tím se dostávali mimo dosah sankcí. Jeho chování nepodléhalo žádnému omezení, bylo plně výběrové a záviselo na tulákově svobodné vůli. Ale jak je již v práci zmiňováno, nedostatek disciplíny a nedodržování norem nutně vyústí v chaos. Nicméně. Dnešní doba své „tuláky“ potřebuje. Již neexistují donucovací sociální kontrola. Respektování vzorců, kterými je řád udržován, se děje pomocí nejrůznějších lákadel. Uvědomme si například intenzivní masáž všepřítomné reklamy.

¹⁷ J. Keller. *Tři sociální světy: sociální struktura postindustriální společnosti*. Praha 2011, str. 159

Jestliže je ke všem těmto lákadlům tulák svým způsobem imunní, pak jeho přítomnost ve společnosti je prospěšná. Tulák bloumá životem, život je pro něj pohyb a neustálá změna. Jeho cíl putování je mlhavý a neurčitý. A ani se jej nesnaží vytyčit. Důležitější než cíl je pro tuláka samotný pohyb. Jednotlivá zastavení tuláka plně neuspokojují. Lákají ho příští zastávky. A tak prchá od zastávky k zastávce, žije ze dne na den. Věří, že život nabízí nepřeborné množství šancí, a on v té záplavě nechce žádnou opominout. Naproti turista je, na rozdíl od tuláka, v každé zemi zdejší. Turista si vybírá trasu a cílovou zemi. A protože turista platí, vyžaduje od domorodců servis. Nemusí cestovat, pro cestování se rozhodl dobrovolně. Získává tak nové dojmy a zážitky. Není bez domova. Svůj domov si přenáší do cíle svého putování. Takový domov má být pohodlný, ale pouze do té míry, aby uspokojoval dočasnost bydlení. Turista netouží na svých cestách zapouštět kořeny. Putuje po ověřených cestách, které jsou prosty nástrah a překážek. Typ hráče vyhledává riziko. Svůj život pojímá jako hru, kde jednotlivé tahy nejsou dopředu předvídatelné. Vlastností hráče je důvtipnost. Na něm závisí, jaké tahy zvolí v rozehrané hře. A tak každá životní situace, každá společenská interakce je sledem uzavřených her s cílem vyhrát.

Lze tedy souhlasit s Baumanem, že v dnešní době je každý z nás tak trochu tulákem, cizím ve vlastní společnosti. Jsme také turisty, kteří se honí za nevšedními zážitky a dojmy. Rovněž jsme hráči, kteří čas od času rozehrávají svou hru s cílem vyhrát.

Baumanem vyobrazené osobnostní vzorce nejsou stvořeny postmoderní dobou. Vyskytovaly se již v modernitě, některé i v tradiční společnosti. Jejich aktuálnost je daná skutečností, že se tyto typy z okrajové části společnosti dostávají do středu zájmu. V minulosti se tyto vzorce u jedinců vyskytovaly ojediněle. V dnešní době se těmito vzorci někteří lidé řídí veřejně, aniž by vzbuzovali hromadné zděšení.¹⁸

„Dějiny ukazují, že lidé jsou schopni spolupráce a pokroku, ale také neuvěřitelných krutostí a ničení. Převládající západní obraz člověka je na základě staletých zkušeností negativní: nahlížíme na sebe navzájem jako na bytosti, které jsou zaměřené na sebe samé a často přímo egoistické a kterým je nejlépe důvěřovat jen zpola. V dějinách západní kultury převládá názor, že člověk vydaný napospas sám sobě je špatný a hříšný. V křesťanství platí, že lidé mohou překonat svá pozemská omezení jen tehdy, když jsou sami součástí Vyššího plánu.

¹⁸Z. Bauman. *Úvahy o postmoderní době*. Praha 1995, str. 46 - 52

Filosofické pokusy doby osvícenství o vytvoření alternativního obrazu člověka na svět-
ském základě vedly především k myšlence, že pouze pod tlakem a ukázněním lze člově-
ka přivést k společensky přijatelnému chování¹⁹.

¹⁹ K. Breed. *Demokracie v 21. století: udílení smyslu, svoboda a politika v narativní společnosti.*, Brno 2002,
Zcela zásadních základních potřeb není mnoho. str. 13, 14

2 BYDLENÍ – ZÁKLADNÍ POTŘEBA ČLOVĚKA

Zcela zásadních základních potřeb není mnoho. Přesto jejich uspokojování má podstatný vliv k udržení lidské důstojnosti. Mezi prioritní potřebu můžeme zařadit bydlení. Sféra bydlení má pro člověka zásadní význam. Zde se člověk rodí, vyrůstá, je formován po stránce sociální i kulturní. Probíhá zde jeho příprava na soběstačný život. Bydlení představuje i utváření vztahů. Nejprve v rámci rodiny, později v rámci sousedství a následně celého společenství.

2.1 Vývoj bydlení

Historie bydlení je široce zmapována v mnoha publikacích. Úhel pohledu jednotlivých autorů na témata spojená s bydlením se různí. Záměr autora se většinou zaměřuje na úzkou specifikaci problému, konkrétní architektonické dílo, konkrétní osobnost či detail stavby, který je obšírně ve všech souvislostech rozebírán. Širší rozpětí popisu historie bydlení nabízí historikové a především historikové architektury. Ti z historie bydlení, vývoje staveb a jednotlivých detailů vytváří všeobecné podnětné závěry, z nichž soudobá architektura čerpá. Znalosti historie bydlení jsou potřebné již také z prozaického důvodu, protože stavby určené pro bydlení jsou člověku prospěšné většinou účelností a praktičností odpovídající době. Extravagance a výstřelky u staveb určených k bydlení nejsou zase tak časté, stavby pro bydlení mají svůj daný tradiční základ prověřený historií.

Od prvopočátků, kdy si člověk postavil svůj první, dnes bychom řekli „provizorní“ příbytek, je bydlení ve své univerzálnosti určitou bazální jistotou, a to bez ohledu na architektonický styl, dobu vzniku, mnohdy dokonce i úroveň samotného bydlení.

S historií bydlení, konkrétními jevy a otázkami bydlení nás ve své publikaci Kapitoly z historie bydlení seznamuje Matúš Dulla a kolektiv, 2014.

Se zděným obydlím se v Evropě setkáváme s prostupem latinské křesťanské kultury. Zvyk stavět kamenná obydlí přišel ze středomoří. Již od dob antiky nás uchvacuje dokonalost kamenných staveb svojí monumentálností, nedobytností, zdobností a používaným materiálem. Běžně se stavělo z mramoru a v rozměrech více než velkorysých. Severnější Evropa, již vzhledem k odlišným podmínkám, ať už klimatickým, ale především společenským, stavěla svá obydlí ze dřeva. Výhodou bylo, že materiál na stavbu byl lehce dostupný. Ústup od tradičních dřevěných staveb a příklon ke stavbám kamenným se děl pozvolna. Při volbě materiálu pro stavbu domu nezřídka vítězilo ekonomické hledisko, které se přiklánělo na stranu dřevěné stavby. Nabízelo se řešení v podobě spojení obou stavebních materiálů.

A tak se stavěla kamenná část domu, zpravidla s krbem, která splňovala požadavky bytelnosti, lépe odolávala případnému požáru a současně reprezentovala majitele domu a jeho rodinu. Dřevěná část domu většinou sloužila pro zajištění každodenního života rodiny.

Ve 13. století tvoří dům běžnou řadovou zástavbu měst. Města nejprve sloužila především za obydlí rychtáři, šlechtickým rodům, kléru a nejbohatším měšťanům. Ostatní obyvatelé měst obývali dřevěná stavení. Obliba kamenných obydlí pozvolna stoupala. Požáry, které dokázaly zničit celá města díky zahuštěné městské zástavbě, se stávaly stále větší hrozbou. Z obav a jako ochrana proti požáru byla přijata řada „protipožárních“ opatření, např. zastřešovat domy pálenou krytinou. Již ze 13. století jsou známy první protipožární nařízení. Zákazem výstavby dřevěných staveb se v 18. století ve svém nařízení zabývali i Marie Terezie spolu s Josefem II. I když realita na malém městě a venkově byla vzdálená dodržování protipožárních opatření, prosazovala se i zde zděná zástavba. K jejímu rychlejšímu nástupu přispěl rovněž fakt, že s výstavbou dřevěných obydlí docházelo k podstatnému odlesňování okolní krajiny. Dalším pádným důvodem pro masivnější využití kamenného domu byla potřeba stavět více podlaží nad sebou. S rozvojem měst, zrušením roboty a zejména růstem průmyslové výroby se obyvatelstvo měst rychle zahušťovalo o počty přistěhovavších venkovanů. Potřeba jejich bydlení je řešena nájemním bydlením v továrních ubytovnách a v dělnických koloniích. S rozvojem stavebnictví v 19. a ve 20. století nastupují nové technologie a materiály. Stavění domů je úspornější s důrazem na efektivitu. Do popředí zájmu se dostává druh stavby: činžovní dům. Tedy dům s byty určenými k pronájmu. Nejedná se však o něco nového. Již ve Starém Římě byly v městských domech nezděná vyčleněny prostory určené k nájemnímu bydlení. Středověk i novověk rovněž zná pojem nájemní bydlení. V této době se nejednalo o pronájem samostatné bytové jednotky. Nájemník obýval pokojík a ve společných prostorách domu se pohyboval spolu s rodinou pronajímatele.

Byty v činžovních domech byly většinou sociálně diferenciované. „Nejlepší byty jsou v 1. patře (opianu nobile), příp. ještě ve 2. patře, a to vždy do ulice. Pokud v bytě bydlí majitel, obývá 1. patro. Směrem dolů a směrem vzhůru pak úroveň vybavení bytů i jejich velikost klesá. Přízemí je studenější, vlhčí a prašnější. Umístění domovníka je tu praktické a levnější byty odpovídají jak vlastnostem přízemí, tak v souladu s tím i tradičně podřadnější funkci přízemí v zámecké nebo palácové budově. Od 3. patra (včetně) výše je nepohodlný, zdoluhavý přístup příčinou zhoršeného komfortu a byty jsou tu opět nápadně prostší a menší. Osobní výtahy ještě neexistují, výjimečným komfortem na poč. 20. stol. jsou elek-

trické výtahy na uhlí. Je zcela přirozené, že v době výstavby nalezneme ještě na přelomu 19. a 20. stol. koupelnu jen v bytech v prvním a nanejvýše ve druhém patře.“²⁰

Bydlení formou placení činže, čili nájemného je známé již přes 2 000 let. Prudký rozvoj zaznamenala výstavba činžovních domů právě v 19. století. „Průmyslová revoluce v devatenáctém století přinesla neobyčejně dramatické proměny osídlení. V sociální struktuře města začala průmyslová výroba a úředníci vytěšňovat tradiční obchod a řemesla, ve fyzickém obraze převážila nová rozsáhlá předměstí, provazující továrny s nájemným bydlením, nad historickým centrem. Neřízený nárůst počtu obyvatel, gründersky nahuštěná a věcná zástavba, všeobecné znečištění, kritické hygienické podmínky a zásadní snížení kvality života přirozeně vyvolaly rozmanité protireakce a reformu městského plánování, které nově kladlo menší důraz na formální kritéria a více na zajištění základní infrastruktury a zeleně.“²¹

Kultura bydlení ve 20. století byla ovlivněna během událostí. V období meziválečném a poválečném se Evropa musela vypořádat s obrovským nedostatkem bytů. Proto sociální a zaměstnanecké bydlení bylo nutné subvencovat státem. Je ovšem nutné hledat systémové, které by vedlo k oživení stavebního trhu a tím ke zmírnění sociálního napětí. Systém dotací, daňových úlev, převzetí ručení za hypoteční úvěr a další státní pobídky byly podmíněny úspěšností při výstavbě bytů. To vedlo, na straně jedné, ke zrychlení bytové výstavby, ale na straně druhé, k určité uniformitě bydlení. Nedostatek bytů a jejich masivní výstavba vyvrcholila stavbou obytných montovaných domů, pro které se vžil výraz „panelák“. Jednalo se o řešení, jak uspokojit potřebu bydlení co největšímu počtu obyvatel v relativně důstojných a zdravých podmínkách. V 70. letech se v Československu tvoří podíl panelových bytů na celkové výstavbě bytů 95%. I když výstavba panelovou technologií na počátku 90. let byla ukončena, jsou byty v panelových domech stále nedílnou součástí naší bytové kultury. „Po roce 1989, kdy se hospodářský systém centrálního řízení a politický totalitní model nahradil tržním hospodářstvím a parlamentní demokracií, rychle zanikl i systém rigidní panelové výstavby. Trh nahradil těžkopádné „plánování“ a obnovená přímá zpětná vazba vůči uživatelům bytů prozradila to, co se dozvěděly západoevropské demokracie už před čtvrtstoletím: nivelizovaná masová odcizená výstavba je odsouzena k nezdaru. Výrobní panelů, které ztratily odbyt, se rychle přeorientovaly na jiný typ produkce. Pražská panelárna v Malešicích dokázala dokonce vyrobit prefabrikáty pro takovou

²⁰ M. Dulla. *Kapitoly z historie bydlení*. Praha 2014, str. 129, 130

²¹ M. Dulla. *Kapitoly z historie bydlení*. Praha 2014, str. 150.

jedinečnou stavbu, jakou byl Tančící dům architektů F. Gehryho a V. Miluniće na Rašínově nábřeží. O takové pružnosti bezvysledné desetiletí snily celé generace domácích architektů.“²²

Bydlení v současné době, tedy v době velmi postmoderní, je bydlením komfortním. Obklopuje nás důmyslná inteligentní architektura a vyspělá technologie. Součástí domova se kromě našeho bytu stává i okolní krajina, potažmo celá Země.

2.2 Institut domovského práva

Politický domicil, domovské právo, příslušnost k rodné obci, tedy instituty upravené vyhláškami, zákony a nařízeními, měly v minulosti svůj smysl a konkrétní cíl – evidovat, utřídit a zařadit poddané. Byla to snaha o uspořádání širokých mas obyvatel daného teritoria. Přinášela přehled o tehdejší struktuře společnosti. Taková evidence obyvatel umožňovala přehlednou kontrolu jejich pohybu a pobytu nejen mimo území domovské obce, ale i v rámci dědičných zemí. V neposlední řadě měla význam i pro hospodářský rozvoj Rakouska.

S problematikou politického domicilu nás poutavě seznamuje Zdenka Stoklásková v příspěvku Politický domicil jako úsilí o sociální disciplinaci v Rakousku, který je součástí sborníku *Nový Mars Moravicus*, v 1999. Prapůvodní význam soupisu obyvatel nalzáme v nutnosti podchytit odvodu schopné muže, chaotické verbování bylo nahrazeno povinnou službou v armádě na podkladě konskripcí, tedy soupisů. Takzvaná všeobecná konskripce, zavedená po roce 1777, byla prvopočátkem sčítání lidu, které bylo zavedeno od roku 1857 a je periodicky prováděno do současnosti. Podle říšského zákona ze dne 29. 3. 1869 byla ustanovena pro provádění sčítání desetiletá periodicita. Sčítání lidu probíhalo vždy v roce končícího nulou a zachycovalo stav o půlnoci z 31. prosince na 1. ledna. Zpřesnění evidence obyvatel a jejich pohybu zavedlo domovské právo, které mělo na obyvatele pozitivní i sociální dopad. Domovské právo bylo osvědčováno úřední listinou Domovský list. Ten obsahoval identitu obyvatele obce a vlastně se stal předchůdcem dnešních občanských průkazů. Domovské právo v zemích Evropy se jeví jako poměrně významná instituce. Na institut domovského práva se můžeme podívat dvojím pohledem. Prvopočáteční význam zavedení domovského práva souvisel s účelem ryze sociálním. Postupně je sociální účel upozaděn a nabývá význam evidenční. V zemích s vyspělým kapitalistickým zřízením

²² M. Dulla. *Kapitoly z historie bydlení*. Praha 2014, str. 232.

představuje domovské právo záruku pobytu na území domovské obce. Původní chudinské zabezpečení, které bylo domovským právem spojeno, se z domovských obcí postupně přesouvalo na podpůrná bydliště. Ta byla získána na základě několikaletého pobytu než domovské, tedy v „podpůrné“ obci. Ve Velké Británii v Bavorsku a Rakousku význam domovského práva souvisí s chudinskou podporou. Institut domovského práva je v těchto zemích chápán jako primární sociální instituce, se kterou je spojen nárok na zaopatření v chudobě. Takové vymezení domovského práva převzalo posléze i Československo.

Prvopočátky příslušnosti obyvatel k obci, která je jejich bydlištěm, tedy domovem, jsou zakotveny v nejvyšší rezoluci o vyhoštění tuláků a žebráků, kterou dne 16. listopadu 1754 vydala Marie Terezie. Tato norma pokrývala teritorium zahrnující německé dědičné země, které v té době zahrnovaly i Čechy, Moravu a Slezsko. Tato rezoluce, jak uvádí Zdeňka Stoklásková, nebyla primárně zacílena přímo na domovské právo v obci, Nastolila však kroky a postupy, které vedly k nerušenému pobytu v obci, což byl základ pro pozdější vznik institutu domovského práva.

Druhou normou byl pak konskripční a odvodní patent o soupisu osob povinných vojenskou povinností z 25. října 1804. Přímou určuje podmínky získání domovské příslušnosti. Vedle usazení v obci je to i desetiletý pobyt v ní.²³

Po zrušení poddanství patentem ze dne 7. září 1848 určovalo nabytí domovského práva prozatímní obecní zřízení ze dne 17. března 1849. „Domovská příslušnost se nabývala jednak narozením (manželské dítě nabývalo příslušnosti rodičů, nemanželské příslušnosti matky), dále provdáním se (manželka nabývala příslušnost svého manžela) a přijetím do obecního svazku (buď výslovně usnesením obecního zastupitelstva, nebo mlčky pokud obec trpěla, aby občan, i když neměl platný domovský list, se zde nepřetržitě po dobu 4 let zdržoval). Domovskou příslušnost bylo možné získat v dané obci také příkázáním, a to v případě státních zaměstnanců, důstojníků, duchovních či veřejných učitelů.“²⁴

Nová úprava domovského práva, jednotná pro všechny obce v rakouských zemích, byla zakotvena v císařském patentu č. 58 říšského zákona ze dne 24. dubna 1859, obecní zákon.

²³ Z. Stoklásková. *Politický domicil jako úsilí o sociální disciplinaci v Rakousku, příspěvek je součástí B. Chocholáč. Nový Mars Moravicus, aneb, Sborník příspěvků jež věnovali Prof. Dr. Josefu Válkovi jeho žáci a přátelé k sedmdesátinám.* Brno 1999, str. 335-345

²⁴ <http://www.mvcr.cz/clanek/scitani-lidu-domovska-prislusnost-a-dalsi-udaje-zjistovane-pri-censech...>, 18. 11. 2014, 13:07

V platnosti z tohoto obecního zákona zůstávala pouze ustanovení o domovském právu.

„Ta navazovala na zásady městských statutů, které podrobněji rozváděla. Znamenalo to, že možnost získání d. p. byla omezena. Především bylo odstraněno nabytí d. p. čtyřletým pobytem podle prozatímního obecního zákona a místo něho byl uznán pouze nárok proti obci na udělení d. p., přičemž podmínky pobytu byly podstatně ztíženy. Žádost rakouského státního občana o přiřknutí příslušnosti do obce nesměla být zamítnuta, jestliže občan byl úplně oprávněn nakládat se svým jměním podle své vůle, nebyl omezen v právu, aby se mohl zdržovat v obci ani předpisy policie, ani jinými zákonnými usneseními, bezprostředně před tím alespoň čtyři roky bez přetržky a dobrovolně bydlel v obvodu obce, aniž by po celou tuto dobu byl na obtíž zaopatřování chudých, požíval bezúhonné pověsti a vykázal, že má jmění, kterým je zajištěna výživa jeho a jeho rodiny, nebo, že samostatně vykonával nejméně po čtyři roky k výživě jeho a jeho rodiny vystačující živnost.“²⁵

Ustanovení obecního zákona z roku 1859 vedla ke zhoršení, co se týče možnosti domoci se domovského práva. Získání domovského práva pro chudší obyvatele bylo de facto nemožné. Jak uvádí Stoklásková, určitá masa obyvatel neměla to štěstí patřit k nějaké obci, neměla domovské právo a ani se ho nemohla domoci. Ti, kteří byli všude cizí a k žádné obci nepatřili, nebyli vždy jen okrajové skupiny obyvatelstva, jako např. tuláci, trestanci, kočující herci, desertéři apod. I skutečně tvrdě pracující, kteří se nedomohli majetku a v žádné obci se nezdrželi více jak deset let, se dostávali do svízelné a dle tehdy platných zákonů neřešitelné situace.²⁶

Zákon o domovském právu č. 105 ř.z. z 3. prosince 1863, právní moc ke dni 24. ledna 1964, ponechal domovské právo dle dřívějších předpisů v platnosti. Vypustil ustanovení, která udělení domovského práva na obci nárokovala. Stanovil domovské právo pouze pro rakouského státního příslušníka s domovskou příslušností vztahující se k jedné obci.

„D.P. bylo možno nyní dosáhnout pouze narozením, sňatkem, získáním veřejného úřadu a přijetím do domovského svazku. O tomto přijetí však rozhodovala jedině obec sama a proti jejímu rozhodnutí nebylo žádné odvolání. Zákon obsahoval rovněž podrobnější ustanovení

²⁵ Jan Janák, Domovské právo ve starém Rakousku a v ČSR, 1975, str.148-149,
srv. Ludwig Spiegel, Heimatrecht, s. 815-816

²⁶ Z. Stoklásková. *Politický domicil jako úsilí o sociální disciplinaci v Rakousku, příspěvek je součástí B.* Chocholáč. *Nový Mars Moravicus, aneb, Sborník příspěvků jež věnovali Prof. Dr. Josefu Válkovi jeho žáci a přátelé k sedmdesátinám.* Brno 1999, str. 345

o bezdomovcích, tj. o osobách, u nichž nebylo možno d.p. zjistit. Tyto bezdomovce přikázal politický úřad podle podrobných předpisů do některé obce.“²⁷

Ti, kteří nebyli schopni prokázat své domovské právo, byli pokládáni za bezdomovce. Obec byla povinna s takovými osobami, které se na jejím území zdržovaly, jednat jako s domovskými příslušnými a to do té doby, než bylo jejich domovské právo u jiné obce prokázáno nebo jim domovské právo poskytla jiná obec. Takovým osobám pak musela obec zajistit chudinské zaopatření. Rovněž osoby bez domovské příslušnosti, které se na území obce zdržovaly bez domovského práva a onemocněly zde, měly nárok na chudinskou péči, pod dobu nezbytně nutnou.

Dle § 19 domovského zákona č. 105/ 1863 „Bezdomci přikázáni buďte v tomto pořádku:

1. k té obci, v které byli toho času, když byli odvedeni na vojnu aneb když z dobré vůle uvázali se ve službu vojenskou;
2. k té obci, ve kteréž se prve, než jednalo se o právo domovské, nejdéle, aspoň však půl roku nepřetržitě a dobrovolně zdržovali, aneb zdržovali-li se ve dvou neb více obcích stejně dlouho, přikázáni buďte k té obci, kde se zdržovali naposledy;
3. přikázáni buďte bezdomci k té obci, v které jsou zrozeni, nebo, jde-li o domov nalezenců, v které byli nalezeni, anebo, jedná-li se o osoby, které jsou nebo byly v opatrování některého veřejného nalezince a o kterých se neví, kde se narodily nebo byly nalezeny, tedy přikázány buďte k té obci, ve které je tento ústav;
4. přikázáni buďte bezdomci k té obci, v kteréž byli té doby, když šlo o jejich právo domovské.“²⁸

Na množící se spory, které se týkaly určení domovské obce, a nárůst osob bez domovské příslušnosti, tedy bezdomovců, reagoval až zákon č. 222 ř.z. ze dne 5. prosince 1896, kterým byl novelizován říšský zákon o domovském právu. Novela zákona ulehčila i chudým obcím, které dle zákona poskytovaly domovské právo svým obyvatelům. Ti, vzhledem ke své chudobě často migrovali za prací do větších průmyslových měst, zde ovšem bez právního nároku na domovské právo. Proto, v okamžiku, kdy již pro ně práce nebyla, nebo nebyly práce schopni, vraceli se do svých domovských obcí, které jim musely poskytnout chudinské zaopatření. Novela zákona zavedla opatření, kdy po deseti letech nepřetržitého a

²⁷ Jan Janák, Domovské právo ve starém Rakousku a v ČSR, 1975, str.148-149,

²⁸ Zákon domovský ze dne 3. prosince 1863, ř.z. č. 105, týkající se úpravy poměrů domovských, převzato z Vladimír Verner, Státní občanství a domovské právo republiky Československé. Praha 1947

dobrovolného pobytu v obci, lze nabýt domovského práva této obce a poté žádat veřejné chudinské zaopatření.

Po rozpadu Rakouska-Uherska nově vzniklá Československá republika převzala rakouskou právní úpravu. Domovské právo se řešilo dle původně rakouské právní úpravy, což potvrdil Ústavní zákon č. 236/1920 Sb. vydaný dne 9. dubna 1920.

S účinností od 1.1.1949 bylo domovské právo zrušeno zákonem č. 174/1948 Sb.. Péči o nemocné převzal stát, povinnost obcí v této oblasti tedy pominula.

I když zákony vydané po roce 1989 čerpají z předtotalitního právního řádu, institut domovského práva nikdy zaveden nebyl. Vztah občana ke svému „domovskému státu“ je vztahem na základě občanství. Současný právní řád pracuje s pojmem české státní občanství a současně občanství EU. Jsme tedy občany státu, který převzal dřívější úlohu obce včetně garantování sociálního zabezpečení.²⁹

Po znovuzavedení domovského práva volají někteří současní politici. Poslanec Evropského parlamentu za TOP 09 a hnutí STAN a současně místopředseda hnutí STAN Stanislav Polčák na sjezdu hnutí v prosinci 2014 vyvinul úsilí o zařazení bodu programu hnutí, který by zahrnoval snahu o znovuzavedení domovského práva. Ve svém odůvodnění řekl: „O dávkách by měla rozhodovat obec, kde problémy vznikají. Pokud o nich rozhoduje úředník v 30 kilometrech vzdáleném městě, tak to skoro nikdy nedopadne dobře.“³⁰ A není jediný, kdo volá po obnově domovského práva. Oficiálně má ve svém programu zahrnuto domovské právo i Dělnická strana sociální spravedlnosti. „Je nutné zavést Zákon o domovském právu. Každý občan má mít své trvalé bydliště, které je zároveň jeho domovem. Zákon o domovském právu by občanům v případě jejich nouze zaručoval dostačující pomoc obce, v níž trvale bydlí či se tam narodili. Takové opatření by současně umožnilo městům zbavit se nepřizpůsobivých občanů, kteří dlouhodobě porušují svým chováním základní pravidla občanského soužití.“³¹ O využití domovského práva v současnosti se ve svém příspěvku zmiňuje Miroslava Sobková: „Obsah institutu domovského práva však může i dnes k mnohému inspirovat. Současné právní úpravě chybí mimo jiné možnost refundovat finanční prostředky, které města a obce použijí pro osoby bez trvalého pobytu na jejich

²⁹ <http://www.mvcr.cz/clanek/scitani-lidu-domovska-prislusnost-a-dalsi-udaje-zjistovane-pri-censech-v-minulosti.aspx> 16.11.2014. 22:30

³⁰ <http://www.novinky.cz/domaci/355252-egyptolog-vystrasil-starosty-blizi-se-kolaps-spolecnosti.html>, 3.12.2014, 12:46

³¹ <http://www.dsss.cz/program-dsss-2011>

území. Snad každá obec v České republice by uvítala, pokud by příspěvek z rozpočtového určení daní byl vztažen na faktický pobyt občana nikoli na jeho trvalý pobyt jako dnes. V tomto ohledu je úprava domovského práva velmi zajímavá, neboť obsahuje možnost refundace vynaložených nákladů obcím pobytu, které uhradí domovské obce.“³²

Návrat k institutu domovského práva je v současné době spíše návrhem řešení. Jeho zakotvení do právního řádu se v nejbližší době nejeví jako reálné.

2.3 Chudoba – celosvětový problém

Chudoba není záležitost současnosti. Chudoba se vyskytovala a vyskytuje všude tam, kde je absence majetku. S chudobou si spojujeme zejména obyvatele rozvojových zemí, kteří v masovém měřítku mají problém s uspokojováním základních potřeb. A nejedná se jen o bydlení. Mnohdy je problémem i s výživou obyvatel. Nedostávají se základní potraviny, voda, ošacení. Hygiena je nedostačující nebo vůbec žádná, zdravotní péče primitivní. Dlouhodobé neuspokojování primárních potřeb těchto obyvatel má za následek podvýživu až hladomor. Nedostatek zdravotní péče snižuje imunitu a obranyschopnost obyvatel a může vyústit v zákeřné nemoci, které přerůstají v epidemie, a tím ohrožují prakticky veškerou populaci na Zemi. Náprava takového stavu je dlouhodobou záležitostí. Je nutné odstranit negramotnost obyvatel, naučit je v podmínkách své země soběstačnosti. Ne vždy je pomoc možná. Překážku v boji s chudobou v některých rozvojových zemích tvoří i politický systém, který ne vždy pomoc zvenčí považuje za žádoucí.

Chudoba není záležitostí rozvojových zemí. I státy na poměrně vysoké ekonomické úrovni mají skupinu obyvatel, která se počítá mezi chudé. Skupinu chudých na celém světě rozšiřují rovněž lokální ozbrojené konflikty. Zde je namísto rychlá účinná humanitární pomoc, jako prvotní podpora. Nicméně taková jednorázová pomoc není dlouhodobým řešením vzniklé chudoby.

Chudoba je celosvětově vnímána jako problém k řešení. Organizace spojených národů chudobu definuje následovně:

„ Chudoba je základní odepření možností a příležitostí a znesvěcení lidské důstojnosti. Znamená to neschopnost efektivně se podílet na životě společnosti. Znamená to mít nedostatek k uživení a ošacení rodiny, nemít školu nebo nemoci navštívit nemocnici, nemít půdu k vypěstování jídla nebo práci, aby si člověk vydělal na živobytí, nemít přístup

³² <http://www.smocr.cz/cz/oblasti-cinnosti/bezpecnost/domovske-pravo...> Mgr. Miroslava Sobková,
18.11.2014, 12:22

k úvěrům. Znamená to nejistotu, bezmocnost a vyloučení jedinců, domácností či komunit. Znamená náchylnost k násilí a často to také znamená žití v omezeném a zranitelném prostředí bez přístupu k čisté vodě či hygienickým zařízením.“³³

OSN v boji proti chudobě není pasivním přihlížejícím. Jako organizace, jejímiž členy jsou téměř všechny státy světa, je zřejmě nekompetentnější k přijímání deklarácí, jejich podpisem členskými státy je garantována celosvětová shoda s prohlášením. V říjnu 2000 byla vyhlášena Miléniová deklarace OSN (The United Nations Millennium Declaration), která vytyčila rozvojové cíle tisíciletí. V článku III. se zavázala k maximálnímu úsilí pro odstranění extrémní chudoby, „každému poskytnout právo na rozvoj a osvobodit celý lidský rod od nedostatku a hladu.“

Konkrétní závazek obsahuje první odrážka bodu 19. článku III deklaráce:

„ * dosáhnout toho, aby se do roku 2015 snížil o polovinu počet lidí přežívajících s příjmem nižším než jeden dolar na den a množství lidí trpících hladem; do stejného data také o polovinu snížit počet lidí, kteří nemají přístup k pitné vodě, nebo na ni nemají dost prostředků;“³⁴

Chudoba není jen problémem obyvatel rozvojových zemí. I v ekonomicky vyspělých státech najdeme početnou skupinu obyvatel, která strádá. Na uspokojování základních potřeb musí vystačit s velmi malým nebo dokonce nulovým příjmem. Nejedná se o masy obyvatel daného státu, neboť vyspělé státy v rámci své sociální politiky mají vybudován určitý záchranný systém. Přesto tato sociální záchranná síť nepokryje všechny potřebné. A sociální nerovnosti co se příjmů týče, budou stále narůstat. Existuje velká diference mezi vlastnictvím skupiny nejbohatších a vlastnictvím ostatních obyvatel planety. V polovině ledna 2015, krátce před ekonomickým světovým fórem, který se uskuteční v Davosu, sdělila britská nevládní organizace Oxfam své zjištění. Již v roce 2016 bude vlastnit 1% nejbohatších 99% veškerého majetku, na ostatní 1% obyvatel planety zbude pouhé 1% majetku. Rozdíly jsou více než propastné. Proto je více než kdy jindy na místě apel k zemím, aby začaly plánovitě bojovat proti materiálním nerovnostem. Zde se má na mysli vyšší zdanění kapitálu a vymýcení daňových úniků. Z přímých dopadů na potřebné obyvatele pak bezplatnost veřejných služeb, garance minimální mzdy a systém sociálních nástrojů pro

³³ <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=689#chudoba>, 23. 1. 2015. 14:45

³⁴ <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=689#chudoba>, 23. 1. 2015. 14:45

ochranu nejchudších.³⁵

Nejde jen o to odstraňovat důsledky již vzniklé situace. Peněžitá a naturální pomoc sice nenechá bezprizorní lidi strádat, důležitější je však nastavit takové mantinely a záchytné body v sociálním systému státu, které nenechají jedince padnout na samotné dno. Mnohdy se člověk dostane do životní situace, která je pro něj neřešitelnou. Ocitá se na ulici, aniž by si to sám přál. A cesta ke společensky akceptovanému způsobu života je velmi složitá. Takový člověk se postupně dostává na okraj společnosti, mnohdy jej společnost úplně vyloučí. Nutností je potom efektivní motivace takového člověka, je třeba dát mu naději a jistotu v jeho dalších životních krocích, aby se na svém znovu zařazení do „normální“ společnosti podílel vlastními silami. Pro dnešní dobu je více než příznačné, že člověk by měl spoléhat sám na sebe a mít snahu řešit svůj život především z vlastní iniciativy. O pomoci sobě sám hovoří i Giddens, který v rámci politické filosofie progresivismu se zasazuje o sociální změnu.

„Nový progresivismus prosazuje rovnost příležitostí, osobní zodpovědnost a podporuje občanskou a komunitní mobilizaci. Zdůrazňuje, že s právy přichází i zodpovědnost. Musíme si zvyknout se sami o sebe začít starat, protože už není možné spoléhat na velké instituce, které by to udělaly za nás“.³⁶

2.4 Snahy k odstranění bezprizornosti

Po roce 1989 se situace v naší společnosti razantně změnila. Nastává politická, společenská a ekonomická transformace společnosti. Opustili jsme systém, kdy se o všechny základní životní etapy člověka staral stát, systém garantoval všem svým občanům základní existenční jistoty. A najednou, bez předchozího varování, bez zkušební doby, nastala situace, kdy rozhodování se přesunulo na každého jednotlivce. Ztráta jistot, na které jsme po léta spoléhali, přinesla nové životní situace. Objevuje se nezaměstnanost. Část pracovníků byla propuštěna, často z důvodu předcházejícího umělého zaměstnání nebo nebyli pro zaměstnavatele atraktivní. Nezaměstnaní ztrácejí zdroj svých příjmů, nemají na zaplacení nájmu a ocitají se na ulici jako bezprizorní. Za svoji situaci viní všechny kolem sebe. Za svůj nepříznivý osud se mnohdy stydí a z tohoto důvodu nejsou přístupní k přijetí jakékoli pomoci.

³⁵ <http://www.novinky.cz/ekonomika/359111-procento-nejbohatsich-bude-brzy-vlastnit-vic-nez-zbylych-99-procent-lidstva.html>, 24.1.2015, 8:36)

³⁶ A. Giddens, Třetí cesta a její kritici, Praha 2004, str. 10

Nezanedbatelná skupina bezprizorních se vytvořila díky amnestii Václava Havla po jeho nástupu do prezidentské funkce. V této době péče o lidi bez přístřeší nebyla pro stát prioritní. Nové zákony ohledně sociální pomoci se teprve formovaly, nevládní instituce nebyly vytvořeny, veřejná správa nevěděla, jak na nastalou situaci reagovat.³⁷ A propuštění neměli kam jít, práce pro ně nebyla. Navíc, někteří z nich ztratili pracovní návyky. Částečné řešení hledala až následující léta.

Osoba bez přístřeší je označována slovem bezdomovec. Podle oficiálních dat Českého statistického úřadu k 26. 3. 2011 bylo zjištěno celkem 11 496 osob, které byly označeny jako bezdomovci.³⁸

Zákon č. 111/2006 Sb. o hmotné nouzi vymezuje bezdomovce jako osoby bez přístřeší, jež nemají naplněny důležité životní potřeby.³⁹ Péče o osoby v nepříznivé sociální situaci je zakotvena v zákoně č. 108/2006 Sb.⁴⁰ Zákon zaručuje bezplatnost poradenské činnosti v sociální oblasti ať už formou prevence nebo následného řešení nastalé situace. Při poradenství je nutné vycházet s individuálních podmínek klienta, vždy jednat v jeho prospěch. Samozřejmostí by pak mělo být zachování jeho lidské důstojnosti. V rámci sociální péče jsou nabízeny služby, které pro bezprizorní občany zajišťují minimální standard pro jakési přežívání v rámci lidské společnosti. V oblasti poskytnutí střechy nad hlavou je snahou poskytnutí alespoň provizorního přístřeší. Do systému pomoci jsou zapojeny nejrůznější organizace a projekty. Výraznou roli poskytuje Charita a Armáda spásy. Jedná se o nevládní neziskové organizace, jejich celosvětová působnost je dlouhodobě známá. Charita, jak se dočteme na jejich internetových stránkách, poskytuje pomoc v nouzi lidem nejen u nás, ale i v zahraničí. Je součástí římskokatolické církve.⁴¹

V totožném duchu pracuje Armáda spásy. Její činnost je orientována na praxi. Pomoc potřebným nabízí po celém světě nejen v sociální oblasti, ale i v oblasti duchovní.

³⁷ *Dvacet let vývoje bezdomovectví v naší společnosti: rozšířený sborník z konference Charity Olomouc konané u příležitosti 10. ročníku "Dnů o bezdomovectví" a v rámci oslav 20. výročí vzniku střediska Samaritán pro lidi bez domova : [Olomouc, 22. listopadu 2011].* Olomouc, 2012, str. 12,13

³⁸ <http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/p/170221-14>, 28.2.2015, 10:20

³⁹ <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-111>, 28.2.2015, 7:30

⁴⁰ <http://www.uplnezneni.cz/zakon/108-2006-sb-o-socialnich-sluzbach/> 28.2.2015, 7:35

⁴¹ <http://www.charita.cz/o-charite/> 28.2.2015, 7:57

Jejím mottem je „Srdce Bohu, ruce lidem“. ⁴² Po roce 1989, kdy vyvstaly nové problémy v sociální oblasti, nutnost jejich řešení spontánně vzniká organizace Naděje. Organizace pracuje na křesťanských zásadách. Snaží se o šíření evangelia, jeho praktickém využití v životě. S tímto posláním spojuje i sociální pomoc. „Účelem, cílem a společným zájmem členů je vybudování a provozování sítě veřejně prospěšných služeb lidem na křesťanských principech. Ve svých zařízeních i mimo ně poskytuje NADĚJE jako svou hlavní činnost služby duchovní, sociální, zdravotní, poradenské, osvětové, vzdělávací, výchovné, apod., včetně doplňkových služeb. Své služby zaměřuje zejména na lidi osamělé, zdravotně postižené, na rodiny, děti i rodiče, lidi sociálně vyloučené nebo jinak znevýhodněné nebo ohrožené s cílem podpořit jejich kompetence a zlepšit vztahy. Pracuje s dětmi, mládeží, dospělými, i seniory.“ ⁴³

Efektivním projektem, který začleňuje v rámci pomoci i vlastní iniciativu bezprizorních občanů je Nový prostor. Opět se jedná o neziskovou organizaci, jejímž cílem je pomoc osobám bez přístřeší a pomoc osobám, které se ocitly v životní krizové situaci. Organizace vydává stejnojmenný časopis, který vychází ve čtrnáctidenním intervalu. Na prodeji časopisu profitují samotní prodejci. Prodejní cena je nastavena ve výši 50,- Kč a z této částky polovina zůstává prodejci. Snahou je tedy prodat, co nejvíce výtisků. Svým způsobem jsou touto aktivitou prodejci zapojeni do pracovní činnosti. Tráví část svého volného času smysluplnou činností a prodejem časopisu napomáhají k větší informovanosti spoluobčanů v otázkách, které se dotýkají sociálních otázek. Jednotliví prodejci nejsou anonymní. Jsou identifikovatelní pomocí průkazky prodejce. Jejich chování a jednání při prodeji zakotvuje Kodex prodejce. Zakazuje jim v době prodeje časopisu být pod vlivem alkoholu a návykových látek. Nesmí žebrot, páchat kriminální činnost, obtěžovat kolemjdoucí. Nesmí používat vulgární slova a nadávky s nepřijatelným podtextem. ⁴⁴

Problematika lidí bez přístřeší není lhostejná ani jednotlivcům. Důkazem je i projekt studenta Jakuba Zaviačiče. Na pronajatém pozemku v Uhelné ulici v Brně postavil nákladní kontejner, který fungoval jako Inteligentní záchranný modul pro bezdomovce k přečkání mrazivých nocí. I když experiment ukázal určité nedostatky, v praxi se osvědčil natolik, že o něj projevila zájem i některá města.

⁴² <http://www.armadaspasy.cz/o-nas> 28.2.2015, 8:05

⁴³ http://www.nadeje.cz/o_nadeji, 28.2.2015, 8:15

⁴⁴ *Nový prostor* č. 450. Praha: Europrint a.s., v prodeji od 20. ledna 2015

Jako výraznou nevýhodou takového řešení vidí sociální pracovníci v odtržení lidí, kteří využívají možnost takového přenocování, od komplexních sociálních služeb.⁴⁵ Domnívám se však, že každá taková aktivita je vítaná. Ne každý bezdomovec je schopen a ochoten akceptovat pravidla, kterým noclehárny, ubytovny a azylové domy podmiňují přístup ke svým službám. Není totiž vůbec řešeno poskytnutí útočiště pro bezdomovce závislé na alkoholu a jiných návykových látkách. I takoví občané mají pud sebezáchovy a snaží se postarat sami o sebe, byť se nám tento způsob jeví jako přežívání, které je „pod lidskou úroveň“.

Další aktivitou, která má přiblížit život lidí bez domova je akce noc venku. Poprvé se nocovalo venku v České republice v roce 2012. Inspirací pro tuto činnost se stala Velká Británie. Cílem projektu je bezprostřední zážitek strávení noci na ulici, seznámení se s problematikou lidí bez přístřeší a v neposlední řadě získání pro takové lidi prostředky.⁴⁶

⁴⁵ http://brno.idnes.cz/nakladni-kontejner-pro-bezdomovce-d5m-/brno-zpravy.aspx?c=A150117_2132113_brno-zpravy_lva

⁴⁶ <http://nocvenku.cz/ostrava/o-projektu/28>. 2. 2015, 14:20

3 OTÁZKA BYDLENÍ Z POHLEDU STÁTU

Bytová tíseň trápí mnohé z nás. Po roce 1989 se situace nejen že nezlepšila, naopak. Výstavba obecního a družstevního bydlení ustala. Byla přijata opatření, která ukončovala komplexní bytovou výstavbu socialistického typu. Od počátku roku 1991 se již nezahajovala výstavba bytových staveb, jejichž financování částečně pokrýval stát z veřejných rozpočtů.⁴⁷ Současné developerské projekty v oblasti bydlení se řídí poptávkou a nabídkou s cílem maximálního zisku. Pro mnohé je koupě takového bytu či rodinného domu finančně nereálná. Proto je pomoc státu při zajištění bydlení pro vymezenou část občanů nezbytností. Jistě že záleží na ekonomických podmínkách státu. I když neexistuje vynutitelné právo na byt, neboť stát nemá povinnost zajišťovat bydlení, přesto pomocí právních norem poskytuje ochranu nedotknutelnosti obydlí.

3.1 Zásahy státu do oblasti bydlení před rokem 1989

Otázka zajištění bydlení formou výstavby domů a bytů nebyla dlouhou dobu pod jakoukoli záštitou státu. Bytovou situaci obyvatelé ve městě i na vesnici přirozeně řešili svépomocí. V nastalém 19. století, kdy průmyslová revoluce zrychlila dynamiku společnosti, dochází k nárůstu přesunu obyvatel. Nastává masová migrace obyvatel z venkova do průmyslových měst za účelem získání práce. Obživa ve větších městech, ve kterých rostly „fabriky“ se zdála snadněji dostupná, než mnohdy mohla nabídnout domovská ves. Nastal nedostatek adekvátního bydlení pro přistěhovavší zástupy dělníků. Enormně se zvýšila poptávka po levných bytech, kterých se posléze začalo nedostávat. Vysoká poptávka a nízká nabídky bytů vedla k postupnému navyšování nájemného. „V průmyslových regionech na Ostravsku, Plzeňsku, Kladensku a v severních Čechách vznikla spousta dělnických kolonií, neboť si zaměstnavatelé chtěli připoutat kvalifikované pracovní síly, kterých nebylo nazbyt. O nějakém luxusu se však v těchto bytech hovořit nedalo. Většinou šlo o dvě místnosti, kuchyň a tzv. cimru, sloužící jako ložnice. Veškerý život se odehrával v poměrně velké kuchyni. Koupelna byla obvykle věcí neznámou, pro vodu se chodilo k vodovodu na pavlač, záchod byl pro všechny společný na chodbě. K takovému bytu mohl patřit i na dvoře umístěný chlívěk. Pěstovaly se v něm husy, slepice, kozy nebo dokonce prasata, všechno pro zpestření místního jídelního lístku.“⁴⁸

⁴⁷ BAKOVÁ, Ludmila. *Bydlení*. Brno 1997, str. 20

⁴⁸ http://www.baty.estranky.cz/clanky/historie-stale-zije/delnicke-bydleni-v-19_stoleti.html

Potřebnou výstavbou nových bytů pro nízkopříjmové domácnosti se stát nezabýval. Ani pro soukromé investory taková výstavba nebyla lákavou pobídkou.

Důsledkem takového přístupu bylo výrazné snížení úrovně bydlení. V bytech se tísnilo více osob, dokonce rodin, jejichž přeplněnost začala být neúnosná. Zhoršovaly se podmínky hygieny. „Zvláště na sociální skladbě obyvatel velkých činžovních domů můžeme nejlépe registrovat postupnou transformaci formací „dělnictvo“ resp. „drobné měšťanstvo“ v socioekonomickou (a politickou) formaci označovanou jako „nájemníci“, která ve 20. století zažila velký boom.“⁴⁹

Neudržitelnost bytové situace začala být natolik zjevná, že se stát postupně začíná zajímat i o oblast bydlení.

Prvním počinem státu byl zákon č. 253/1852 ř. z., který v rámci Rakouského císařství platil i pro Čechy a Moravu. Tato norma legalizovala fungování bytových svépomocných družstev a zároveň družstva regulovala. Již za Rakouska–Uherska, v roce 1917, dochází k regulaci nájemného. Vládním nařízením zůstala zachována výše nájemné rodin vojáků. V průběhu první světové války bytová výstavba stagnovala. Poptávka po bytech zejména v průmyslových oblastech se zvyšovala. S vyšší poptávkou rostla i výše nájemného. Regulace výše nájemného spadala pod dikci Nejvyššího cenového úřadu založeného roku 1939. Za doby komunismu bylo cílem státu a jeho bytové politiky zajištění dostupného bydlení v masovém měřítku, samozřejmě za velmi nízké nájemné, jak určovala vyhláška Ústřední správy pro rozvoj místního hospodářství č. 60/1964 Sb. o úhradě za užívání bytu a za služby spojené s užíváním bytu.⁵⁰

3.2 Současný právní rámec upravující bydlení

Smluvní vztahy v oblasti bydlení, tedy pronájmu bytu nebo prostoru k bydlení jsou upraveny soukromým právem, kde došlo k celkové rekonstrukci. Konkrétně občanský zákoník spolu se souvisejícími předpisy celkově změnil léta přetrvávající strnulý náhled na právo soukromé. Nový občanský zákoník byl ve Sbírce zákonů vyhlášen dne 22. března 2012 v částce 33, pod číslem 89/2012. Jeho účinnost byla stanovena na 1. ledna 2014.⁵¹

⁴⁹ L. Fasora. *Dělník a měšťan: vývoj jejich vzájemných vztahů na příkladu šesti moravských měst 1870-1914*. Brno. 2010, str. 300

⁵⁰ http://petrotahal.cz/file/PUBLIKACE_ISO_B5_FINAL_verze2_1.pdf, str. 43,44, 4..3.2015, 18:49

⁵¹ *Nový občanský zákoník 2014*. Ostrava 2012, 320 s.

Čítá 3081 paragrafů, které jsou rozděleny do pěti částí.⁵²

Svým pojetím v sobě zahrnuje širší záběr soukromého práva se snahou o jeho komplexnost v rámci změn. Zasahuje téměř do všech oblastí našeho života. Tak například ruší zákon o rodině a přejímá kompletní rodinnou právní úpravu. Stejně tak ruší i obchodní zákoník, jehož právní úpravu přejímá, doplňuje a aktuálně mění. Zdá se, že jde o poměrně široký zásah do stávajícího právního řádu. Nicméně od doby publikování zákona do doby jeho účinnosti byl ponechán nadstandardní čas na seznámení se s tak obsáhlým předpisem.

Číslo 89/2012, pod kterým byl zákon vydán, bylo stanoveno záměrně. Má se vzpomínkami vázat k přelomovému roku 1989 a poukázat na výjimečnost takového právního předpisu. Vydání nového občanského zákoníku je vpravdě revolučním počinem. Jedná se o zásadní předěl v právní historii. Nový občanský zákoník totiž nahrazuje totiž předcházející právní předpis, zák. 40/1961 Sb., občanský zákoník, který nabyl účinnosti 1. dubna 1964. Byl tak v platnosti po dobu téměř padesáti let.

Občanský zákoník ve svých ustanoveních zakotvuje smluvní vztahy týkající se nájmu. Jednak v obecné rovině, které následující ustanovení konkretizují na nájem bytu a domu, prostoru sloužícího k podnikání, podnikatelského nájmu věcí movitých, dopravního prostředku, ubytování. V rámci našeho tématu nás zajímá nájem podle ustanovení § 2235 a násl. – domu a bytu. Toto ustanovení má za cíl zajištění bytových potřeb nájemce. Pro uspokojení potřeb bydlení se neposuzuje kolaudační rozhodnutí daného prostoru, důležitý je účel nájmu. A protože soukromé právo je zcela samostatné bez vazby na právo veřejné, může být nájemní smlouva uzavřena za účelem bydlení i na objekt třeba garáže, ač byl tento prostor zkolaudován k naprosto jinému účelu. Nájem bytu podléhá určité právní ochraně. Při kontraktaci nájmu bytu je nutné slabší kontraktační straně poskytnout zvláštní ochranu. Na toto opatření pamatuje občanský zákoník na mnoha svých místech. Opírá se současně i o mezinárodní legislativu.⁵³ Určení slabší smluvní strany lze provést podle okolností konkrétních smluvních stran a konkrétního smluvního vztahu.

⁵² členění zákona č. 89/2012 Sb.: obecná část, rodinné právo, absolutní majetková práva, relativní majetková práva, ustanovení společná, přechodná a závěrečná

⁵³ čl. 11 odst. 1 zák. č. 120/1976 Sb. Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, čl. 16 zák. 14/2000 Sb. m. s., Evropská sociální charta, čl. 4 zák. 15/2000 Sb. m. s. Dodatkový protokol k Evropské sociální chartě dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/>

V případě nájmu bytu je důvodné předpokládat, že slabší smluvní stranou bude budoucí nájemce bytu.

V obecné rovině jsou smluvní strany při uzavírání nájemní smlouvy vázány ustanoveními občanského zákoníku. Nad rámec zákona lze dohodnout i jiné povinnosti obou smluvních stran. Často je však nájemní smlouva ze strany pronajímatele již předpřipravena a potenciální nájemce bytu má pramalou šanci, že do takové smlouvy bude moci se svými námitkami zasáhnout. To se týká i pronájmu obecních bytů, kde obec jako pronajímatel bytů má dopředu dotčenými orgány obce schválený vzor nájemní smlouvy.

Na jedné straně je nájem bytu do jisté míry chráněn, nájemce má určitou volnost při užívání bytu. Může bez souhlasu pronajímatele přivést si do společné domácnosti další členy při dodržení oznamovací povinnosti a zásady přiměřenosti a adekvátnosti, chovat v bytě zvíře, pokud to poměry v domě dovolují, dát i část bytu do podnájmu, provozovat v bytě podnikatelskou činnost. Naopak, k dobru pronajímatele bytu, se rozšiřují důvody pro výpověď, kterou může pronajímatel nájemci dát. Podle platného občanského zákoníku je možné ze strany pronajímatele vypovědět nájem i z důvodů, které zákon výslovně nespecifikuje, ale které jsou pro podání výpovědi z nájmu bytu závažné. Výpověď je možné podat s výpovědní lhůtou – ustanovení § 2288, nebo bez výpovědní lhůty – ustanovení § 2291 občanského zákoníku a bez přivolení soudu. Rovněž povinnost pronajímatele poskytnout nájemci bytovou náhradu již nemá v zákoně oporu. Pronajímatel tak neřeší sociální situaci nájemce bytu.

Jak ovšem má nájemce bytu, který se ocitl v nepříznivé sociální situaci postupovat? Co dělat v případě, že jsme přišli o práci nebo máme tak malý důchod, že z ekonomických důvodů nejme schopni nájem hradit? Naše problémy ovšem pronajímatele nezajímají. Pronajímatel pronájmem svého majetku chce dosáhnout zisku. Zpravidla vyhoví nejvyšší možné nabídce, co se výše nájmu týče. Navíc požaduje jistotu ve výši až pětinasobku nájemného, dříve označovanou pojmem „kauce“.

3.3 Přístup státu k otázce bydlení

Od 1. května 2004 jsme součástí integrované Evropy. V rámci Evropské unie těžíme z výhod, které členství v unii přináší. Společný trh, volný pohyb zboží a osob bereme už jako samozřejmost. Respektujeme regule Evropské unie a v rámci nařízení implementujeme evropské zákony do vnitrostátního práva. V rámci fungování jednotné Evropy jsou jednotliví její členové, tedy státy, ve své činnosti regulovány. Direktivní nařízení, která

sjednocují postupy a kroky jednotlivých států se týkají mnoha oblastí. Některé záležitosti však byly ponechány do výlučné působnosti daného státu. Mezi takové oblasti zájmu patří i otázka bydlení. Jedná se o specifickou záležitost, kterou ovlivňuje mnoho faktorů a specifik konkrétního státu. V této oblasti, které je velmi úzce teritoriálně vázána na vnitřní potřeby, možnosti a podmínky státu, snad ani nelze uplatnit nějaké systémové unijní nařízení, které by zahrnovalo akceptaci všech souvislostí. V této citlivé oblasti je zainteresován jak veřejný, tak i soukromý sektor. Stát musí respektovat, že trh s byty funguje na ekonomických principech, současně jsou ze strany státu nezbytné takové podpůrné kroky, které cíleně pomohou skupinám domácností, které nejsou schopny a není v jejich silách sami se postarat o své bydlení. Pomoc v oblasti bydlení je nárazová, neexistuje dlouhodobá perspektivní a koncepční politika bydlení. Stát by měl v oblasti bytové politiky zacílit na produkování takového prostředí, které by vytvořilo z hlediska institucionálního, fiskálního a právního takové prostředí, které by bylo přijatelné, účelné a vyhovující pro aktivity všech účastníků trhu s byty. Stát dnes již nabízí v oblasti bydlení různé podpůrné programy. Financování programů a podpor v oblasti bydlení se děje ze státního rozpočtu a ze Státního fondu rozvoje bydlení. Oprávněno vyplacení podpory z jednotlivých forem podpory, podmínky a rozsah v kompetenci Ministerstva pro místní rozvoj.

Pomoc a podpora v oblasti bydlení vychází z programových cílů bytové politiky. Jak uvádí Ministerstvo pro místní rozvoj „z hlediska aktérů na trhu s byty jsou cíle bytové politiky zejména tyto:

- fungování trhu s byty včetně odpovídající právní úpravy pro vlastnické, nájemní i družstevní bydlení a včetně vymahatelnosti práva; součástí tohoto cíle je i odstranění cenových a právních deformací v segmentu nájemního bydlení,
- zvyšování finanční dostupnosti bydlení pro domácnosti, včetně sociálních dávek v oblasti bydlení kompenzujících celkové výdaje na bydlení domácností s nižšími příjmy,
- zvyšování nabídky bydlení, a to i prostřednictvím podpory nové výstavby včetně výstavby bytů se sociálním určením,
- zvyšování kvality bydlení, včetně podpory vlastníků při správě, údržbě, opravách a modernizaci jejich bytového fondu,
- průběžný monitoring trhu s byty i monitoring účinnosti a efektivity jednotlivých podpůrných nástrojů a jejich korekce,

- aplikace nediskriminačních pravidel společného trhu Evropské unie včetně podmínek hospodářské soutěže a slučitelnosti veřejných podpor s komunitárním právem.“⁵⁴

Každoročně jsou ministerstvem pro místní rozvoj vypisovány dotované programy, které mají za úkol podporovat oblast bydlení. Pro letošní rok se jedná o podporu formou dotace z Programu bydlení pro rok 2015. Adresátem takové dotace je zejména obec, která může pomocí Programu regenerovat prostranství panelových sídlišť, provést výměnu olověných rozvodů v domech či financovat tímto způsobem výstavbu technické infrastruktury. Lze předpokládat, že podpora státu prostřednictvím ministerstva pro místní rozvoj v oblasti bydlení má eliminovat případnou finanční tíseň pronajímatelů a motivovat vlastníky domů k včasné celkové údržbě bytového fondu. To by se mělo pozitivně odrážet i na zvýšené nabídce bytů k pronájmu.

Postoj státu v otázce bydlení je nastíněn ve vládním usnesení z roku 2011, kterým byla schválena Koncepce bydlení České republiky do roku 2020. Koncepce v souladu s demografickými daty a jejich odhadem budoucího vývoje upozorňuje na stárnutí populace a na nárůst osamělých seniorů, pro něž jsou výdaje na bydlení neúnosné. Často přesahují 60% jejich příjmů a stávají se tak velmi ohroženou sociální skupinou při udržení dosažitého bydlení.⁵⁵

Současné Ministerstvo práce a sociálních věcí spolu s dalšími ministerstvy pracuje na zákonu o sociálním bydlení. Takový počín je více než vítaný a potřebný. Existují-li skupiny obyvatel, pro které je zabezpečení bydlené téměř nemožné, je pomoc státu k zajištění dostupného a důstojného bydlení nutná. Kvalitního sociální struktura státu a přiměřené veřejné bydlení jsou stabilizačním bodem pro řadu lidí, kteří sice žijí nad hranicí chudoby, ale na pomoc ze strany státu nedosáhnou. S cílem připravovaného zákona nás seznamuje tisková zpráva ze dne 6. května 2014 na stránkách ministerstva práce a sociálních věcí. „Chystaný zákon by měl pomoci nejen lidem ohroženým sociálním vyloučením, kteří v současnosti často končí na předražených a nedůstojných ubytovnách, ale i všem, kterým hrozí z jakéhokoliv důvodu ztráta bydlení.

⁵⁴ <http://www.mmr.cz/cs/Stavebni-rad-a-bytova-politika/Bytova-politika> 27.11.2014, 22:30

⁵⁵ <http://www.mmr.cz/getmedia/0f40fca0-0fb5-4fb3-b7ec-9fe33f7bc67f/Vybrane-udaje-bydleni-2013.pdf?ext=.pdf> 28.2.2015, 19:23

Zákon umožní fungování sociálního bydlení, a to jak prostřednictvím nové výstavby, tak využitím stávajícího bytového fondu obcí a ostatních pronajímatelů.“⁵⁶

3.4 Dostupnost bydlení

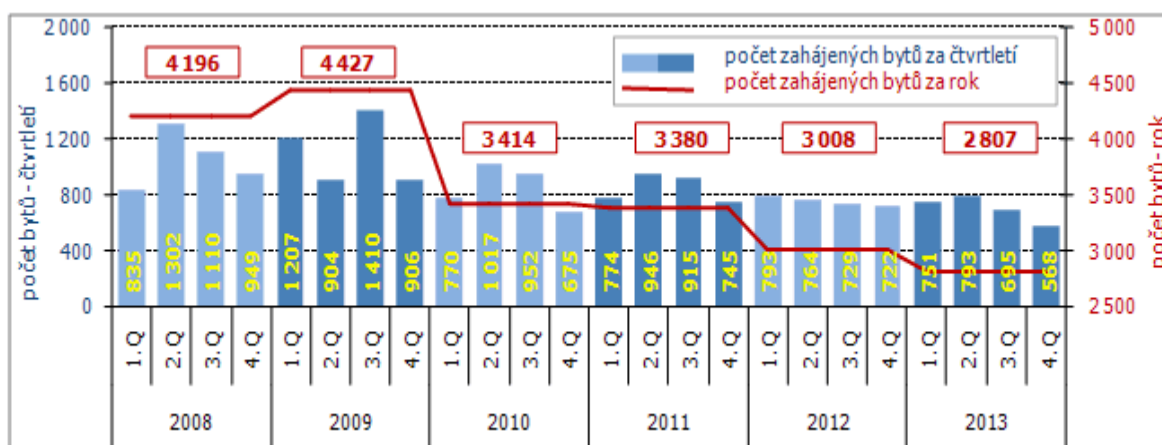
Dostupnost bydlení se region od regionu liší. Při řešení bytové otázky hraje důležitou roli zohlednění lokality, trhu práce daného regionu a zejména financování bydlení. Vhodnost bydlení a jeho formy určují i jednotlivé typy obyvatel. Někdo preferuje vlastní byt či dům, jiný dává přednost nájemnímu bydlení a je schopen a ochoten akceptovat tržní nájemné. Jsme ale schopni zajistit poptávku po dostupném a kvalitním bydlení? Především ve velkých městech se setkáváme s bytovým nedostatkem. Je to přirozené, neboť ve větších městech bydlí více jak polovina obyvatel České republiky.

Vzhledem k praktické části práce jsou informace týkající se dostupnosti bydlení směřovány ke kraji Jihomoravskému.

Podle informací Krajské správy Českého statistického úřadu byla v Jihomoravském kraji v roce 2013 zahájena výstavba 2 807 bytů. Tento počet je nejnižším od roku 1995. V tom samém roce bylo dokončeno 3 516 bytů. Třetinový podíl připadá na město Brno.⁵⁷

Zahájené byty v Jihomoravském kraji podle čtvrtletí

Graf č. 1

Zdroj: Český statistický úřad

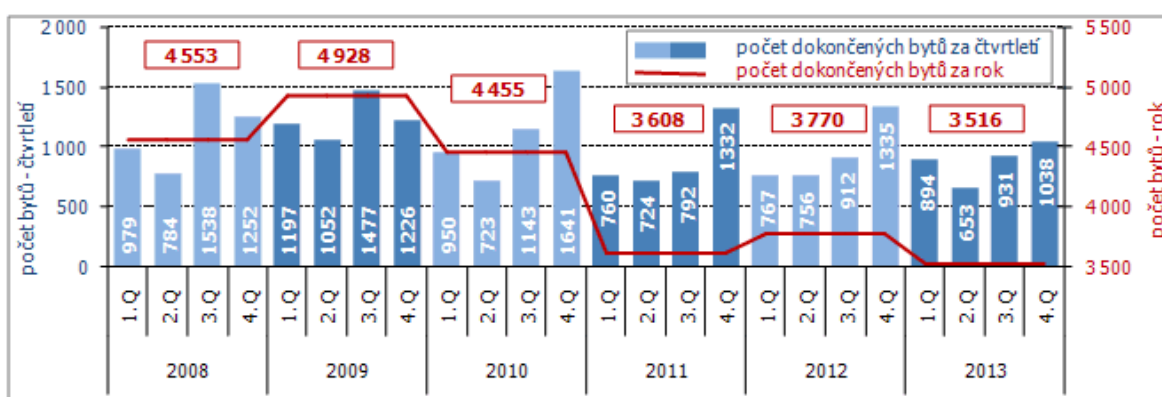
⁵⁶ http://www.mpsv.cz/files/clanky/17895/TZ_060514a.pdf 28.2.2015, 19:20

⁵⁷ http://www.czso.cz/xb/redakce.nsf/i/bytova_vystavba_a_stavebni_povoleni_v_roce_2013

Co se týče dokončených bytů, v roce 2013 v Jihomoravském kraji bylo dokončeno pouze 3 516 bytů. Jak zahájená výstavba bytů, tak i dokončené byty v kraji jihomoravském zaznamenaly meziroční pokles o 6,7 %. Bylo dokončeno o 254 bytů méně oproti roku minulému. V rámci kraje byla třetina bytů dokončena v Brně-městě (1 182 bytů, tj. 33,6 % krajového celku), zároveň město Brno eviduje nejvyšší meziroční pokles dokončené výstavby (o 11,9 %).⁵⁸

Dokončené byty v Jihomoravském kraji podle čtvrtletí

Graf č. 2

Zdroj: Český statistický úřad

Ministerstvo pro místní rozvoj konstatuje, že v České republice není plošný bytový deficit. Nabídka bytů je poměrně široká, nekoresponduje ale s výdajové možnosti značného počtu domácností. Jako problém v dostupnosti bydlení vidím nedostatek přiměřených a zároveň cenově dostupných bytů.⁵⁹

Byty s regulovaným nájemným jsou do jisté míry privilegované a u nich v podstatě nezáleží ve které lokalitě je regulovaný nájem placen. Poptávka po takových bytech je enormně vyšší, než možnosti pronajímatelů takových bytů. Nerovnost mezi výší regulovaného nájemného a tržního nájemného se stát snažil zmírnit zákonem č. 107/2006 Zákon o jednostranném zvyšování nájemného z bytu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Tato právní úprava v časovém horizontu do konce roku 2012 měla nastolit rovnovážnou výši tržního nájemného. Od počátku roku 2013 však není

⁵⁸ http://www.czso.cz/xb/redakce.nsf/i/bytova_vystavba_a_stavebni_povoleni_v_roce_2013

⁵⁹ <http://www.mmr.cz/getmedia/0f40fca0-0fb5-4fb3-b7ec-9fe33f7bc67f/Vybrane-udaje-bydleni-2013.pdf?ext=.pdf>

možné jednostranně zvyšovat nájemné. Stanovení výše nájemného je plně na dohodě nájemce a pronajímatele. Při absenci takové dohody platí pro nájemce povinnost platit tržní nájemné, tedy takové nájemné, které je v daném místě a čase obvyklé.⁶⁰

Výdaje za bydlení nejsou jenom holé nájemné. V posledních letech dochází ke značnému nárůstu výdajů spojených s užíváním bytu. Jedná se o výdaje za energie, teplo, vodné, stočné a teplou vodu. Přitom růst průměrné mzdy nebyl zdaleka tak výrazný. Přesto svým finančním možnostem se domácnosti v České republice nepřizpůsobují. Jak uvádí Martin Lux a Pavla Burdová ve studii z roku 2000, typ bydlení obývaný domácnostmi je naprosto nezávislý na souhrnných příjmech domácnosti. Lhostejno, zda jde o domácnosti obývací rodinné domy či bydlící v bytech.⁶¹ Nabízí se otázka, zda nepřizpůsobení bydlení finančním možnostem domácností nevede při udržení zažitého standardu bydlení k zadlužení.

⁶⁰ <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-107/info>, 11.1.2015, 22:40

⁶¹ LUX, Martin a Pavla BURDOVÁ. *Výdaje na bydlení, sociální bydlení a napětí na trhu s bydlením (mezinárodní komparace a polistopadový vývoj v ČR)*. Praha 2000, str. 24

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 OSOBNÍ DOTAZOVÁNÍ BEZPRIZORNÍCH RESPONDENTŮ

Výzkum, který je součástí diplomové práce, byl proveden v zimě 2014/2015. Bádání svým zaměřením sledovalo názory a subjektivní pocity respondentů, kteří nemají zajištěno stálé bydlení. Pro sběr dat v rámci výzkumu byl jako hlavní výzkumná metoda použit kvalitativní přístup. Díky této metodě lze prostřednictvím odpovědí vhodně vybraných respondentů porozumět významům lidského chování a jednání a získat tak podrobný přehled o stanovené problematice očima zkoumaných jedinců.

Cílem práce je nalezení odpovědí na významné otázky související s bydlením a současnou životní situací respondentů a z nich stanovení příčin ztráty bydlení.

4.1 Metodologie

Samotný výzkum se opírá o kvalitativní metodologii. Hlavní pozornost je upřena ke vzta-hovým otázkám mezi proměnnými. Zda mezi proměnnými jsou nějaké vztahové vazby či se proměnné a jakým způsobem navzájem ovlivňují. Abychom se dostali k žádoucím vý-sledkům, je nezbytné stanovit proměnné a následně postup k interpretaci získaných po-znatků. Pro získání co nejširšího vhledu do problematiky stanovené pro výzkum a pro její komplexní porozumění byla zvolena metoda zakotvené teorie.

Hendl v uplatňování kvalitativního výzkumu neshledává jednotnost postupu. „Neexistuje jediný obecně uznávaný způsob, jak vymezit nebo dělat kvalitativní výzkum“⁶²

V případě kvalitativního výzkumu, který je součástí diplomové práce, bylo zvoleno pojetí nazývané jako zakotvená teorie. Tato teorie je známá od 60. let minulého století. Jak uvá-dějí Švaříček a Šed'ová, pomocí zakotvené teorie postupujeme ve výzkumu systematicky a induktivně a zaměřujeme se na vytvoření teorie. Analýza dat probíhala pomocí kódování ve třech fázích: kódování otevřené, axiální a selektivní, v uvedeném pořadí. Nejprve po-mocí otevřeného kódování byla určena témata v textu rozhovorů. Z takových kódů byly sestaveny jednotlivé obecné kategorie. Smyslem axiálního kódování bylo stanovení jednot-livých kategorií. Selektivním kódováním byla vybrána jedna centrální kategorie.⁶³ Závě-rečná fáze analýzy dat byla věnována jejich sjednocení, aby bylo možno vytvořit kauzální model, který vizuálně dokumentuje formulovanou teorii. Shromážděná data se týkají sub-jektivních názorů jedinců v daném sociálním prostředí časově ohraničeném dobou, kdy výzkum probíhal.

⁶² J. Hendl. Kvalitativní výzkum, Praha 2008, str. 243

⁶³ Švaříček, Šed'ová, Kvalitativní výzkum 2014

Empirický výzkum je zaměřen na občany, kteří bydlí v provizorních podmínkách a pro něž je vyřešení jejich bytové situace aktuální. Sběr dat probíhal formou osobního dotazování dle předem stanovených otázek. Vzorek respondentů byl učiněn záměrným výběrem z důvodu specifických charakteristik potřebných ke zjištění zkoumaného jevu. Předpokládaný rozsah výzkumného souboru byl naplněn. Tvoří ho deset respondentů vybraných z řad lidí bez přístřeší, a těch, kteří jsou v tíživé bytové situaci. Výzkum probíhal v terénu, tedy v přirozeném prostředí většiny části respondentů.

První fáze byla věnována přípravě rozhovoru. Byla utvořena osnova a konkretizovány otevřené otázky, které korespondovaly s formulovanou teorií. Otázky byly voleny s ohledem na zjištění momentálních názorů a poznatků osob bez přístřeší. V úvodu jsou zařazeny otázky, které alespoň zčásti přibližují respondenta. Pokoušejí se o vyvolání přátelské atmosféry, vtažení respondenta do sledovaného problému. Navození důvěrnějšího vztahu je důležité pro odbourání nedůvěry respondenta, který citlivě vnímá, že i když okamžitě nevyřeším jeho nelehkou životní situaci, alespoň dávám najevo svou účast, tím, že ho vyslechnu. Významné otázky v rozhovoru se týkají důvodů, jak se respondenti ocitli „na ulici“, jak svoji momentální situaci řeší a využívají-li nějaké možnosti, které jim v jejich situaci nabízejí různá seskupení a organizace. A zda vůbec o takových zařízeních mají povědomí. Předmětem rozhovorů byly rovněž pocity respondentů. Jak vnímají svoji momentální situaci. Jestli je pro ně momentální situace bezvýchodná a cítí se na samém dně.

Významné otázky:

- 1. Jaké je Vaše současné bydliště? Máte místo, prostor, kde si můžete nerušeně odpočinout? Nebo užíváte veřejně přístupný prostor? – ubytovna, azylový dům, společné bydlení s více lidmi apod. Nebo jste bez střechy a spíte venku? Jak se stalo, že jste bezprizorní, bez stálého zaměstnání, bez stabilního bydlení. Kdo může za Vaši momentální životní situaci?**
- 2. Cítíte se být na samém dně? Máte pocit, že Vám nikdo nepodá pomocnou ruku?**
- 3. Jaká je Vaše představa budoucnosti?**

Rozhovorů se účastnilo deset respondentů, kteří byli náhodným výběrem osloveni přímo na ulici. Pro zapojení respondentů do výzkumu bylo rozhodující, zda mají vyřešenou svoji bytovou situaci. Nebylo důležité, zda momentálně mají zajištěnou střechu nad hlavou. Důležitým faktorem bylo, zda mají stálé bydlení, stálý domov. Vzorek vybraných respondentů je pouze orientačním vzhledem do problematiky. Vzhledem k malému počtu oslovených

se nedají závěry rozhovorů zobecnit na širokou populaci. Lze ale předpokládat, že určitá skupina občanů, které vykazují podobné znaky týkající se bydlení, bude v téže či velmi podobné situaci. Rozhovory byly zaznamenány na diktafon a poté doslovně přepsány. V další fázi proběhla analýza sebraných a utříděných dat – rozhovorů. Celková koncepce jednotlivých rozhovorů vedla k získání relevantních informací, které se dotýkají předkládané problematiky. Současně poskytla vhled do aktuální sociální situace konkrétních osob, jejichž zájmem a prioritou je, anebo není, získání dlouhodobého přijatelného dostupného bydlení. Následně byl vytvořen kauzální model a shrnutí všech poznatků o nastoleném problému a interpretace zvolené teorie.

4.2 Rozhovory

Pro uskutečnění rozhovorů byli osloveni respondenti obou pohlaví. Ve zkoumaném vzorku deseti respondentů převažují muži, kterých odpovídalo sedm. V úvodu rozhovoru byli všichni respondenti ujištěni, že jejich odpovědi mohou být zaznamenány pod změněnou identitou. Žádný z respondentů neměl problém s představením své osoby a nepožadoval změnu jména. Rozhovory jsou přepsány doslovně. Ukázkově jsou v práci uvedeny přepisy dvou rozhovorů, paní Heleny a pana Stanislava. Zbývajících osm rozhovorů s panem Jiřím, panem Antonínem, panem Zdeňkem, Zdeňkem Kovandou, Filipem Pavlem, paní Jiřinou, paní Alžbětou a panem Viktorem jsou uvedeny v příloze diplomové práce.

PANÍ HELENA

Pátek 27. srpna 2014, 16:15, předzahrádka Palackého třída, Brno

1. *Vaše jméno, prosím?*

Helena.

2. *Věk, stav (svobodný, ženatý/vdaná, vdovec/vdova,), děti?*

Je mně 61 let, jsem rozvedená, děti mám jedno. Žije střídavě v České republice a střídavě v Holandsku, dcera. Národnost česká, vzdělání vysokoškolské, magisterské.

3. *Kde jste se narodila? Jaké vzpomínky máte na dětství?*

V Brně. No, takové bych řekla trošku rozporuplné. Protože mamince se doma říkalo generál. Takže mě jako vedla takovým způsobem, že jsem měla víc povinností, tak by se dalo říct. Takže, když něco nebylo splněno, tak jsem to dost škaredě pocítila na zadní části těla.

4. *Jaké bylo Vaše zázemí – rodiče, sourozenci, bydlení, ekonomická situace rodiny?*

To ano. Protože od malička jsem dělala sport, takže v tom teda jako jsem byla podporovaná velice. Máte sourozence? Ne. Ekonomická situace byla dost zvláštní, protože tatínek, tatínek byl právník a za první republiky v šestatřicátém byl nejmladší krajský soudce v Československu, no a po osmačtyřicátém roce sám odešel z pozemkového ministerstva a dělal skladníka ve Zbrojovce tady v Brně. Takže ten plat samozřejmě byl, byl velice minimální, ale přesto teda jakákoliv soustředění nebo cokoliv jako bylo potřeba zaplatit ty sportovní aktivity, tak to jako rodiče vždycky jako maximálně podporovány. Kromě toho mě podporoval mamčin bratr velice jako finančně. To jsem nevěděla, to jsem se dozvěděla, až když jsem byla dospělá. Potom.

5. *Byli v té době pro Vás rodiče důležití?*

Velice, velice, velice. Určitě, to jako. Tam akorát byl ten, holt, že jsem byla živé dítě, souvisela celá řada průšvihů.

6. *Jakého vzdělání rodiče dosáhli? V jakém oboru pracovali?*

Tatínek byl právník, maminka úřednice. Měla vzdělání středoškolské. Tatínek pracoval jako soudce, po válce teda potom šel na ministerstvo pozemkový a pak šel sem vlastně do Brna, tady dělal soudce. Ale po tom teda, po tom padesátém roce se přestěhovali do Brna a to už teda jako z politických dalo by se vlastně říct z politických důvodů.

Znal devět řečí, aktivně, ale nemohl se k té právníčině vrátit. V 68 byl na chvíli právník u technických a zahradnických, no ale pak už zase přišli Rusové.

7. *A Vaše vzdělání a práce?*

No zeměpis a tělocvik. Protože já tím že jsem vlastně trénovala tak, a ty tréninky byly dopoledne mimo jiné, byla jsem v reprezentaci, střední školu jsem dělala způsobem „Marečku, podejte mi pero“. Takže na vysoké škole jsem potom měla individuální studijní plán, jako reprezentant, takže tam jsem nemusela chodit na přednášky, jenom na nějaké semináře. Po promoci jsem učila jenom 6 týdnů a naskytla se mně možnost jít trénovat na Slovensko, tak jsem trénovala na Slovensku a byla jsem tam velice spokojená. Těžko se mi hovoří sama o sobě, ale ty výsledky hovořily za vše, že vlastně po 3 letech práce se stal kluk mistrem Slovenska. Z takové malé dědiny to byl klučina. Potom teda jsem ze Slovenka, protože tam jako voni zavřeli zimák, jsem šla trénovat do Brna.

8. *Ve kterém věku a jak jste se osamostatnila?*

Já jsem dělala sport. Takže teda ze začátku to byly skoky do vody, teda hlavně bruslení, že jo, krasobruslení, skoky do vody a následoval tenis. Výkonově zůstal tenis, vrcholově zůstalo krasobruslení. No v podstatě jsem já byla samostatná od malička, pro-

tože potom, když se začalo jezdit na mezinárodní závody v nějakých těch čtrnácti letech no tak člověk jako kolikrát nejel ani s trenérem jel třeba jen s rozhodčím, kterej mě znal jenom od vidění, tak se člověk musel postarat, aby prostě se zatřídil.

9. *Jaké byly Vaše představy o životě v dospělosti? Přemýšlela jste o svém uplatnění ve společnosti? Jak a kam se zařadíte?*

No rozhodně po stránce profesní trénování. Trénování. No, že jsem byla kantor, to bylo víceméně z nouze cnost. Odmalinka jsem se viděla jako trenér.

10. *Berete drogy, požíváte alkohol? Kolik, jak často. Kouříte?*

Drogy neberu. Alkohol, no tak víte jak. Sem, tam. Nekouřím.

11. *Jaké je Vaše současné bydliště? Máte místo, prostor, kde si můžete nerušeně odpočinout? Nebo užíváte veřejně přístupný prostor? – ubytovna, azylový dům, společné bydlení s více lidmi apod. Nebo jste bez střechy a spíte venku?*

Je to azylový dům na Křenové 20. No tak, je tam prostě, mám k dispozici pokoj dvoulůžkový, teda, takže teď jsem tam už 10 dní sama. Takže bývalý manžel to zařizoval, on se zná s tím majitelem zařízení, takže já osobně si myslím, že pokud to jenom trochu půjde, tak tam v tom pokoji stejně zůstanu sama. Takže klid tam mám na to, abych si nějaký věci mohla psát a tak.

12. *Co když přijde nemoc, zima, hlad?*

13. *Chodíte k lékaři, nebo řešíte až akutní stav? Máte placeno zdravotní pojištění?*

Takže jsem po amputaci pravé nohy podkolenní. Způsobila to vlastně víceméně moje blbost, že moje podcenění banálního puchýře. K lékaři jdu když jaksí, no až když je to nutný, vopravdu jsem po tatínkovi. Asi takhle prostě já, když se mně ptali, kdy jsem byla naposledy na gynekologii, tak jsem řekla, že před 30 lety, když jsem porodila holku. Zdravotní pojištění si platím.

14. *Jaké je Vaše současné zaměstnání? Z čeho žijete? Z kolika peněz měsíčně musíte vyžít?*

Teď momentálně jsem na Úřadu práce. Vlastně vyřizuju starobní důchod. Takže teď se mi to tak jako kryje. Žiju z dávek v hmotné nouzi. No tři tisíce čtyři sta deset korun. Snažím se vyjít z toho, co mám.

15. *Máte dluhy, půjčky?*

Ne.

16. *Jak se stalo, že jste bezprizorní, bez stálého zaměstnání, bez stabilního bydlení. Kdo může za Vaši momentální životní situaci?*

No, my jsme měli čtyřpokojový byt, který sem tedy nejenom vyřizovala, ale i zařizovala, takže prostě vod podkládání kachliček až po tapetování všechno, to zkrátím, a byla jsem teda na tom bytu poměrně hodně závislá. Byla tam vychovaná holka, bydlela tam vlastně od svého roku. No až prostě sem se dopustila jednoho, jedné blbě takové poznámky, že prostě na 50 svého muže nepudu. K tomu mě vedly určité okolnosti, prostě že tam nepudu. Mně řekl, že pokud tam nepudu, že mně zničí. No takže vlastně víceméně to беру jako tak, že žádost, jeho žádost o rozvod a moje nadbytečnost v práci, když já jsem vůbec nadbyteční nebyla, tak se nakumulovala do šesti týdnů. Manžel se sebral s holkou a v roce 2000, rok teda po těch narozeninách odešel neznámo kam. Ale stále ten byt platil až do půlky roku 2003. Od půlky roku 2003 jsem si to platila já ten byt. V r. 2004 jsem dostala nadbytečnost, No ale prostě stále jako se to dalo platit, protože jsem dostala jako podporu v nezaměstnanosti, takže se to dalo platit. A potom jsem to ještě chvíli platila ten byt, protože jsem třeba prodala něco, no ale pak už se to utáhnout nedalo a prostě byt jsem přestala platit. A do toho ještě přišla žaloba mé dcery, která je z třiatvacátého 12. 2004 zpětně, abych jí platila tři tisíce výživné. no a octla jsem se na ulici. Tak jsem se teda usadila v jakési takové boudě, která ani neměla čtvrtou stěnu, jenom tři stěny a já jsem měla jenom spacák. A chodila jsem přitom teda, říkám budu mluvit na rovinu, uklízela jsem teda hospodu, potom teda dvě dokonce a vstávala jsem teda ráno ve tři čtvrti na čtyry nebo vo štvrt na čtyry, podle toho jaký bylo počasí, abych se dostala z tý boudy jako tam do těch hospod, kde jsem uklízela. byla jsem tam vlastně rok a něco. Rok a něco a potom teda jsem náhodně mluvila s bývalou kolegyní no a ona, ať jdu bydlet k ní, že ji pomohu, ona se stará o nesvéprávného člověka. Tam jsem byla potom 2 roky, potom jsme nějak nepohodly.

17. Cítíte se být na samém dně? Máte pocit, že Vám nikdo nepodá pomocnou ruku? Jak se snažíte zlepšit svoji momentální životní situaci k lepšímu?

Ne. V současné době se cítím úplně opravdu fantasticky, protože, říkám, snažím se teda po zdravotní stránce se dát dohromady.

18. Kde hledáte pomoc? Jaké krizové služby využíváte? Víte na koho se obrátit? Kdo je kompetentní a schopen Vám pomoci?

No já jsem teď v tom azylovém domě, Pomáhá mně kamarádka Irenka, jako dost, teda.. Taky bývalej, když mě dostal z bytu a tam, kde jsem.

19. Jaký je Váš každodenní režim dne?

No já bydlím zatím sama, Po amputaci jsem začala cvičit, chodit teda, co to dalo vo berlích a na vlastní žádost jsem teda byla převezena do Bohunic, na rehabilitaci, kde teda jsem

cvičila tu hodinu a půl s nimi a další vymínila další 3,4 hodiny sama, všechno to, aby se ta noha připravila na to, aby co nejdřív mohla přijat protézu, abych teda já co nejdřív se vrátila nejenom do běžného života a i teda v podstatě do toho i sportovního.

20. *Jaká je Vaše představa budoucnosti?*

Protože já si ledasco píšu a snažím se teda jako stále se nějakým způsobem vzdělávat, protože chci se vrátit nazpátek k té kantořině, ráda bych teda šla ještě učit. Velice ráda, teda jsem na tom fyzicky velmi dobře, ta k by se ráda vrátila v rámci těhletenc možností do nějakýho toho parasportu.

Paní Heleno, ať se Vám daří.

Děkuji, že jsem to mohla někomu říct. Pláč.

PAN STANISLAV

Pondělí 12. ledna 2015, 9:00 hod., nám. Svobody v Brně

1. *Vaše jméno, prosím?*

Stanislav Gröpel.

2. *Věk, stav (svobodný, ženatý/vdaná, vdovec/vdova,), děti?*

Já jsem 66 ročník. Takže mně bude za chvíli padesát. Jo. A jsem rozvedenej. Jsem Čech. Ano, mám syna Lukáše, je zabezpečený a je šťastnej.

3. *Kde jste se narodil? Jaké vzpomínky máte na dětství?*

Narodil jsem se ve Vsetíně.

4. *Jaké bylo Vaše zázemí – rodiče, sourozenci, bydlení, ekonomická situace rodiny*

Rodiče mi zaplat'pánbůh stále žijou. No ale už sou starší. Tatínek i maminka byli umělečtí skláři. Pracovali v Karolině, to se menuje proto, že tam byla Karolinina huť. Sklárna. Měli jsme se dobře.

5. *Byli v té době pro Vás rodiče důležití?*

No, tak pro každé dítě je rodič důležitý. Ale problém mně děla tatínek, a časem na to došel. Ale nikdy nezapomenu na svoji maminku. Ta mě ochraňovala, jak anděl strážnej.

6. *Jakého vzdělání rodiče dosáhli? V jakém oboru pracovali?*

Jak sem říkal, umělečtí skláři. Teď jsou v důchodu.

7. *A Vaše vzdělání a práce?*

Já mám několik škol. Já jsem se vyučil strojním mechanikem, pak jsem si ještě děla nástavbu na CNC stroje, takovou dvouletou jako průmyslovku. A potom jsem vystudoval ještě večerní lidovou konzervatoř, hudební aranžmá u pana profesora Brabce. To byl tatínek Jirky Brabce z Country beatu. Nežije už ani jeden.

8. *Ve kterém věku a jak jste se osamostatnil?*

To vyplynulo, jak jsem se vyučil. Pak jsem odešel do Prahy. Nakonec jsme zakotvil v Brně. Mezi Moravákama.

9. *Jaké byly Vaše představy o životě v dospělosti? Přemýšlel jste o svém uplatnění ve společnosti? Jak a kam se zařadíte?*

Tak ty představy. Já jsem se hodně viděl v mapách, v atlasech, v dobrodružství, měl jsem takovou obrovskou knihovnu. Četl jsem Tarzana v originále, ale s věkem se postupně zájem o tu literaturu měnil. Pak mě zajímala literatura faktu. Podle toho, jak jsem dospíval. Pak jsem potom došel ke složitější literatuře. A naposledy kde jsem skončil, co teď čtu, tak je to biblická archeologie a mám k tomu přístup. Já umím dobře anglicky, protože jsem pracoval v Irsku jeden čas a protože můj bratranec je kněz, tak jsem měl k tomu katechismu, což je studie, tak jsem k tomu měl přístup.

10. *Berete drogy, požíváte alkohol? Kolik, jak často. Kouříte?*

Nee, drogy jsem nikdy v životě nebral. Ale jsem Valach, tak jediná droga, která pro mě byla, tak to je pravá valašská slivovice.

Dobře, všimla jsem si, že kouříte, tak cigaretky určitě.

Ano, ale sám jsem přestal kouřit, ale vytykám si to, protože jsem nekouřil dva roky a přesto jsem začal. Protože když kouříte, už z vás nikdy nebude nekuřák. Budete pouze abstinující kuřák.

11. *Jaké je Vaše současné bydliště? Máte místo, prostor, kde si můžete nerušeně odpočinout? Nebo užíváte veřejně přístupný prostor? – ubytovna, azylový dům, společné bydlení s více lidmi apod. Nebo jste bez střechy a spíte venku?*

Bydlím u Rusů na Charles's square. Teda na náměstí Kala IV. V takovém starém domku. Za vzájemnou podporu a pomoc. Tak neplatím nájem, a co by mi tam chybělo. Mám tam záchod, mám tam umyvadlo. Mně to stačí, mám tam teplo.

12. *Co když přijde nemoc, zima, hlad?*

To neřeším, hlad vůbec. Zimu mám kde přečkat.

13. *Chodíte k lékaři, nebo řešíte až akutní zdravotní stav? Máte placeno zdravotní pojištění?*

Ano, mám soukromou kliniku, jmenuje se to „moje ambulance“ a je to na Londýnském náměstí.

14. *Jaké je Vaše současné zaměstnání? Z čeho žijete? Z kolika peněz měsíčně musíte vyžít?*

V současné době nepracuju, ale pracoval jsem v autoservisu u pana Jelínka jako strojní zámečník. Jsem v evidenci na Úřadu práce, tak aspoň pojištění mám placený.

15. *Máte dluhy, půjčky?*

Ani ne. No nějaký asi mezi kamarádama, taky u bratrance, ale to je na věčnou oplátku, jak se říká.

16. *Jak se stalo, že jste bezprizorní, bez stálého zaměstnání, bez stabilního bydlení. Kdo může za Vaši momentální životní situaci?*

Povím velice rád. Kvůli právům. Jeden pán, kterého nebudu jmenovat, protože se můžu dostat zase do sporu se zákonem, já jsem psal hudbu, vyhrál jsem Bojanovský festival, byl jsem na Děčínské kotvě a byl jsem mladý, nezkušený a oni mně to kradli. Byl to jeden zpěvák, kterého lidi znají dneska velmi dobře.

17. *Cítíte se být na samém dně? Máte pocit, že Vám nikdo nepodá pomocnou ruku?*

Ale ne, dělám co chci. Nikdo mě nestaví do latě. Jsem svobodný člověk.

18. *Kde hledáte pomoc? Jaké krizové služby využíváte? Víte na koho se obrátit? Kdo je kompetentní a schopn Vám pomoci?*

Já si poradím sám. Ona je kolikrát každá rada drahá. A dneska Vám nikdo ani zadarmo neporadí. Mám kde přebývat, co číst, pro psa se taky vždycky něco najde.

19. *Jaký je Váš každodenní režim dne?*

No nic, ráno vstanu, na prvním místě je můj pes. Já ho musím nakrmit, protože pes nesmí strádat. Jo, to je první věc, která mě zajímá. Je to pro mě motivace do života. Víte, já ho mám od klubíčka, jsem si ho vychoval a já se do jeho hladových očí dívat nebudu. Jo, takže to je první, co mě zajímá. A pak se teprva starám o sebe. Pak obejdu své přátele, poprosím o nějakou pomoc, jako třeba dneska jsem byl v řeznictví nafasovat uzeniny, ještě zmrzlé to je, a toto jsou moje první starosti, když se probudím. Jo? Ten pejsek, to je můj život. To je moje láska a je to smysl, pro co mám ještě žít.

20. *Jaká je Vaše představa budoucnosti?*

Tak do budoucnosti, rád bych se chtěl se vrátit zase k textům, nemám zatím hudební nástroj. Tady v Alfa pasáži býval klavír pro veřejnost a rád jsem si tam chodíval zahrát a skládat. Ale zatím chci se zatím, mám tužku a papír, tak jenom ta poezie. Rád píšu pro děti, často spolupracuju se Slávkem Urbánkem z rádia Čas, teď na vánoce zpívali moje texty, děti, a hlavně by mě bavilo s dětma pracovat. Nebo s nima je větší sranda jak s dospělýma.

Pane Gröple, já Vám děkuji za rozhovor a přeji Vám všechno nejlepší do budoucna.

4.3 Kódování

Při analyzování rozhovorů byla jako teoretický rámec použita publikace Jana Hendla Kvalitativní výzkum. Neocenitelnou pomoc rovněž poskytla kniha Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách autorů Romana Švaříčka a Kláry Šed'ové. Rozhovory jednotlivých respondentů byly, po prvotním náslechu výzkumníka, přepsány z diktafonu do počítače. Tím jsme dosáhli formy rozhovorů, se kterými se dalo efektivněji pracovat. Pomocí otevřeného kódování byly data utříděny do jednotlivých kódů, které zjednodušily analýzu textu.⁶⁴ Díky kódům došlo k propojení odpovědí jednotlivých rozhovorů. Následující seznam sumarizuje dílčí kódy v abecedním pořadí. Identifikace odpovědí z rozhovorů a jejich přiřazení ke kódům jsou zadokumentovány iniciálami respondenta pod číslem jeho odpovědi a na jakém řádku dané odpovědi se nachází. Souhrn kódů s identifikátory v jednotlivých rozhovorech zahrnuje následující výčet:

Aby to bylo lepší - JI 20/1, Z 20/1

Agresivita otce - JI 3/1,2, JI 8/1, A 3/1, A9/3

Alkohol - Z 10/1 J 10/1 ZK 10/1 FP 10/1 S 10//2, V 10/1

Azylový dům - H11/1, JI 11/1, FP 11/3, ZK 11/1

Bez představy budoucnosti - A 20/2

Dostatečné zabezpečení - H4/1,2,7,8, JI 5/1, S 4/2,3, FP 4/1, ZK 5/1,3, J 5/1, Z 4/1,2, A4/1, V 4/2,3

Exekuce, dluhy - A 16/2

Charita - A 11/12, 13,

Jsem svobodný člověk - S 17/1

Kamarádi, sourozenci - S 11/1, Z 11/2

Kouření - A 10/2 Z 10/1, J10/1 FP 10/1 S 10/3, V 10/1

Na ulici - Z 11/1, M 11/2

Negativní vzpomínky - A 3/1, JI 3/1,2

Nikdo neporadí - S 18/1,2 Z 18/1 A 18/1

Odchodem k partnerovi - FP 8/1, Z 8/1,2

Odchod od partnera, rozvod, úmrtí partnera - H 15/7,10,13,15, FP 16/3, ZK 16/2 Z 16/1, V 8/1, V 16/1

⁶⁴ Kódování obecně představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a složeny novým způsobem. Švaříček, Šed'ová, Kvalitativní výzkum 2014, str. 211

Okradli mě - S 16/3 J 16/2
Pocit samotného dna - S 17/1, ZK 17/1 J 17/1 Z 17/1 A 17/1
Pomoc na sociálce - FP 18/1,2
Pomoc na ubytovně - ZK 18/1, M 18/1
Pomoc rodiny - A 18/1
Poradím si sám - S 18/1, FP 17/1, 18/1, J 18/1, V 18/1
Po vyučení - S 8/1, ZK 9/1, J 8/1
Pozitivní vzpomínky - S 4/1,3, FP 3/1, ZK 4/1, Z 3/1
Práce - H 19/2 S 20/1 FP 20/1 ZK 20/2, V 20/1
Před dovršením dospělosti - H 8/6, JI 8/1, A 8/1, M 8/1
Sklep - J 11/1
Středoškolské vzdělání respondentů vč. vyučení V 7/1, A 7/2, FP 7/1, ZK 7/1, J 7/1, S 7/1,2,3,
Středoškolské vzdělání rodičů vč. vyučení - H 6/1, 6/1, FP 6/1,2, Z6/1, S 6/1, M6/1, V6/2
Ubytovna - J 11/1, ZK 18/1, M 11/3, V 11/1, 12/1, 16/2
Vazba na matku - H 3/1,2, S 5/2, J 5/1, A3/2, 5/1, M5/1
Vazba na otce - FP 5/1, V5/1
Vazba na oba rodiče - H 5/1, Z 5/1, JI 5/1
Vrácení dětí M 20/1
Vysokoškolské vzdělání respondentů H 7/1,5,
Vysokoškolské vzdělání rodičů - H6/1, J6/1
Výhra ve sportce - J 20/1
Základní vzdělání respondentů M 7/1, Z 7/1, JI 7/1
Základní vzdělání rodičů - JI 6/1, A6/1
Získání bytu M 20/1, V 20/1
Ztráta zaměstnání - H 15/7, M 2/3, 16/1

4.4 Sumarizace kódů do kategorií

Následně byly kódy podle svého typu a zaměření technikou otevřeného kódování⁶⁵ sumarizovány do kategorií. Podle zahrnutého souboru kódu byly kategorie pojmenovány v obecnější formě, tak, aby bylo možno jednotlivé kódy přiřadit právě do určité kategorie.

Následující přehled vizuálně shrnuje kódy a jejich rozčlenění na kategorie:

Tab č. 1

Kategorie	Kódy
DĚTSTVÍ	agresivita otce, vazba na matku, vazba na oba rodiče, negativní vzpomínky, pozitivní vzpomínky, dostatečné zabezpečení
VZDĚLÁNÍ	vysokoškolské vzdělání rodičů, středoškolské vzdělání rodičů, základní vzdělání rodičů, vysokoškolské vzdělání respondentů, středoškolské vzdělání respondentů, základní vzdělání respondentů
ODCHOD OD RODINY	před dovršením dospělosti, po vyučení, odchodem k partnerovi
ZÁVISLOSTI SOUČASNÉ BYDLENÍ	kouření, alkohol, drogy
ZTRÁTA BYDLENÍ	azylový dům, kamarádi, sourozenci, ubytovna, sklep, na ulici, charita
ZTRÁTA BYDLENÍ	odchod od partnera, rozvod, úmrtí partnera, ztráta zaměstnání, okradli mě
POCIT OSAMĚNÍ, HLEDÁNÍ POMOCI	pocit samotného dna, jsem svobodný člověk, poradím si sám, nikdo neporadí, pomoc na sociálce, pomoc na ubytovně, pomoc rodiny
BUDOUCNOST	práce, aby to bylo lepší, výhra ve sportce, bez představy, získání bytu, vrácení dětí

Kategorie zahrnující kódy byly seřazeny dle posloupnosti odpovědí uvedených v rozhovorech. Ke kódům byly přiřazeny odpovědi respondentů v nezkreslené podobě. Každá kategorie obsahuje jednotlivé, navzájem provázané kódy a k nim v tabulce sumarizované dílčí odpovědi respondentů. Každá kategorie končí závěrečným shrnutím, které axiálně sumarižují zakódované odpovědi respondentů do obecné roviny.⁶⁶

⁶⁵ Otevřené kódování je technika, která byla vyvinuta v rámci analytického aparátu zakotvené teorie, avšak díky své jednoduchosti a zároveň účinnosti je používána a použitelná ve velmi široké škále kvalitativních projektů. Švaříček, Šed'ová, Kvalitativní výzkum 2014, str. 211

⁶⁶ V průběhu axiálního kódování výzkumník uvažuje příčiny a důsledky, podmínky a interakce, strategie a procesy a tvoří tak „osy“ propojující jednotlivé kategorie. J. Hendl. Kvalitativní výzkum. Praha 2008, str. 248

DĚTSTVÍ

Agresivita otce

Jiřina	Tatínek nás bil. ...všecky nás seřezal, aj maminku ...stejně nás mlátil ...táta vyhodil z baráku
Antonín	...otec byl takový rabiát, ...byl rabiát

Vazba na matku

Helena	...mamince se doma říkalo generál,, ...jsem měla víc povinností
Stanislav	Ta mě ochraňovala, jak anděl strážnej.
Jiří	Matka

Antonín	Matka výborná. Matka jo.
Marcela	Jedinej blízkej člověk byla máma.

Vazba na otce

Filip Pavel	Táta mě hodně pak chyběl.
-------------	---------------------------

Vazba na oba rodiče

Helena	Velice. Určitě.
Zdeněk	Oba byli fajn.
Jiřina	No asi ne.
Viktor	No jo, voba.

Negativní vzpomínky na dětství

Antonín	Vzpomínky na dětství špatné.
Jiřina	Tatínek nás bil. Aj sourozence. Byl to vožralec

Pozitivní vzpomínky na dětství

Stanislav	Rodič mi zaplat' pán bůh stále žijou.
Filip Pavel	No dobrý.
Zdeněk Kovanda	Ale dobře, starali se o mě dobře...

Zdeněk	Vzpomínky na dětství mám krásný.
Marcela	Ale nakonec to dětství bylo lepší, jak žiju dneska.

Zabezpečení v dětství

Helena	...jsem byla podporovaná velice, ...rodiči vždycky jako maximálně podporováno, mamčin bratr velice jako finančně...
Jiřina	Hlad jsme neměli.
Stanislav	Měli jsme se dobře
Filip Pavel	Doma to bylo docela dobrý
Zdeněk Kovanda	Mě si vzali z děcáku. Starali se o mě dobře.
Jiří	Docela dobrý.
Zdeněk	Měli jsme všechno, co jsme potřebovali.
Viktor	Ale měli jsme všechno, co jsme potřebovali.

Shrnutí

Na dětství respondenti vzpomínají většinou v dobrém. Rodiče se o ně starali, nepociťovali významný nedostatek. Pouze paní Jiřina a pan Antonín uvádějí agresivitu otce v dětství. Paní Marcela vzpomíná na hlad, nicméně důvodem pocíťovaného nedostatku je přístup matky, která své děti řádně nezabezpečila.

VZDĚLÁNÍ

Vysokoškolské vzdělání rodičů

Helena	Tatínek byl právník...Po promoci jsem učila jenom šest týdnů...
Jiří	Máti byla inženýrka.

Středoškolské vzdělání rodičů vč. vyučení

Helena	...maminka úřednice. Měla vzdělání středoškolské.
Filip Pavel	...tak táta jezdil se sanitkou. Máma učila v mateřský školce.
Zdeněk	Mamka měla střední vzdělání, táta taky.
Stanislav	...umělečtí skláři
Marcela	Máma se něčím vyučila

Viktor	Táta byl zedník.
--------	------------------

Základní vzdělání rodičů

Jiřina	Akorát základní.
--------	------------------

Antonín	No von měl pola, matka...pak dělala v JZD
---------	---

Vysokoškolské vzdělání respondentů

Helena	No zeměpis a tělocvik. Po promoci jsem učila jenom šest týdnů...
--------	--

Středoškolské vzdělání respondentů vč. vyučení

Stanislav	...vyučil strojním mechanikem...nástavbu na CNC stroje...večerní lidovou konzervatoř, hudební aranžmá...
-----------	--

Filip Pavel	...vyučil opravářem zemědělských strojů.
-------------	--

Zdeněk Kovanda	...vyučenej zámečnick
----------------	-----------------------

Jiří	...kuchař, prodavač
------	---------------------

Viktor	Já sem taky zedník.
--------	---------------------

Základní vzdělání respondentů

Jiřina	Mám jenom základku.
--------	---------------------

Zdeněk	základní...
--------	-------------

Antonín	...na uranu osm roků, ...dělal s motorovou pilou. Nejsem vyučenej
---------	---

Marcela	Já se učila švadlenou. Pak jsem to, otěhotněla a už jsem to nedělala.
---------	---

Shrnutí

Vzdělanost respondentů a jejich rodičů byly zjišťována z důvodu, zda je úroveň vzdělání předpokladem samostatného praktického života. Vzdělání rodičů má nepochybně vliv i na dosažené vzdělání respondentů. Polovina respondentů je vyučená. Ostatní mají základní vzdělání vyjma paní Heleny, která je vysokoškolsky vzdělaná.

ODPOUTÁNÍ SE OD RODINY

Před dovršením dospělosti

Helena	...tak se člověk musel postarat, aby prostě se zařídil.
--------	---

Jiřina	Jó, v patnácti už. Protože mě táta vyhodil z baráku
Antonín	...od těch šestnácti, sedmnácti let.
Marcela	Takže v šestnácti.

Po vyučení

Stanislav	...jak jsem se vyučil.
Zdeněk Kovanda	...jsem se vyučil a pak jsem byl na horách s manželkou
Jiří	No, já vod vyučení žiju sám.

Odchodem k partnerovi

Filip Pavel	...jsem byl chvíli s mámou a pak jsem se nastěhoval k přítelkyni.
Zdeněk	Jsem se oženil a odešel od rodičů.
Viktor	Já se zamiloval a no a musel se ženit.

Shrnutí

Dotaz na věk, kdy se respondenti osamostatnili, tedy odpoutali od své původní rodiny, rozdělil oslovené na tři skupiny. Před dovršením zletilosti stáli na vlastních nohou čtyři respondenti. Zbývající odešli z rodiny za partnerem, když už byli zletilí. Stejně tak skupina respondentů. Kteří se osamostatnili po vyučení.

SOUČASNÉ BYDLENÍ

Azylový dům

Helena	Je to azylový dům na Křenové 20.
Jiřina	...teď su na Křenové
Filip Pavel	ubytovna, azylák
Zdeněk Kovanda	na Bratislavský

Kamarádi, sourozenci

Stanislav	Bydlím u Rusů na Charles square. ...mezi kamarádama
Zdeněk	...chvilku u bratra, u sestry

Ubytovna

Jiří	...teďka jsem byl dva dny na ubytovně...
Zdeněk Kovanda	ubytovny na Bratislavský
Marcela	Teď jsem si zaplatila dvě noci v ubytovně.
Viktor	Sem na té ubytovně, no v Komárově.

Sklep

Jiří	...jinak spávám po sklepech.
------	------------------------------

Na ulici

Zdeněk	...blbý, chvilku su na ulici
Marcela	Když je teplo, spíme venku

Charita

Antonín	... na charitě,...od charity to bydlení
---------	---

Shrnutí

Žádný z respondentů nemá zajištěné stálé bydlení. Jak se uvádí v odpovědích, každý vyřeší své spaní podle momentální situace. Pro většinu respondentů vyžaduje otázka, kde stráví noc, každodenní řešení. Je evidentní, že funguje systém azylových domů, charita, ubytovny. Relativně „důstojně“ strávit noc tedy nebude až tak velkým problémem. Na dlouhodobější řešení svého bydlení respondenti z finančního hlediska nemají.

DŮVOD ZTRÁTY BYDLENÍ

Odchod od partnera, rozvod, úmrtí partnera

Helena	...žádost o rozvod, ...abych jí platila tři tisíce výživné,...pak už se to utáhnout nedalo, ...octla jsem se na ulici
Filip Pavel	...tak jse se sbalil, že to teda poslouchat nebudu
Zdeněk Kovanda	...já jsem žil s přítelkyní. To nebyl můj byt, ale její.
Zdeněk	...rozvedl jsem se a přišel o bydlení
Viktor	... nechal jsem byt ženě.

Jiřina	Mně umřel přítel a to byl jeho byt a mě majitelka z domu vyhodila.
--------	--

Ztráta zaměstnání

Helena	...moje nadbytečnost v práci
Marcela	No nebyla práce.

Okradli mě

Stanislav	Kvůli právům...byl jsem mladý a nezkušený a oni mě to kradli.
Jiří	...majetek jsem přepsal na rodinného přítele a von mě vyhodil z bytu

Exekuce, dluhy

Antonín	jsem měl problémy s exekutorama tak jsem to (<i>byt</i>) přepsal na kluka ...chodili do bytu exekutoři
---------	---

Shrnutí

Nejčastější příčinou ztráty jistoty bydlení je odloučení od manžela nebo partnera. Rozchodem nastává pro respondenty zcela jiná situace. Již vyřešené bydlení ztrácí přenecháním bytu bývalému partnerovi. Nové bydlení si nejčastěji z finančních důvodů nejsou schopni zabezpečit sami. Pokud v té době nemají stálé zaměstnání, je jejich situace téměř neřešitelná. Hrozbou ztráty domova jsou rovněž dluhy, které nejsou spláceny a přerůstají v exekuce.

POCIT OSAMĚNÍ, HLEDÁNÍ POMOCI

Pocit samotného dna

Helena	...se cítím opravdu úplně fantasticky.
Stanislav	Ale, ne
Zdeněk Kovanda	Zatím ještě ne úplně...
Jiří	Eště ne.
Zdeněk	Ne, ne, ne, ještě ne.
Antonín	Úplně ne ...

Jsem svobodný člověk

Stanislav	...dělám, co chci. Jsem svobodný člověk.
-----------	--

Poradím si sám, mezi sebou

Stanislav	Já si poradím sám.
Filip Pavel	Já mám dědu, my si vystačíme. ...ostatní, jsou na tom jak já, mně řeknou co a jak.
Jiří	Já nic nevyužívám.
Viktor	Já si musím pomoci sám, ne?

Nikdo neporadí

Stanislav	...nikdo zadarmo neporadí.
Zdeněk	Nám, co jsme na ulici, nikdo moc nepomůže, nadlouho, myslím.
Antonín	To se nedá, žádný...

Pomoc na sociálce

Filip Pavel	...asi na sociálku
-------------	--------------------

Pomoc na ubytovně

Zdeněk Kovanda	Tam taky poradí, ale co radit, když nemáte peníze.
Marcela	... taky chodím na azylák na Křenovou.

Pomoc rodiny

Antonín	Mám možnost jít k dceři...
---------	----------------------------

Shrnutí

Více jak polovina respondentů nespolehá na pomoc zvenčí. Snaží se ve svém životě zorientovat sami. Odbornou pomoc využívá 30% oslovených, nicméně ne systematicky, spíše nárazově.

BUDOUCNOST

Práce

Helena	... ráda bych teda šla ještě učit.
Stanislav	...se vrátit zase k textům...
Filip Pavel	...nějakou práci, dobře placenou, p...postavím baráček
Zdeněk Kovanda	...nějaký brigády
Viktor	A nějakou stálou práci.

Aby to bylo lepší

Jiřina	Aby to bylo všechno jednou lepší.
Zdeněk	...si myslím, že bude líp.

Výhra ve sportce

Jiří	Vyhrát ve sportce....
------	-----------------------

Žádná představa

Antonín	... já jsem tady nad průměr.
---------	------------------------------

Získání bytu

Marcela	Abychom měli kde bydlet.
Viktor	Abych měl ten byt

Vrácení dětí

Marcela	Hlavně, ať mně dají děcka zpět.
---------	---------------------------------

Shrnutí

Představa poloviny respondentů o budoucnosti je spojena se získáním práce. U pětiny respondentů je prioritou získání bytu. Jeden respondent zcela nereálně spoléhá na výhru v loterii. O budoucnosti neuvažuje pouze jeden respondent, a to vzhledem k jeho věku.

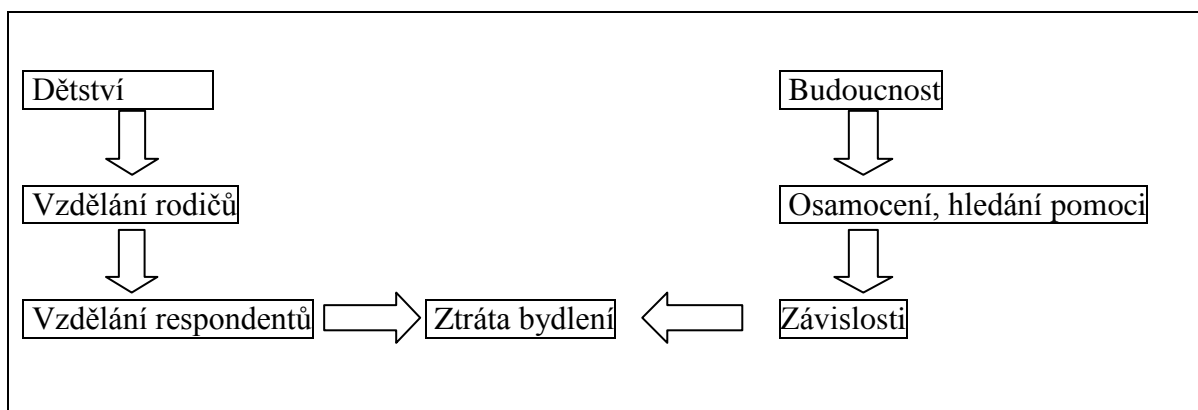
4.5 Vyhodnocení pomocí kauzálního modelu

Kategorie, které zahrnují podstatné kódy, se sdružují kolem centrální kategorie, která se váže k momentu vzniku bezprizornosti v oblasti bydlení, a to kategorie „ztráta bydlení“. Tato centrální kategorie vybraná pomocí selektivního kódování⁶⁷ determinuje současnou situaci respondentů a jejich sdílený přístup k otázce bydlení.

Jednotlivé kategorie byly integrovány okolo centrální kategorie pomocí kauzálního modelu. Diagram zachycuje schematicky vztahy a postoje, které tvoří výchozí pozici respondenta k uspokojení základní lidské potřeby – bydlení.

Jak vyplývá ze vzájemných vazeb mezi kategoriemi, předpokládáme, že příčina ztráty bydlení se nachází již v dětství a je ovlivněna vzděláním rodičů a vzděláním samotného respondenta a vyvolává pocit osamocení a obavu z budoucnosti.

Tab. č. 2 Kauzální model

Na dětství má většina respondentů pozitivní vzpomínky. I když rodina respondenta v dětství plnila své základní funkce, nebyli respondenti v dospělosti schopni tento model rodiny kopírovat a následně i udržet. Vzdělání rodičů nepochybně ovlivňuje i vzdělání dětí. Jak ukázal výzkum, paní Helena pochází z vysokoškolsky vzdělané rodiny a sama dosáhla rovněž vysokoškolského vzdělání. Ostatní respondenti takovou podporu rodičů zřejmě

⁶⁷ V průběhu selektivního kódování je výzkumník veden snahou vyhledat hlavní témata a kategorie, které budou ústředním bodem vznikající teorie. To znamená, že budou integrovat ostatní témata a kategorie. Vytvořená síť konceptů a propojení mezi nimi má své těžiště v těchto hlavních kategoriích. J. Hendl. Kvalitativní výzkum. Praha 2008, str. 251

neměli, nebo intelektem by na vyšší vzdělání než na vyučení se, případně pouze na základní vzdělání, nedosáhli. Navazování partnerských vztahů je pro dotazované bezproblémové. Z valné většiny se jedná o velmi komunikativní lidi. Při jejich finanční dostatečnosti nebyl pro ně problém založit vlastní rodinu a zajistit pro ni domov. Následkem rozpadu vztahů v rodině, odchodem od partnera, často ztrátou zaměstnání, nutně dochází ke snížení schopnosti udržet dosavadní životní standard. V drtivé většině jsou to příčiny ztráty domova. Přesto respondenti nevidí svoji současnou situaci jako fatální. Většina z nich se necítí na samotném dně. Snaží se pomoci si sama a má docela konkrétní představy o své budoucnosti. I když oslovení žijí ze dne na den, tak jak jim to jejich momentální situace velí, myslí na budoucnost, mají své představy, sny a touhy. Ví na koho se obrátit o pomoc. Znají státní i nestátní instituce a v jejich krizových chvílích je dokážou využít. Hledání pomoci z jejich stany není systematická. Z každodenního styku s úřady mají obavy. Novým životním stylem, který jsou nuceni akceptovat, se u nich vytrácí smysl pro každodenní povinnost. Části se uchylují k alkoholu a kouření. I když své závislosti neradi přiznávají, při osobním kontaktu při výzkumu se ukázalo, že z 80% byli respondenti pod vlivem alkoholu již v dopoledních či časných odpoledních hodinách. Ve své situaci jsou natolik zabydlení, že se pro ně stává snesitelná a dokonce komfortní.

Vztahy mezi proměnnými nejsou natolik významné, aby prokázali příčiny a důsledky ztráty bydlení, které jsou v kauzálním modelu uvedeny.

5 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ MEZI ŽADATELI O OBECNÍ BYT

Pro uchopení možnosti získání bydlení ze širšího pohledu byl kvalitativní výzkum doplněn o dotazníkové šetření mezi žadatelé o pronájem obecního bytu. Z vlastní zkušenosti vím, že tito žadatelé o obecní byt tak nečiní snad proto, že by chtěli změnou prostředí najít v životě rozptýlení, nebo si vyhlédli svému oku lahodící městskou čtvrť, či dokonce samotný objekt k bydlení, který se ovšem nachází v majetku města, obce. Žadatelé o obecní byt jsou v situaci, kdy akutně řeší svoji neutěšenou bytovou situaci. Někteří bydlí s rodiči, ačkoli jsou již dospělí a připraveni žít vlastní život. Jejich ekonomická situace jim ale zdaleka neumožňuje okamžité a trvalé vyřešení svých bytových potřeb. Byty v domech soukromých vlastníků se po stránce výše nájemného stávají luxusem, ač stavba a byt samotný tomuto nadstandardu ani zdaleka neodpovídá. O vlastním bydlení si mnozí mladí mohou nechat jenom zdát. Když už mají takové „štěstí“, spíše konexe přes rodiče a jejich kamarády, a dostanou stálou práci, je to práce většinou na dobu určitou. A i za takovou nabídku jsou mladí vděční. Bez praxe totiž práce není. Ale jak to takový absolvent má zařídit se nikde nedozvíme. Půjčku nebo hypotéku mu v žádné bance neodsouhlasí. Určitou nadějí je pronájem obecního bytu.

Pokud je pro mladé a svobodné vyřešení bytové otázky v nedohlednu vzhledem k jejich velmi omezeným finančním možnostem, zůstávají posléze stále svobodní, ale ne už mladí. Z důvodu, že chtěli, nebo se tak stalo, přivádějí na svět potomky. A zůstávají ve volném nemanželském svazku. Bytová potřeba je pro ně navýsost primární potřebou, kterou je nutno aktuálně řešit. Stálé zaměstnání třeba už je zajištěné, ale výpadek příjmu jednoho z partnerů opět nedovoluje pořízení bytu či vlastního domu pomocí vlastních zdrojů. Nájemní byt v domě soukromého vlastníka je sice řešením, ale pouze krátkodobým. Nájemné bývá poměrně vysoké, pronajímatel často ve svých záměrech nečitelný, potřeby rodiny ohledně bydlení se v rámci dynamického rodinného života mění. A pokud zůstane s dítětem pouze jeden rodič, často je vyřešení bytové situace téměř neřešitelné. Nezřídka nastupují vládní i nevládní organizace se svojí pomocí v podobě ubytování pro matky s dětmi, azylovými domovy, chráněným bydlením apod. Opět se jedná pouze o dočasné překlenutí současné krizové situace člověka. A že uživatelé takových krizových služeb neoplývají dostatkem finančních prostředků na pořízení vlastního stálého bydlení je evidentní. Opět se nabízí možnost obrátit se se svojí žádostí o pronájem bytu na město, obec.

Mezi žadateli o byt jsou samozřejmě také ti, kteří svůj domov si již pořídili, zařídili a využívali k bydlení. Jenže nějakou shodou náhod o byt přišli. Nejčastěji se tak děje při ztrátě zaměstnání nebo po rozpadu rodiny.

Samostatnou kapitolou jsou lidé vyššího věku. Často bydlí v bytech, které od města, obce zprivatizovala třetí osoba. Ve své nevědomosti a naivitě podepisují nájemní smlouvy, které dobu pronájmu z neurčité mění na dobu určitou za poněkud jiné nájemné. Samozřejmě, že vyšší. Byty, které obývají, jsou nezřídka rozměrově mimo jejich potřeby. V bytě přetrvávají z dob, kdy byli sami ekonomicky aktivní a žili s dětmi. Dětem se podařilo osamostatnit a zařídit si bydlení mimo dosah rodičů. Pokud ovdoví a v nadměrném bytě žijí pak samy, nejsou schopni dostát svým závazkům vůči pronajímateli. Jejich jediným zdrojem příjmů je totiž starobní, případně vdovský důchod. Tito žádají o pronájem obecního bytu, až jim hrozí výpověď z bytu pro neplacení nájmu nebo, rovnou jsou ve výpovědi. A spoléhají, že za ně město, obec vyřeší jejich problémy s bydlením. A to ve velmi krátkém časovém horizontu.

Z výše uvedeného jasně vyplývá, že obecní bydlení je určitým záchytným bodem při řešení bytové otázky. Nájem je akceptovatelný, doba nájmu je zpravidla neurčitá, při problémech s placením nájmu nejsem ihned vyhozen na ulici, je možná dohoda a splátkový kalendář. Zásadnější opravy řeší pronajímatel, pokud si stěžuji na něco ohledně bydlení, jsem vyslyšen a je sjednána náprava. Obecní bydlení má v dnešní, po mnoha stránkách nejisté, době své pevné místo při uspokojování bytové potřeby a je stále žádaným druhem bydlení.

Z tohoto důvodu jsme učinili sondu do struktury žadatelů o pronájem obecního bytu v jedné městské části města Brna. Pomocí dotazníku, který obsahoval otázky jak strukturované otázky, tak i volné otázky, byli osloveni v měsíci prosinci 2014 a lednu 2015 vybraní žadatelé o byt. Sešlo se 50 vyplněných dotazníků z aktuálního celkového počtu 212 žadatelů o pronájem obecního bytu v dané městské části.⁶⁸

V procentech vyjádřeno, byl zpracován vzorek téměř jedné čtvrtiny žadatelů o pronájem obecního bytu, konkrétně 23,58%.

⁶⁸ Vlastní zdroj OMB ÚMČ BŽ. Údaj o počtu žadatelů je platný ke dni k 31. 1. 2015

5.1 Cíle výzkumu, metodologie, stanovení hypotéz

K výzkumu bylo přistupováno kvantitativně. „Kvantitativní přístupy k výzkumu v sociálních vědách v mnohém napodobují metodologii přírodních věd. Předpokládá se, že lidské chování můžeme do jisté míry měřit a předpovídat.“⁶⁹

Jako technika sběru dat byla zvolena dotazníková metoda. Byl proveden strukturovaný sběr dat od dotazovaných osob, k čemuž byly využity dotazníky. Respondent v dotazníku označoval odpovědi, které korespondovaly s jeho názorem. V případě možnosti škálových odpovědí vyjádřil míru svého souhlasu nebo nesouhlasu.

Dotazníkové šetření bylo zacíleno na získání názoru žadatelů o pronájem obecního bytu. Tedy těch, kteří zvolili jako jednu z možností získání dostupného bydlení veřejnou pomoc a podali žádost o pronájem obecního bytu na jedné z městských částí města Brna. V rámci cíle výzkumu byly zformulovány dvě hypotézy, které poskytly podklad pro stylizaci dotazníkových otázek:

První hypotéza zahrnuje ve svém předpokladu vzájemnou vazbu mezi státem a zajištěním bydlení:

H₁ Předpokládáme, že převládá názor, že ze strany státu nízká podpora v oblasti bydlení je příčinou nevyřešené bytové situace žadatelů o pronájem obecního bytu.

V druhé hypotéze je upřednostňována konkrétní forma bydlení:

H₂ Předpokládáme, že žadateli o pronájem obecního bytu je preferováno jako finančně dostupné a stabilní bydlení obecní byt.

U kvantitativního výzkumu jsou jednotlivé kategorie předem dané. Tvoří je dotazníkové otázky, na které respondenti odpovídají tak, že vybírají předem nabízenou odpověď. Dotazníkových otázek bylo zvoleno celkem třináct. Při jejich formulaci byl kladen důraz na validitu a reliabilitu, abychom byli schopni zjistit, co jsme zamýšleli a při případném opakování dotazníkového šetření jsme dosáhli totožných názorů respondentů, pokud se jejich stav výrazně nezměnil.

⁶⁹ J..Hendl. Kvalitativní výzkum. Praha 2008, str. 44

Odpovědi na první čtyři otázky nás seznamují s respondentem, s jeho věkem, stavem a s jeho ekonomickou aktivitou. Následující otázky cílí konkrétněji k zodpovězení stanovených hypotéz. Odpovědi na volné otázky byly dle četnosti odpovědí sumarizovány a názory respondentů souhrnně převyprávěny do textové podoby. Závěrečné shrnutí výsledků, které s dotazníkového šetření vyplývá, bude testováno se stanovenými hypotézami. Dozvíme se tak, zda budou hypotézy verifikovány, nebo naopak falzifikovány.

5.2 Analýza dotazníkových dat a jejich interpretace

V následující kapitole jsou odpovědi na jednotlivé dotazníkové otázky převedeny do procentuální podoby a názorně graficky vyjádřeny. Posloupnost otázek je dána strukturou dotazníkových otázek. Otázky jsou vyhodnocovány v pořadí, jak byly respondentům předloženy. Znění dotazníku tvoří přílohu diplomové práce.

1. Věk

Věk jsme rozdělili na pět kategorií: do 29 let, 30-44, 45-59, 60-69, nad 70 let.

První věková kategorie, do 29 let věku respondenta, koresponduje se vstupem jedince do dospělosti, ukončením vzdělání, postupným odpoutáním se od rodičů a uvažováním o odchod z domova rodičů. Vyjádřeno v procentech, celkově 20 % žadatelů se zařadilo právě do této věkové kategorie.

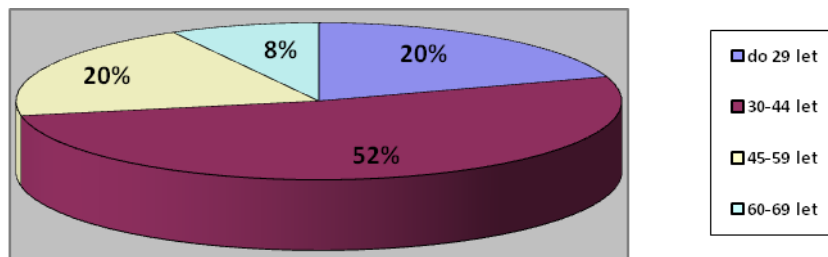
Druhá věková kategorie svým rozpětím 30-44 let by měla být zřejmě nejpočetnější. V tomto věku má jedinec již dokončeno vzdělání, jeho osobnost je dostatečně zformulovaná a zralá pro samostatný život. V tomto věku přebírá odpovědnost za partnera, manžela, často i dítě. Výsledky ukazují, že náš předpoklad byl správný. V této věkové kategorii je žadatelem o byt 52% z celkového počtu dotazovaných respondentů.

Třetí věková kategorie 45-59 let věku ve výsledcích tvoří 20% žadatelů o byt. Co do počtu žadatelů je tato skupina shodná se skupinou respondentů do 29 let věku. Výsledek může naznačovat, že žadatelé této věkové skupiny řeší své bydlení podle momentální, v daný okamžik aktuální situace. Hledání svého prvního bydlení mají již za sebou. A buď o toto bydlení z nějakého důvodu přišli, nebo nebyli schopni během uplynulých let zajistit stabilní bydlení. Respondenti této věkové kategorie jsou v drtivé většině rozvedení, v jednom případě se jedná o vdovce.

Výsledek 8% žadatelů o byt ve věkové kategorii 60-69 let věku je rovněž odůvodnitelný. Jedná se o věk předdůchodový a těsně důchodový. Osoby v tomto věku mají bydlení většinou zajištěné, případně se, v řadě případů, mohou spolehnout na své potomky.

Žádný z respondentů nevěděl, že patří do věkové kategorie nad 70 let.

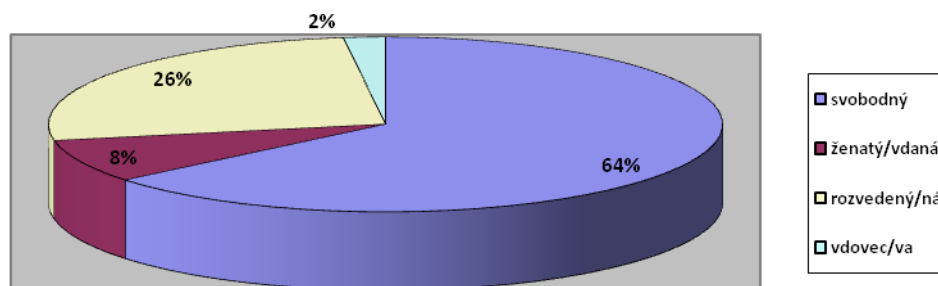
Graf č. 3

2. Stav:

Ve výzkumném vzorku se sešlo nejvíce svobodných žadatelů o pronájem obecního bytu – 64%. Sezdaných žadatelů bylo 8%, naproti tomu rozvedených více jak čtvrtina – 26%. Jeden respondent byl ovdovělý, což činí 2% z celkového počtu respondentů.

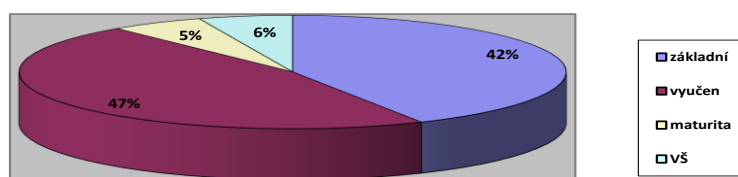
Graf č. 4

3. Vzdělání

Vzdělání respondentů lze charakterizovat rozdělením do dvou skupin, které jsou procentuálně srovnatelné. První početnější skupinu tvoří respondenti se základním vzděláním a vyučením. Jedná se o 38%, resp. 42 % respondentů. Středního vzdělání s maturitou dosáhlo 5% dotazovaných, stejně jako vysokoškolsky vzdělaných.

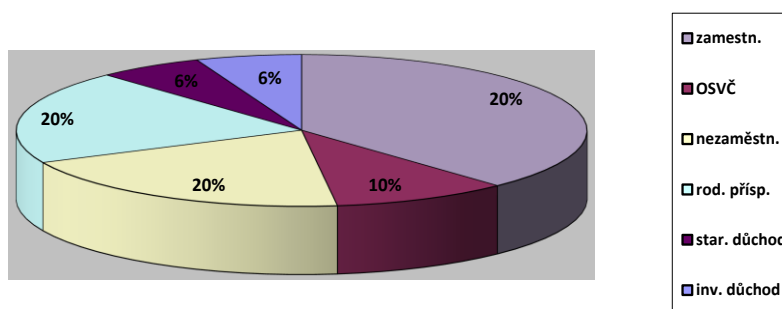
Graf č. 5

4. Ekonomická aktivita

Jako nejčastější ekonomickou aktivitu uvádějí respondenti, že jsou v zaměstnaneckém poměru, plných 38 %. Druhou kategorií žadatelů o byt, procentuálně vyjádřeno, jsou žadatelé pobírající rodičovský příspěvek. Dle věkové struktury respondentů se dá předpokládat, že se jedná o svobodného rodiče s dítětem. Poměrně výraznou skupinou žadatelů o byt jsou nezaměstnaní. Tvoří pětinu respondentů. Co do počtu jsou na stejné úrovni jako nezaměstnaní osoby samostatně výdělečně činní. Také tvoří 20 % z celku. Po 6 % se dotazníkového šetření zúčastnili respondenti se starobním a invalidním důchodem.

Graf č. 6

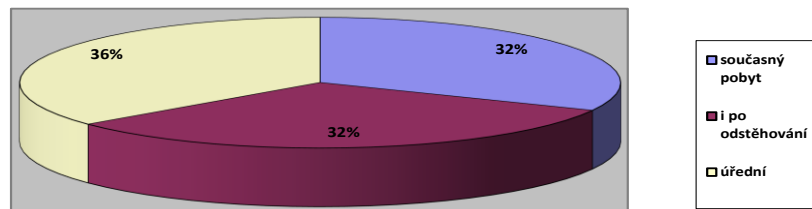
5. Adresa trvalého pobytu:

Výsledky odpovědí na dotaz ohledně adresy trvalého pobytu kopíruje fakt, že trvalý pobyt má evidenční charakter a nikterak nezakládá právo na faktické bydlení.⁷⁰

⁷⁰ § 10 (1) Zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel) v aktuálním znění Místem trvalého pobytu se rozumí adresa pobytu občana v České republice, která je vedena v registru obyvatel ve formě referenční vazby (kódu adresního místa) na referenční údaj o adrese v základním registru územní identifikace, adres a nemovitostí, kterou si občan zvolí zpravidla v místě, kde má rodinu, rodiče, byt nebo zaměstnání. Občan může mít jen jedno místo trvalého pobytu, a to v objektu, který je podle zvláštního právního předpisu¹¹⁾ označen číslem popisným nebo evidenčním, popřípadě orientačním číslem a který je určen pro bydlení, ubytování nebo individuální rekreaci (dále jen „objekt“). <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-133#cast1>, 1.3.2015, 10:35

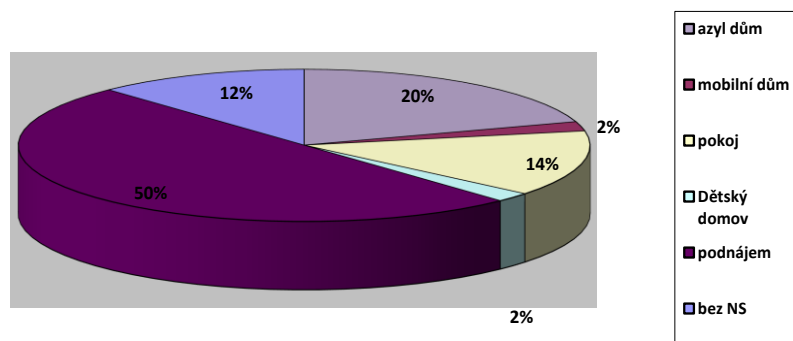
Třetina respondentů je hlášena na úřední adrese, třetina uvádí, že se jejich adresa trvalého pobytu shoduje s adresou současného pobytu a poslední třetině respondentů zůstal adresa trvalého pobytu i po odstěhování z této adresy.

Graf č. 7

6. Jaké je Vaše současné bydliště? Máte místo, prostor, kde si můžete nerušeně odpočinout? Nebo užíváte prostor, který je veřejně přístupný? – ubytovna, azylový dům, společné bydlení s více lidmi apod. Nebo jste bez střechy nad hlavou?

Graf č. 7

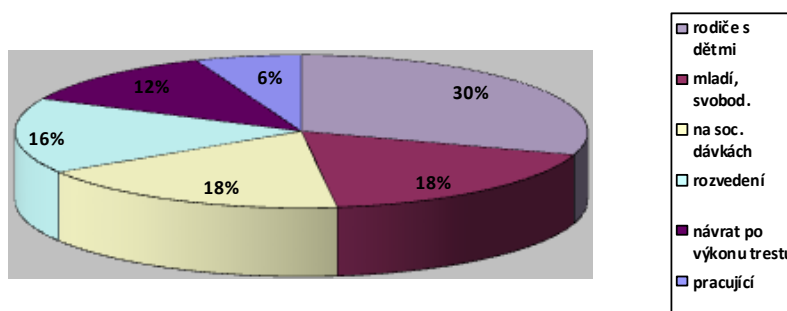
Současné bydliště respondentů je rozmanité. Polovina dotazovaných uvedla podnájem bytu, jak v dotaznících uvádějí, bez dlouhodobé jistoty a možnosti přihlášení se k trvalému pobytu. Řadě z nich nezbylo jiné řešení, než získat úřední adresu v místě ohlašovny trvalého pobytu. Další početnou skupinou, co se týče jistě ne dobrovolné formy bydlení, je azylový dům. Jedná se především o bydlení svobodných matek s dětmi. V jednom případě dotazovaná připsala, že se musela uchýlit do azylového domu s veřejnou adresou pro oběti

domácího násilí. Celkem tento typ ubytovacího zařízení využívá 20 % dotazovaných. Ostatní respondenti využívají k bydlení pokoj v bytě s více lidmi, případně bydlí u kamaráda bez nájemní smlouvy. Jeden z respondentů bydlí provizorně v mobilním domě. Výzkumu se rovněž zúčastnil dotazovaný z Dětského domova.

7. Které skupiny obyvatel mají ztíženou pozici při nalézání dostupného bydlení?

Po následném náhledu na tuto konkrétní otázku nelze jinak, než konstatovat, že nabízené možnosti k odpovědi byly bohužel voleny naprosto nevhodně a pro srovnání výsledů jsou nesouměřitelné. Posouzení ztížené pozice lze hodnotit jednat podle zdroje příjmů, jednak podle stavu. Proto zde pouze konstatujeme z odpovědí respondentů a jejich subjektivního pohledu, že při hledání bydlení jsou nejvíce v nevýhodě rodiče s malými dětmi. Tato odpověď zahrnuje jak úplné, tak i neúplné rodiny. Jak již bylo zmíněno výše, lze předpokládat, že respondenti měli na mysli spíše svobodného rodiče s dítětem. Z odpovědí ale nelze odvodit, zda rodič je pracující, na sociálních dávkách apod. Mladí, svobodní občané, dále rozvedení, ti, kteří pobírají sociální dávky a překvapivě i žadatelé po návratu z výkonu trestu jsou procentuálně vyrovnanými skupinami a podle mínění respondentů mají rovněž ztíženou pozici při nalézání dostupného bydlení. Nejméně ztíženou pozici při vyhledávání odpovídajícího bydlení mají, dle názoru respondentů, lidé pracující.

Graf č. 8

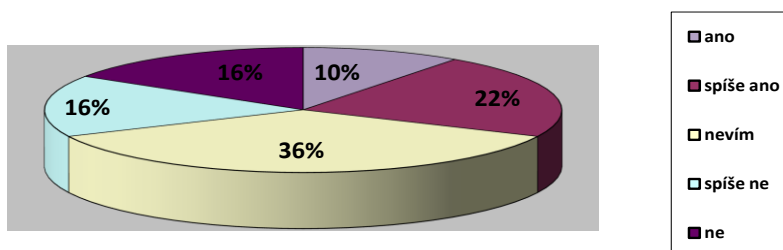

8. Myslíte si, že je dostatek bytů, ve kterých by nájemné bylo v průměrné výši vůči možnostem občanů s průměrným měsíčním příjmem?

Na tuto otázku respondenti odpovídali pomocí škálových možností. Pro ano se přiklonilo 10% respondentů. Pro spíše ano pak 22 %. Poměrně výraznou skupinou je odpověď nevím, kterou volilo 36% respondentů. Překvapující je tato odpověď z pohledu výzkumníka, který předpokládá, že žádá-li respondent o pronájem obecního bytu je s možnostmi při získání

bytu, a potažmo s bytovou otázkou, alespoň v základních rysech obeznámen. Po 16% z celkového počtu respondentů odpovědělo spíše ne a ne.

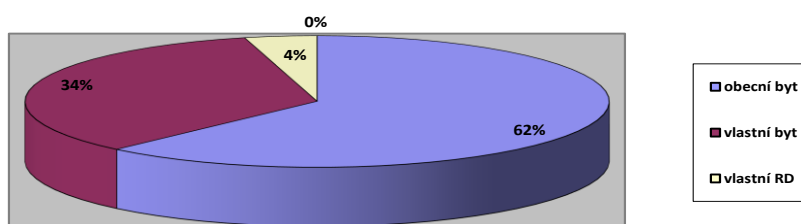
Graf č. 9

9. Jaká je Vaše představa o vhodném, finančně dostupném a stabilním bydlení?

Podle očekávání nejvíce respondentů volilo možnost odpovědi obecní byt. Vlastní rodinný dům označili jako vhodné, finančně dostupné a stabilní bydlení pouze 4 % respondentů.

Graf č. 10

10. V jakém domě, bytě byste rád bydlel? Jaká je Vaše vysněná představa?

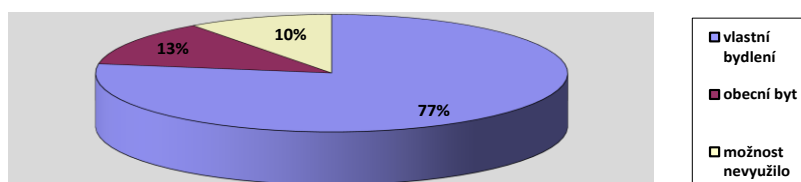
Při odpovědi na tuto otázku byla respondentům ponechána možnost vyjádřit se bez nutnosti zaškrtnutí nabídnuté odpovědi. Volnou formou mohli respondenti sdělit, jak by si představovali své bydlení, bez ohledu na jakékoli omezení.

Nejčastější variantou byl vlastní rodinný dům se zahradou. Tuto formu bydlení preferuje celých 77% respondentů. V popředí zájmu jsou rovněž byty 3+1, 3+kk, 2+1 s podmínkou, že mají balkon nebo terasu. Jeden z respondentů svoji představu zkonkretizoval do domu typu Leskava. Podle internetového zdroje se jedná o bytovou výstavbu v Brně. Nová ulice

U Leskavy leží v dohledné vzdálenosti od stabilizované rezidenční lokality, která se nachází u ulice Čermákova a Elišky Přemyslovny.⁷¹

Respondenti do představy vysněného bytu či domu zahrnuli rovněž bezprostřední okolí domu a bytu. Kladli důraz na klidné místo, lokalitu. U bytu preferují terasu nebo balkon. Domek by měl mít zahradu, či alespoň dvorek, kde by se setkávala rodina a přátelé. Téměř pětina dotazovaných, 10 % respondentů, by se spokojila s obecním bytem o velikosti 2+1. Možnost vyjádřit představy svého ideálního bydlení nevyužilo 8% respondentů.

Graf č. 11

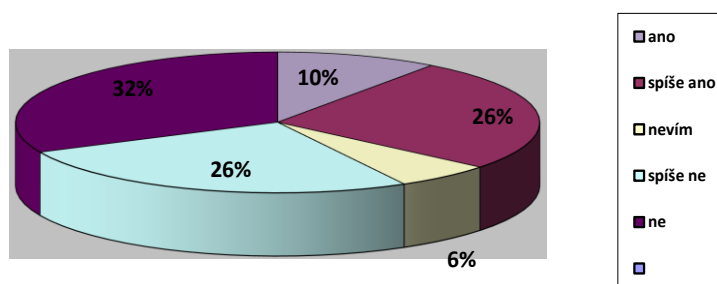

Z výsledků šetření u dvou předchozích otázek vyplývá, že pro většinu respondentů je vhodným a finančně dostupným bydlení obecní byt. Avšak jejich představa ideálního bydlení tíhne k vlastnímu bydlení obklopené zelení a v klidné lokalitě.

11. Je Vám v podstatě jedno, v jaké části města byste bydleli?

Lokalita pro bydlení je velmi důležitá. Většina respondentů označila, že jim není jedno, v jaké části města by se nacházelo jejich bydlení. Lhostejná poloha bydlení je 36 % respondentům, kteří označili, že je v podstatě jedno v jaké lokalitě se jejich bydliště nachází.

Graf č. 12

⁷¹ <http://www.bytyleskava.cz/cz/byty-brno.php>

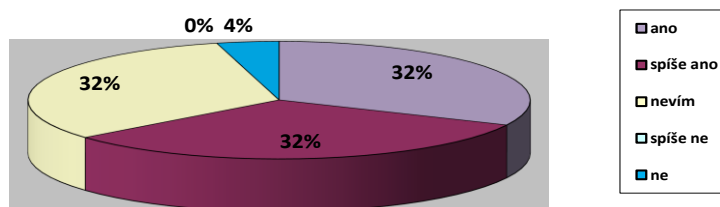
12. Jaké aktivity vyvíjíte k získání stabilního bydlení?

Jednalo se o otevřenou otázku, kdy respondenti měli vyjádřit, jakými vlastními kroky se snaží získat přiměřené bydlení. Přestože dotazníkové šetření proběhlo mezi žadateli o pronájem obecního bytu, o čemž dotazovaní věděli, přesto všichni uváděli jako aktivitu k získání bytu pouze žádost o byt na obecním úřadě. Někteří respondenti dodávali, že se snaží udržet práci, aby byli ekonomicky zajištěni, Jeden z respondentů uvedl, že šetří na koupi vlastního bytu. Studenti se zmiňovali i o tom, že jim chybí pravidelný zdroj příjmů k zajištění bydlení.

13. Myslíte si, že důvodem Vaší nevyřešené bytové situace je nízká podpora bydlení ze strany státu?

Na takto formulovanou otázku 64% respondentů v odpovědi zastává názor, že za nevyřešenou bytovou situaci může nízká podpora bydlení ze strany státu. Pouze 4% respondentů za svoji nevyřešenou bytovou situaci neviní stát.

Graf č. 13

Na doplňující otázku „Jak by měl stát podpořit bydlení svých občanů?“ respondenti reagovali následovně:

Prověřit neobydlené byty. Podpora startovacího bydlení pro mladé rodiny. Snížit náklady na bydlení (energie, voda, nájemné). Nediskriminovat pracující s dítětem „samoživitele“, kteří nemají vysoké avšak ani nízké příjmy, omezit možnost „vysoutěžit si byt“. Vím o spoustě volných bytů a nechápu, proč nejsou k dispozici, když chce člověk poctivě platit. Větší nabídkou bytů a hlavně se to týká práce. Pokud nebude člověk pracovat a mít stálý příjem, nikdo mu ani žádný byt nenabídne. Přispívat na bydlení a ne to cpát Romům. Stát by měl vytvářet lokalitu státních domů a bytů, kde by byl styk s úředníkem a zároveň správcem, kde by se skládala kauce + smlouva minimálně ½ roční s možností prodloužení, jestli je vše v pořádku. Byly by to nejen byty, ale i domy. Snažit se zajistit bydlení lidem,

kteří nemají dostatek financí, dostatečné vzdělání. Zjednodušené hypoteční úvěry mladým rodinám, prodej, pronájem = podpora mladých rodin.

Názory respondentů poukazují na nedostatek vhodných bytů. Současně konstatují, že mít dostateční finanční zabezpečení na hrazení nákladů spojených s užíváním bytu je nutným předpokladem pro získání bydlení.

Shrnutí

Cílem tohoto dotazníkového šetření bylo shromáždit názory žadatelů o pronájem obecního bytu k otázkám týkajících se dostupnosti bydlení. Osloveni byli občané, kteří si požádali o pronájem obecního bytu formou žádosti na obecním úřadě.

Vzorek dotazovaných žadatelů o pronájem obecního bytu se z hlediska věku pohyboval nejčastěji mezi 30 až 44 lety. Valná většina respondentů uvedla, že v současné době bydlí v podnájmu a jako dostupné bydlení se jim jeví pronájem obecního bytu. Přesto pro získání přiměřeného bydlení nevyvíjí dostatečnou aktivitu. Častokrát se při hledání vhodného bydlení omezují pouze na podání žádosti o pronájem obecního bytu.

Z dotazníkových otázek bylo možno potvrdit nebo vyvrátit následující hypotézy:

H₁ Předpokládáme, že převládá názor, že ze strany státu nízká podpora v oblasti bydlení je příčinou nevyřešené bytové situace žadatelů o pronájem obecního bytu.

H₂ Předpokládáme, že žadateli o pronájem obecního bytu je preferováno jako finančně dostupné a stabilní bydlení obecní byt.

Odpovědi jednotlivých respondentů vedly k **verifikaci** obou hypotéz.

ZÁVĚR

Jak bylo zmíněno v předešlých kapitolách, jedním z nejdůležitějších aspektů důstojného života je bydlení. Mít stabilní a stálé místo pro chvíle odpočinku, pro svou intimitu, pro přípravu na další pracovní den, pro rodinu, pro setkávání s přáteli. Vyřešit své bydlení se snažíme nejen na počátku naší životní dráhy, kdy jsme se osamostatnili od rodičů, snažíme se být ekonomicky nezávislí, zakládáme rodiny. I v průběhu života nás mohou potkat situace, které vyžadují změnu v našich bytových poměrech.

Jsou určité oblasti života, které se dotýkají všech členů společnosti a za které by měl do jisté míry nést odpovědnost stát. Otázka bydlení je právě jednou z oblastí života, do které by měl stát zasahovat. Každý z nás má právo na důstojné bydlení. Právní nárok na získání bytu není v právním řádu zakotven, nicméně Listina základních práv a svobod obsažená v Ústavě ČR v článku 12 chrání alespoň nedotknutelnost obydlí.⁷²

Z rozhovorů v rámci kvalitativního výzkumu vyplývá, že vrátit se k funkčnímu bydlení, po jeho ztrátě, je velmi obtížné. Se ztrátou bydlení se ztrácí nejen střecha nad hlavou, ale i domov, práce, důležité vazby a kontakty. Mnozí se smíří se stavem, kdy se jejich jediným domovem stává azylový dům, ulice, kamarádi. Ti pak o nalezení stabilního bydlení ztrácí zájem. Zdá se jim nedosažitelné. Lidé bez střechy nad hlavou se tak zařadí mezi bezdomovce. S bezprizorností jako sociálním jevem se setkáváme nejvíce ve větších městech. Panuje zde anonymita, ale také určitá lhostejnost k osudům těchto lidí. Ne všichni bezprizorní si tuto cestu vybrali dobrovolně, ne každý může svoji současnou situaci označit jako nezávislost a svobodu. Jistě jsou i tací, kteří se v dané situaci zabydleli a svoji volbu žít bez střechy nad hlavou označují za nezávislost. Daní za to je ztráta jakéhokoli pohodlí a zabezpečení v nemoci i ve stáří. Avšak většina bezprizorních přišla o své souhrou životních okolností bydlení, mnohdy kumulovanou.

Jak ukazuje kauzální model sestavený na základě výpovědi bezprizorních respondentů, není bezdomovectví důsledkem neutěšené situace v dětství, ani jeho příčiny nekorespondují s dosaženým vzděláním.

Ale především mnohdy tragické životní osudy dostaly bezprizorní do situace, v níž se momentálně nacházejí. Přesto větší část z nich neztrácí naději na budoucí život v lepších

⁷² <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/listina-zakladnich-prav-a-svobod/hlava2.aspx>, 1.3.2015 10:25

podmínkách. I když jsou bez práce a bez domova, nemají pocit, že se ocitli v začarovaném kruhu, z něhož není úniku. Své bezdomovectví berou jako dočasný stav. Ale zajištění stálého bydlení i pro ně zůstává v rovině chtění. Nejsou ochotni a mnohdy ani schopni systematicky a dlouhodobě vyvinout aktivitu směřující k znovuzískání bydlení. I když je v dnešní době poměrně dobře organizovaná sociální síť nabízející dočasné přečkání noci bezprizorním a současně je nabízena i cílená pomoc s nabídkou možností a rad obsahující konkrétní kroky pro bezprizorní, bez jejich soustavné snahy jen těžko bezprizorní dosáhnou změny svého nynějšího neutěšeného stavu. Stát každoročně vynakládá nemalé finanční prostředky z veřejných rozpočtů na zmírnění nejpálčivějších problémů, které sebou bezdomovectví přináší. Postoj bezdomovců a „neřešení“ vlastního života, kdy dlouhodobě žijí „na ulici“ je z pohledu většinové společnosti sobecký. Na druhou stranu je nutné zmínit, že koncepce sociální pomoci ne vždy zohledňuje individualitu potřebných, jejich možnosti, schopnosti a dovednosti. Ve většině případů se poskytování sociální pomoci stává masovou záležitostí. Zajištění přiměřeného, dostupného bydlení je problémem, kteří řeší nejen bezprizorní.

Rozhovory uskutečněné v rámci kvalitativního výzkumu, byly doplněny dotazníkovým šetřením mezi žadateli o pronájem obecního bytu v jedné z městských částí města Brna. Odpovědi z dotazníků byly vyhodnoceny kvantitativní metodou a graficky zpracovány. Cílem tohoto dotazníkového šetření bylo shromáždit názory žadatelů o pronájem obecního bytu k otázkám týkajících se dostupnosti bydlení. Osloveni byli občané, kteří si požádali o pronájem obecního bytu formou žádosti na obecním úřadě.

Dotazníkové otázky směřovaly k potvrzení nebo vyvrácení zformulovaných hypotéz. Jak již bylo uvedeno v kapitole 5.1 *Cíle výzkumu, stanovení hypotéz* první hypotéza zahrnuje ve svém předpokladu vzájemnou vazbu mezi státem a zajištění bydlení. V druhé hypotéze je upřednostňována konkrétní forma bydlení.

H₁ Předpokládáme, že převládá názor, že ze strany státu nízká podpora v oblasti bydlení je příčinou nevyřešené bytové situace žadatelů o pronájem obecního bytu.
Odpovědi jednotlivých respondentů vedly k **verifikaci** hypotézy.

H₂ Předpokládáme, že žadateli o pronájem obecního bytu je preferováno jako finančně dostupné a stabilní bydlení obecní byt.
Odpovědi jednotlivých respondentů vedly k **verifikaci** hypotézy.

Ze vzorku dotazovaných můžeme určit cílovou skupinu, která je žadatelem o pronájem obecního bytu. Jedná se o žadatele nejčastěji ve věku mezi 30 až 44 lety. Převládá počet svobodných. Jako nejčastější odpověď na dosažené vzdělání bylo uvedeno vyučení. Z 80% procent respondenti žijí v podnájmu. Většina respondentů uvádí jako dostupné bydlení obecní byt. Jejich představa je ovšem rozdílná. Téměř ¾ dotazovaných by rádi bydleli ve vlastním rodinném domě.

V odpovědích se setkáváme s kritikou cílenou na nedostatek volných bytů, avšak výčet vlastních aktivit pro získání bydlení je téměř nulový. Respondenti za svoji jedinou snahu, jak vyřešit své bydlení uvádějí podání žádosti o pronájem obecního bytu na příslušném úřadě. Za svoji nevyřešenou situaci však viní stát, který se nedostatečně zajímá o otázku bydlení.

Praktické využití výzkumu se nabízí jak ve sféře sociální pomoci, tak i přímo v práci veřejného sektoru.

Výsledky šetření mezi bezprizorními ukazují na nutnost cílenější a efektivnější sociální pomoci s větším zohledněním individualit těch, kteří pomoc vyhledávají.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že stále mnozí z žadatelů o obecní byt si neuvědomují plnou zodpovědnost za zajištění kvality svého života a v některých oblastech spoléhají na pomoc a podporu státu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Nový občanský zákoník 2014: rejstřík : redakční uzávěrka 26.3.2012.* Ostrava: Sagit, 2012, 320 s. ISBN 978-80-7208-920-8.
- BAKOŠOVÁ, Zlatica. *Sociální pedagogika jako životná pomoc.* Bratislava: Univerzita Komenského, 2008, 249 s. ISBN 978-80-969944-0-3
- BAKOVÁ, Ludmila. *Bydlení.* Brno: Masarykova univerzita, 1997, 124 s. ISBN 80-210-1586-1.
- BAUMAN, Zygmunt. *Úvahy o postmoderní době.* Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995, 165 s. ISBN 80-85850-12-5.
- BERGER, Peter L. *Pozvání do sociologie.* 1. vyd. Praha: Správa sociálního řízení FMO, 1991, 157 s.
- Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona : ekumenický překlad 3. podstatně dopl. a přeprac. vyd. V České katolické Charitě 1. vyd. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1985, 1007, 283 s., obr. příl.*
- BREED, Kees. *Demokracie v 21. století: udílení smyslu, svoboda a politika v narativní společnosti.* Vyd. 1. Brno: Barrister & Principal - studio, 2002, 125 s. ISBN 80-85947-70-6.
- BRYNDA, Alois. *Protektorátní příslušnost a domovské právo podle vládního nařízení ze dne 11. ledna 1940, č. 19 Sb., a norem recipovaných.* V Praze: Právnické a knihkupecké nakladatelství, 1940, 100 s.
- DULLA, Matúš. *Kapitoly z historie bydlení.* 1. vyd. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2014, 279 s. ISBN 978-80-01-05433-8.
- Dvacet let vývoje bezdomovectví v naší společnosti: rozšířený sborník z konference Charity Olomouc konané u příležitosti 10. ročníku "Dnů o bezdomovectví" a v rámci oslav 20. výročí vzniku střediska Samaritán pro lidi bez domova : [Olomouc, 22. listopadu 2011].* 1. vyd. Olomouc: Charita Olomouc, 2012, 70 s. ISBN 978-80-905260-0-6.
- ETZIONI, Amitai. *Morální dimenze ekonomiky.* Praha: Victoria Publishing, 1995, 243 s. ISBN 80-85865-19-x.

- FASORA, Lukáš. *Dělník a měšťan: vývoj jejich vzájemných vztahů na příkladu šesti moravských měst 1870-1914*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, 423 s. ISBN 978-80-7325-233-5.
- FOUCAULT, Michel. *Dohlížet a trestat: kniha o zrodu vězení*. Praha: Dauphin, 2000, 427 s. ISBN 80-86019-96-9.
- FRONĚK, Ladislav. *Domovské právo: dosavadní zákonné předpisy se zřetelem k státnímu občanství*. V Praze: [s.n.], 88 s.
- GALBRAITH, John Kenneth. *Společnost hojnosti*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1967, 335 s.
- GIDDENS, Anthony. *Důsledky modernity*. 3. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010, 158 s. ISBN 978-80-7419-035-3.
- GIDDENS, Anthony. *Třetí cesta a její kritici*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2004, 182 s. ISBN 80-204-1208-5.
- HAYEK, Friedrich August von. *Právo, zákonodárství a svoboda: nový výklad liberálních principů spravedlnosti a politické ekonomie*. 2. vyd. Praha: Academia, 1994, 415 s. ISBN 80-200-0241-3.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008, 407 s. ISBN 978-80-7367-485-4.
- CHOCHOLÁČ, Bronislav. *Nový Mars Moravicus, aneb, Sborník příspěvků jež věnovali Prof. Dr. Josefu Válkovi jeho žáci a přátelé k sedmdesátinám*. 1. vyd. Brno: Matice moravská, 1999, 606 s. ISBN 80-902304-6-6.
- JANÁK, Jan. *Domovské právo ve starém Rakousku a v ČSR*. Praha: Univerzita Karlova, 1975, s. 147-167.
- JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 285 s. ISBN 80-7178-535-0.
- KELLER, Jan. *Nedomyšlená Společnost*. Vyd. 3. Brno: Doplněk, 1998, 125 s. ISBN 80-85765-97-7.
- KELLER, Jan. *Tři sociální světy: sociální struktura postindustriální společnosti*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011, 211 s. ISBN 978-80-7419-044
- KELLER, Jan. *Úvod do sociologie*. Vyd. 2., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 1992, 186 s. ISBN 80-901059-7-1.
- KOŘÍNKOVÁ, Petra. *Bakalářská práce: Obecní bydlení jako jedna z možností řešení bytové potřeby*. Brno:UTB ve Zlíně, Institut mezioborových studií Brno, 2013, 59 s.

LUX, Martin a Pavla BURDOVÁ. *Výdaje na bydlení, sociální bydlení a napětí na trhu s bydlením (mezinárodní komparace a polistopadový vývoj v ČR)*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2000, 114 s.

PETRUSEK, Miloslav. *Úvod do studia sociologie*. Praha, 1979.

PETRUSEK, Miloslav. *Společnosti pozdní doby*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2006, 459 s. ISBN 80-86429-63-6. RITZER, George. *McDonaldizace společnosti: výzkum měnící se povahy soudobého společenského života*. 1. vyd. Praha: Academia, 1996, 176 s. ISBN 80-200-0571-4.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014, 377 s. ISBN 978-80-262-0644-6.

URBANOVÁ, Martina. *Sociální kontrola a právo*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1998, 125 s. ISBN 80-210-1947-6.

VERNER, Vladimír. *Státní občanství a domovské právo republiky Československé*. Vydání I. Praha: Právnícké vydavatelství JUDr. Václav Tomsa, 1947, 339-[I] s.

Armáda spásy [on line] [cit. 2015-02-28]. Dostupné z: <http://www.armadaspasy.cz/o-nas>

Český statistický úřad [on line]. ČSÚ. Aktualizováno dne: 6.2. 2015 [cit. 2015-02-28]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/p/170221-14>

Český statistický úřad [on line]. ČSÚ. Aktualizováno dne: 6.2. 2015 [cit. 2015-02-28]. Dostupné z:

http://www.czso.cz/xb/redakce.nsf/i/bytova_vystavba_a_stavebni_povoleni_v_roce_2013

Dělnická strana sociální spravedlnosti [on line]. © DSSS 2010-2014 [cit. 2015-01-28]. Dostupné z: <http://www.dsss.cz/program-dsss-2011>

Charita Česká republika [on line] © 2015 Charita Česká republika [cit. 2015-02-28]. Dostupné z: <http://www.charita.cz/o-charite/>

Ministerstvo práce a sociálních věcí [on line]. MPSV, [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/17895/TZ_060514a.pdf

Ministerstvo pro místní rozvoj [on line]. MMR, [cit. 2014-11-27]. Dostupné z:
<http://www.mmr.cz/cs/Stavebni-rad-a-bytova-politika/Bytova-politika>

Ministerstvo pro místní rozvoj [on line]. MMR, [cit. 2014-02-28]. Dostupné z:
<http://www.mmr.cz/getmedia/0f40fca0-0fb5-4fb3-b7ec-9fe33f7bc67f/Vybrane-udaje-bydleni-2013.pdf?ext=.pdf>

Ministerstvo vnitra České republiky [on line]. MVČR, [cit. 2014-11-18]. Dostupné z:
<http://www.mvcr.cz/clanek/scitani-lidu-domovska-prislusnost-a-dalsi-udaje-zjistovane-pri-censech-v-minulosti.aspx>.

Naděje [on line] © NADĚJE 2013 - 2015 [cit. 2015-02-28]. Dostupné z:
http://www.nadeje.cz/o_nadeji

Organizace spojených národů [on line]. OSN. Copyright © 2005 UNIC Praha [cit. 2015-01-23]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy>

Organizace spojených národů [on line]. OSN. Copyright © 2005 UNIC Praha [cit. 2015-01-23]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/>

Svaz měst a obcí České republiky [on line]. © 2015 Svaz měst a obcí České republiky [cit. 2014-11-18]. Dostupné z: <http://www.smocr.cz/cz/oblasti-cinnosti/bezpecnost/domovske-pravo...>

About bytyleskava.cz [on line] [cit. 2015-01-14]. Dostupné z:
<http://www.bytyleskava.cz/cz/byty-brno.php>

About wikisofia.cz [on line] [cit. 2015-02-23]. Dostupné z:
<http://wikisofia.cz/index.php/Postmoderna>

About novinky.cz [on line] © 2003–2015 Borgis, a.s. [cit. 2015-01-28]. Dostupné z:
<http://www.novinky.cz/kultura/salon/177872-jan-keller-postmoderni-rekviem.html>

About business.center.cz [on line] [cit. 2015-03-01]. Dostupné z:
<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/listina-zakladnich-prav-a-svobod/hlava2.aspx>

About baty.estranky.cz [on line] [cit. 2015-02-28]. Dostupné z:
http://www.baty.estranky.cz/clanky/historie-stale-zije/delnicke-bydleni-v-19_stoleti.html

About idnes.cz [on line] [cit. 2015-02-28]. Dostupné z: http://brno.idnes.cz/nakladni-kontejner-pro-bezdomovce-d5m-/brno-zpravy.aspx?c=A150117_2132113_brno-zpravy_lva

About nocvenku.cz [on line] [cit. 2015-02-28]. Dostupné z:
<http://nocvenku.cz/ostrava/o-projektu/28.2.2015,14:20>

About zakonyprolidi.cz [on line] [cit. 2015-02-28]. Dostupné z:
<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-111>

About zakonyprolidi.cz [on line] [cit. 2015-01-11]. Dostupné z:
<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-107/info>

About zakonyprolidi.cz [on line] [cit. 2015-03-01]. Dostupné z:
<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-133#cast1>

About uoplnezneni.cz [on line] [cit. 2015-02-28]. Dostupné z:
<http://www.uplnezneni.cz/zakon/108-2006-sb-o-socialnich-sluzbach/>

About novinky.cz [on line] © 2003–2015 Borgis, a.s. [cit. 2015-01-28]. Dostupné z:
<http://www.novinky.cz/domaci/355252-egyptolog-vystrasil-starosty-blizi-se-kolaps-spolecnosti.html>

About novinky.cz [on line] © 2003–2015 Borgis, a.s. [cit. 2015-01-28]. Dostupné z:
<http://www.novinky.cz/ekonomika/359111-procento-nejbohatsich-bude-brzy-vlastnit-vic-nez-zbylych-99-procent-lidstva.html>

About petrotahal.cz [on line] [cit. 2015-03-04. Dostupné z:

http://petrotahal.cz/file/PUBLIKACE_ISO_B5_FINAL_verze2_1.pdf, str. 43,44

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

- TOP 09 Česká politická pravicová strana
- STAN Politické hnutí Starostové a nezávislí
- EU Evropská unie
- OSN Organizace spojených národů

SEZNAM TABULEK

Tab. č. 1.....	58
Tab. č. 2.....	68

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1	43
Graf č. 2	44
Graf č. 3	73
Graf č. 4	73
Graf č. 5	74
Graf č. 6	74
Graf č. 7	75
Graf č. 8	75
Graf č. 9	76
Graf č. 10	77
Graf č. 11	77
Graf č. 12	78
Graf č. 13	78
Graf č. 14	79

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P 1: Rozhovor

Příloha P 2: Dotazník pro občany žádající o pronájem obecního bytu

PŘÍLOHA P I: ROZHOVORY

1. Vaše jméno, prosím?
2. Věk, stav (svobodný, ženatý/vdaná, vdovec/vdova,), děti?
3. Kde jste se narodil? Jaké vzpomínky máte na dětství?
4. Jaké bylo Vaše zázemí – rodiče, sourozenci, bydlení, ekonomická situace rodiny?
5. Byli v té době pro Vás rodiče důležití?
6. Jakého vzdělání rodiče dosáhli? V jakém oboru pracovali?
7. A Vaše vzdělání a práce?
8. Ve kterém věku a jak jste se osamostatnil?
9. Jaké byly Vaše představy o životě v dospělosti? Přemýšlel jste o svém uplatnění ve společnostech? Jak a kam se zařadíte?
10. Berete drogy, požíváte alkohol? Kolik, jak často. Kouříte?
11. Jaké je Vaše současné bydliště? Máte místo, prostor, kde si můžete nerušeně odpočinout? Nebo užíváte veřejně přístupný prostor? – ubytovna, azylový dům, společné bydlení s více lidmi apod. Nebo jste bez střechy a spíte venku?
12. Co když přijde nemoc, zima, hlad?
13. Chodíte k lékaři, nebo řešíte až akutní zdravotní stav? Máte placeno zdravotní pojištění?
14. Jaké je Vaše současné zaměstnání? Z čeho žijete? Z kolika peněz měsíčně musíte vyžít?
15. Máte dluhy, půjčky?
16. Jak se stalo, že jste bezprizorní, bez stálého zaměstnání, bez stabilního bydlení. Kdo může za Vaši momentální životní situaci?
17. Cítíte se být na samém dně? Máte pocit, že Vám nikdo nepodá pomocnou ruku?
18. Kde hledáte pomoc? Jaké krizové služby využíváte? Víte na koho se obrátit? Kdo je kompetentní a schopen Vám pomoci?
19. Jaký je Váš každodenní režim dne?
20. Jaká je Vaše představa budoucnosti?

Paní JIŘINA

Pondělí 21. ledna 2015, 8:30 hod., náměstí Svobody v Brně

1. *Vaše jméno, prosím?*

Jiřina Zárubová.

2. *Věk, stav (svobodný, vdaná, vdova), děti? "*

Je mi padesát jedna let. Jsem rozvedená, už dlouho. Mám jedno dítě, syna. Ten je v Olomouci a nezná mě, to taky brečím každé den.

3. *Kde jste se narodila? Jaké máte vzpomínky na dětství?*

Ano v Brně, ale nevím v které porodnici, to už nevím. No dětství? Tatínek nás bil. Aj sourozence. Byl to vožravec. Přišel v noci domů a všechny nás seřezal, aj maminku. Maminka se nás zastávala, ale stejně nás mlátil.

4. *Jaké bylo Vaše zázemí – rodiče, sourozenci, bydlení, ekonomická situace rodiny?*

Bydleli jsme v baráčku v Holáskách. Za barákem byla trať. Máma se pořád strachovala, abychom tam jako děcka nevlitly pod vlak. Maminka zemřela, když mi bylo 14 roků.

5. *Byli v té době pro Vás rodiče důležití?*

No, nevím. Hlad jsme neměli. A stejně se furt hádali. No, asi ne.

6. *Jakého vzdělání rodiče dosáhli? V jakém oboru pracovali?*

Akorát základní. Já mám také základní. Voba rodiče pracovali na nádraží, máma tam uklízela.

7. *A Vaše vzdělání a práce?*

Mám jenom základku. Účňák jsem nedodělala. Chtěla jsem prodávat, jako ta žena za pultem. Otec chtěl, abych šla pracovat.

8. *Ve kterém věku a jak jste se osamostatnila?*

Jó, v patnácti už. Protože mě táta vyhodil z baráku. Máma už nežila, doma byl binec, táta věčně v hospodě s kumpánama.

9. *Jaké byly vaše představy o životě? Přemýšlela jste o svém uplatnění ve společnosti? Jak a kam se zařadíte?*

No já jsem na to tak nemyslela, abych řekla pravdu. Hlavně pryč z baráku.

10. *Berete drogy, požíváte alkohol? Kolik a jak často. Kouříte?*

Ne v životě nikdy, ani jsem nikdy nekouřila. Alkohol vůbec akorát na vánoce 2 deci vína, jinak piju matonky, sifony a kofoly, já mám schizofrenii, víte? Na tu se léčím.

11. *Jaké je Vaše současné bydliště? Máte místo, prostor, kde si můžete nerušeně odpočinout? Nebo užíváte veřejně přístupný prostor? – ubytovna, azylový dům, společné bydlení s více lidmi apod. Nebo jste bez střechy a spíte venku?*

No, teď jsu na Křenové, ale já nevím kolik číslo. To já nevím, no. Tam jsou samý vožralci a takový zloději. Ale vono je to tam nejlevnější, no. Teplo tam je. Můžu se trošku opláchnout. Tak když na to mám, jdu tam.

12. *Co když přijde nemoc, zima, hlad? Jak to řešíte?*

No jdu za kámoškou aj nejlepší.

13. *Chodíte k lékaři, nebo řešíte až akutní zdravotní stav? Máte placeno zdravotní pojištění?*

Mám, lékařku. Mihulová. Mendlovo náměstí.. Já mám cukrovku totiž, víte? A na schizofrenii mám důchod. Pojištění nevím, asi ne.

14. *Jaké je Vaše současné zaměstnání? Z čeho žijete? Z kolika peněz měsíčně musíte vyžít?*

Já jsem byla zaměstnaná, když jsem byla mladá. Já už 18 let marodím na schizofrenii. Mám malej důchod. Akorát na tu Křenovou. Jinak chodím po venku a lidi jsou hodný, něco daj.

15. *Máte nějaké dluhy, půjčky?*

Ne. Žádný dluhy nemám a ani je nedělám.

16. *Jak jste stalo, že jste bezprizorní, bez stálého zaměstnání, bez stabilního bydlení? Kdo může za Vaši momentální životní situaci?*

Pracovat nemůžu. Mám tu schizofrenii. A taky cukrovku. Bydlela jsem na bytě s přítelem. Protože mně umřel přítel a to byl jeho byt a mě majitelka z domu vyhodila. Do měsíce mně dala měsíc na to vystěhování. Na novej byt jsem neměla. Z důchodu akorát na tu Křenovou. Nevím, kam jinam bych šla. *Kdo za to může?* Přítel neměl umřít.

17. *Cítíte se na samém dně? Máte pocit, že Vám nikdo nepodá pomocnou ruku?*

No bude to lepší, já myslím, že jo, až budu v tý ubytovně, jako celej měsíc, tak to bude dobrý. Pláč.

18. *Kde hledáte pomoc? Jaké krizové služby využíváte? Víte na koho se obrátit? Kdo je kompetentní a schopn Vám pomoci?*

Ale jo, kámoška poradí. A na Křenové taky vědí, ale někdy jsou moc, no hubují. A na pošťe si popovídám, když du pro důchod.

19. *Jaký je Váš každodenní režim dne?*

No vod rána do večera chodím skoro po venku. Ke kamošce du jako jo, na dvě hodiny třeba aj.

20. Jaká je představa o vaší budoucnosti?

Aby to bylo všechno jednou lepší. No je mi 51 roků, jakou můžu mít budoucnost? Tak snad to bude lepší, no.

Děkuji Vám za rozhovor.

FILIP PAVEL

Pondělí 12. ledna 2015, 11:15 hod., nám. Svobody v Brně

1. Vaše jméno, prosím?)

Filip Pavel. *Ted', co je příjmení a co je jméno?* Smích. Filip je jméno, příjmení je Pavel.

2. Věk, stav (svobodný, ženatý/vdaná, vdovec/vdova,), děti?

Třicet tři. Svobodný, národnost českou, českou. Mám dvě děti.

3. Kde jste se narodil? Jaké vzpomínky máte na dětství?

Narodil jsem se v Sokolově. Na dětství? No dobrý. Měl jsem rodiče, ale prostě, už je to takový, že rodiče se rozvedli, vzal si táta jinou manželku, máma jinýho manžela a prostě já jsem skončil na ulici.

4. Jaké bylo Vaše zázemí – rodiče, sourozenci, bydlení, ekonomická situace rodiny?

Jsem sám, bráchu ani ségru nemám. Doma to bylo docela dobrý, než se naši rozvedli. To mně bylo čtrnáct. Pak jsem byl u mámy. S tátou jsem se přestal vídat. Vzal si jinou s děckama a na mě neměl čas. Máma měla taky přítele.

5. Byli v té době pro Vás rodiče důležití?

Táta mně hodně pak chyběl. Ale teď jsem si zvyk. Jsem už přece velkej chlap.

6. Jakého vzdělání rodiče dosáhli? V jakém oboru pracovali?

Rodiče byli, tak táta jezdil se sanitkou, jaký měl vzdělání to nevím. Máma učila v mateřský školce. Ted' nevím co dělají.

7. A Vaše vzdělání a práce?

Já jsem se vyučil opravářem zemědělských strojů. Jenže mě pak nikdo nechtěl bez praxe vzít do práce. Ono u nás je vůbec málo práce. Tak jsem byl na pracáku, ale bez podpory, živila mě máma. Občas jsem si něco vydělal na nějaký fušce, kde jsem dělal rukama. Rady v Brně je to lepší. Sem tady už tři měsíce.

8. *Ve kterém věku a jak jste se osamostatnil?*

Já se vyučil, pak jsem byl chvíli s mámou a pak jsem se nastěhoval k přítelkyni. Narodilo js jí dítě. Asi moje. Bydleli jsme na vesnici v rodinném domku jejich rodičů. Furt nám do všeho křafali, teda mluvili.

9. *Jaké byly Vaše představy o životě v dospělosti? Přemýšlela jste o svém uplatnění ve společnosti? Jak a kam se zařadíte?*

Chtěl jsem jezdit autama, jako táta. Ale radši s kamionem. To se nepovedlo.

10. *Berete drogy, požíváte alkohol? Kolik, jak často. Kouříte?*

Kouřím, piji , hlavně pivo, občas. Drogy neznám, neberu.

11. *Jaké je Vaše současné bydliště? Máte místo, prostor, kde si můžete nerušeně odpočinout? Nebo užíváte veřejně přístupný prostor? – ubytovna, azylový dům, společné bydlení s více lidmi apod. Nebo jste bez střechy a spíte venku?*

Nevím, v občance mám u mámy, ale asi mě dali adresu na úřadě v Sokolově. To nevím. Už tři měsíce tam nejsme. Jel jsem sem, protože je tady děda. Taky nemá práci a vyhodila ho, no ta jeho družka, z bytu. Spíme, kde se dá, ubytovna, azylák. Tam se můžu umejt. Když na to není, tak i venku.

12. *Co když přijde nemoc, zima, hlad?*

Já su zdravěj, děda tady má nějakýho doktora, tak pokud, snad by mě vzal. Zima mně není a v zimě, když tak azylák, nebo se deme někam ohřát. Třeba jezdíme, ja říkáte, šalinou.

13. *Chodíte k lékaři, nebo řešíte až akutní zdravotní stav? Máte placeno zdravotní pojištění?*

Já nevím, já jsem zdravěj. Zatím.

14. *Jaké je Vaše současné zaměstnání? Z čeho žijete? Z kolika peněz měsíčně musíte vyžít?*

Máme dost. Dáme to s dědou nějak dohromady. On má nějaký dávky. Jídlo se dá taky sehnat. Vratíme flašky, no není to med, ale de to. Člověk si musí nějak poradit.

15. *Máte dluhy, půjčky?*

No, asi ty alimenty, ne?

16. *Jak se stalo, že jste bezprizorní, bez stálého zaměstnání, bez stabilního bydlení. Kdo může za Vaši momentální životní situaci?*

Tak na ulici tady v Brně jsem tři měsíce. Naštvala mě, teda všichni. Bydlel jsem, jak jsem říkal, v tom baráku s přítelkyní a děckem a oni nám, teda jako její, do toho pořád mluvili,

něco na mě kritizovali. Tak jsem se sblal, že to teda poslouchat nebudu. Za mámou jsem už nechtěl.

17. *Cítíte se být na samém dně? Máte pocit, že Vám nikdo nepodá pomocnou ruku?*

Já mám dědu, my si vystačíme. Zatím to zvládáme. A kdo jinej, než rodina by mně pomoh?

18. *Kde hledáte pomoc? Jaké krizové služby využíváte? Víte na koho se obrátit? Kdo je kompetentní a schopen Vám pomoci?*

Zatím se tady rozfoukávám, ale asi na sociálku. Oni ostatní, co je znám a jsou taky na tom jak já mně řeknou co a jak. A taky děda. Ten už ví.

19. *Jaký je Váš každodenní režim dne?*

No, koukám, abych se nějak uživil. Sháním práci, kde se dá. Teď v zimě nic moc.

20. *Jaká je Vaše představa budoucnosti?*

Najdu si nějakou práci, dobře placenou. A postavím baráček, kde si vezmu dědu k sobě.

Děkuji za rozhovor.

ZDENĚK KOVANDA

Pondělí 12. ledna 2015, 12:00 hod., nám. Svobody v Brně

1. *Vaše jméno, prosím?)*

Zdeněk Kovanda. *Je to shodou okolností dědeček předchozího respondenta.*

2. *Věk, stav (svobodný, ženatý/vdaná, vdovec/vdova,), děti?*

Padesát sedm. Rozvedený, dceru, tu jsem neviděl už patnáct let, ta šla někam úplně jinam. Já už jsem tak měl špatnej život. A teď jsem prosím po rakovině, z který se léčím, měl jsem zánět hrtanu, který mně operovali, rok jsem byl na slavíkovi, vlastně jsem se živil hadičkami do břicha. No ale člověk musí bojovat.

3. *Kde jste se narodil? Jaké vzpomínky máte na dětství?*

V Broumově, okres Náchod. Já už jsem tak měl špatnej život. A teď jsem prosím po rakovině, z který se léčím, měl jsem zánět hrtanu, který mně operovali, rok jsem byl na slavíkovi, vlastně jsem se živil hadičkami do břicha. No ale člověk musí bojovat.

4. *Jaké bylo Vaše zázemí – rodiče, sourozenci, bydlení, ekonomická situace rodiny?*

No já jsem měl rodiče neznámí, mě si vzali s děcáku, jsem v životě svoje rodiče nepoznal, pravý, bohužel tenkrát to nešlo po nich pátrat, protože vám to nikdo neřek, pochopitelně. Ale dobře, starali se o mě dobře, nemůžu říct ani slovo.

5. *Byli v té době pro Vás rodiče důležití?*

6. *Jakého vzdělání rodiče dosáhli? V jakém oboru pracovali?*

7. *A Vaše vzdělání a práce?*

Já jsem vyučenej zámečník.

8. *Ve kterém věku a jak jste se osamostatnil?*

Jak myslíte, kdy jsem – kdy jste odešel z domova? – no ne, já jsem byl docela v pohodě na horách, až teď jsem patnáctej rok na ulici.

9. *Jaké byly Vaše představy o životě v dospělosti? Přemýšlel jste o svém uplatnění ve společnosti? Jak a kam se zařadíte?*

Tak já jsem se vyučil, pak jsem byl na horách s manželkou. Bylo to hezký, ale pak se to pokazilo. Co dál jsem nepřemýšlel. Žiju ze dne na den.

10. *Berete drogy, požíváte alkohol? Kolik, jak často. Kouříte?*

Ne vůbec, ani náhodou. *Alkohol?* Jo, piju, jo. Cigarety ne, protože nemůžu.

11. *Jaké je Vaše současné bydliště? Máte místo, prostor, kde si můžete nerušeně odpočinout? Nebo užíváte veřejně přístupný prostor? – ubytovna, azylový dům, společné bydlení s více lidmi apod. Nebo jste bez střechy a spíte venku?*

Tak jako můj kolega na Bratislavský a jsme na ulici. Takle, všechno to de, ale přes den na denní centrum, tak se tam můžete vykoupat, dostanete tam najíst za deset korun, to je všechno v pohodě. Vyprat, no to musíme zaplatit, to stojí asi čtyřicet korun dohromady, ale jako to sed á jako. Ale musí se člověk o to trochu starat.

12. *Co když přijde nemoc, zima, hlad?*

No tak to je horší, dobrý já mám pojištění, mám všechno, v pohodě, z toho není žádný problém. Ale když jsme na ulici, tak je to hrozně špatný. Sehnat si třeba prášky, jo, to stojí peníze. No je to těžký.

13. *Chodíte k lékaři, nebo řešíte až akutní zdravotní stav? Máte placeno zdravotní pojištění?*

K doktoru chodím. Pojištění mám z invalidního důchodu.

14. *Jaké je Vaše současné zaměstnání? Z čeho žijete? Z kolika peněz měsíčně musíte vyžít?*

Zkoušíme někde brigádu, vono teďko v zimě to de těžko, ale většinou chodíme po žebrotě. To řeknu na rovinu, bohužel.

15. *Máte dluhy, půjčky?*

No to já nevím. Půjčky ne, mně nikdo nic nedá.

16. *Jak se stalo, že jste bezprizorní, bez stálého zaměstnání, bez stabilního bydlení. Kdo může za Vaši momentální životní situaci?*

Aha, já jsem žil s přítelkyní, a jak jsem měl tu rakovinu, tak už prostě vona toho měla dost, to nebyl můj byt, ale její. Tak jsem bohužel musel, protože já už jsem vo byt přišel dávno, páč já mám vlastně trvalý pobyt na městském úřadě.

V Brně nebo v tom Broumově? Ne, ne v Mladý Boleslavi.

17. *Cítíte se být na samém dně? Máte pocit, že Vám nikdo nepodá pomocnou ruku?*

Zatím ještě ne úplně, protože mně bylo daleko hůř, člověk měl ty nemoci, ale musí se z toho nějak vyhrabat. Nejde to jinak, prostě nemůžu tomu propadnout, jo prostě dělám, co můžu dělat, sháním brigádu, nebo cokoliv, já vím, že to je těžký v zimě, ale rozhodně nepropadám nějaký depresi.

18. *Kde hledáte pomoc? Jaké krizové služby využíváte? Víte na koho se obrátit? Kdo je kompetentní a schopen Vám pomoci?*

No využívám ty ubytovny na Bratislavský, na přespání. Tam taky poradí, ale co radit, když nemáte peníze.

19. *Jaký je Váš každodenní režim dne?*

Jak sem říkal, jsem na ulici. Pokecám s kamarádka, něco seženu na živobytí a tak.

20. *Jaká je Vaše představa budoucnosti?*

No u mě to je dost těžký, protože mně bude skoro šedesát za chvílku, že jo, a u mě to je těžký, protože práci sehnat, to je těžká věc. Hrozně. Takže spíš jde jenom o nějaký brigády, nebo vo nějaký náhodný akce, páč nic jinýho já nemůžu jako.

Pane Kovando, já Vám přeji hodně štěstí a děkuji Vám za rozhovor.

JIŘÍ

Středa 14. ledna 2015, 10:15 hod., před obchodním domem Tesco na Dornychu, Brno

1. *Vaše jméno, prosím?*

Jiří.

2. *Věk, stav (svobodný, ženatý/vdaná, vdovec/vdova,), děti?*

Tricet sedum. Jsem rozvedený. *Máte nějaké děti?*Jedno.

3. *Kde jste se narodil? Jaké vzpomínky máte na dětství?*

Ve Vyškově. Vzpomínky? Hm, dobrý a špatný, no. Nechci o tom mluvit.

4. *Jaké bylo Vaše zázemí – rodiče, sourozenci, bydlení, ekonomická situace rodiny?*

Docela dobrý, Sourozence vůbec. Vlastně nevlastní sestru.

5. *Byli v té době pro Vás rodiče důležití?*

Matka. Teď ne, jsou po smrti.

6. *Jakého vzdělání rodiče dosáhli? V jakém oboru pracovali?*

Máti byla inženýrka. Jestli si vzpomínám, otec nevím.

7. *A Vaše vzdělání a práce?*

Ano, pracoval jsem jako kuchař, prodavač.

8. *Ve kterém věku a jak jste se osamostatnil?*

No, já vod vyučení žiju sám.

9. *Jaké byly Vaše představy o životě v dospělosti? Přemýšlel jste o svém uplatnění ve společnosti? Jak a kam se zařadíte?*

Ne.

10. *Berete drogy, požíváte alkohol? Kolik, jak často. Kouříte?*

Drogy vůbec, pivo si dám, ano a kouřím.

11. *Jaké je Vaše současné bydliště? Máte místo, prostor, kde si můžete nerušeně odpočinout? Nebo užíváte veřejně přístupný prostor? – ubytovna, azylový dům, společné bydlení s více lidmi apod. Nebo jste bez střechy a spíte venku?*

No teďka jsem byl dva dny na ubytovně a jinak spávám po sklepech.

12. *Co když přijde nemoc, zima, hlad?*

Hlad já neřeším, já mám každý den na jídlo.

13. *Chodíte k lékaři, nebo řešíte až akutní zdravotní stav? Máte placeno zdravotní pojištění?*

Mám.

14. *Jaké je Vaše současné zaměstnání? Z čeho žijete? Z kolika peněz měsíčně musíte vyžít?*

Nedělám a jak se živím, to bych nerad říkal.

15. *Máte dluhy, půjčky?*

Dluhy mám a hodně velký. Jednatřicet miliónů. Proč bych to neřekl, já se přiznám.

16. *Jak se stalo, že jste bezprizorní, bez stálého zaměstnání, bez stabilního bydlení. Kdo může za Vaši momentální životní situaci?*

No bohužel jsem přepsal majetek, který jsem zdědil po máti, tak jsem přepsal na rodinyho přítele a von mě vyhodil z bytu. No teďka su tři a půl roku na ulici.

17. *Cítíte se být na samém dně? Máte pocit, že Vám nikdo nepodá pomocnou ruku?*

Eště ne.

18. *Kde hledáte pomoc? Jaké krizové služby využíváte? Víte na koho se obrátit? Kdo je kompetentní a schopn Vám pomoci?*

Já nic nevyužívám.

19. *Jaký je Váš každodenní režim dne?*

Ráno si zapálím cigaretu, otevřu si pivo a du zkusit vydělat nějakou korunu.

20. *Jaká je Vaše představa budoucnosti?*

Představa o budoucnosti? Vyhrát ve sportce a dostat svou dceru zpátky k sobě.

Přeji Vám hodně štěstí a děkuji za rozhovor.

ZDENĚK

Středa 14. ledna 2015, 11:20 hod., před obchodním domem Tesco na Dornychu, Brno

1. *Vaše jméno, prosím?*

Zdeněk

2. *Věk, stav (svobodný, ženatý/vdaná, vdovec/vdova,), děti?*

Bude mi v červenci padesát. Jsem rozvedenej, šťastně. Mám dvě zdravý děti.

3. *Kde jste se narodil? Jaké vzpomínky máte na dětství?*

V Chomutově. Vzpomínky na dětství mám krásný. Pořád se něco dělo.

4. *Jaké bylo Vaše zázemí – rodiče, sourozenci, bydlení, ekonomická situace rodiny?*

Mám sourozence, mám čtyři sourozence. Jsem z pěti dětí. Měli jsme všechno, co jsme potřebovali.

5. *Byli v té době pro Vás rodiče důležití?*

Oba byli fajn. Teď už nežijí, oba rodiče mám po smrti.

6. *Jakého vzdělání rodiče dosáhli? V jakém oboru pracovali?*

Mamka měla střední vzdělání, táta taky. Ale živil se prací a měli se celej život dobře vcelku.

7. *A Vaše vzdělání a práce?*

Základní vzdělání mám.

8. *Ve kterém věku a jak jste se osamostatnil?*

Já jsem na ulici průběžně plus minus dvanáct let.

9. *Jaké byly Vaše představy o životě v dospělosti? Přemýšlel jste o svém uplatnění ve společnosti? Jak a kam se zařadíte?*

Já jsem vyrostl za komunistů, takže krásný.

10. *Berete drogy, požíváte alkohol? Kolik, jak často. Kouříte?*

Drogy nic. Alkohol? Ano dám si a rád. A kouřím.

11. *Jaké je Vaše současné bydliště? Máte místo, prostor, kde si můžete nerušeně odpočinout? Nebo užíváte veřejně přístupný prostor? – ubytovna, azylový dům, společné bydlení s více lidmi apod. Nebo jste bez střechy a spíte venku?*

V současné době to mám. Chvilu su na ulici, když je nejhůř, tak se vždycky u někoho spravím. U bratra u sestry, ale nikdy to není dlouhodobě, protože dneska mají všichni i starosti svoje, jak říkám není to jednoduchý.

12. *Co když přijde nemoc, zima, hlad?*

Zima a hlad moc neřeším, protože vždycky se nějak postarám a nemoc, díky bohu zatím jsem zdravej.

13. *Chodíte k lékaři, nebo řešíte až akutní zdravotní stav? Máte placeno zdravotní pojištění?*

Měl jsem do teďka, byl jsem vyřazenej z úřadu práce, takže neberu žádný dávky sociální, ale byl jsem pojištěnej doteďka, ale nechal jsem se vyřadit.

14. *Jaké je Vaše současné zaměstnání? Z čeho žijete? Z kolika peněz měsíčně musíte vyžít?*

Chodím na brigády, pracuju, mozoly mám do dneška. (Ukazuje ruce). Pokud můžu, vždycky jdu do práce si slušně vydělat.

15. *Máte dluhy, půjčky?*

Mám nějaký dluhy, nejsou to závratný částky, ale taky něco dlužím.

16. *Jak se stalo, že jste bezprizorní, bez stálého zaměstnání, bez stabilního bydlení. Kdo může za Vaši momentální životní situaci?*

Stává se to jednoduše, jak se to stává chlapům. Rozvedl jsem se, přišel jsem o bydlení a v této době už zas tak není jednoduchý, jako před 30 rokama se zase zvednout, ale dneska jdete prostě dolů a je to těžký se prostě zvednout navrh.

17. *Cítíte se být na samém dně? Máte pocit, že Vám nikdo nepodá pomocnou ruku?*

Ne, ne, ne, ještě ne.

18. *Kde hledáte pomoc? Jaké krizové služby využíváte? Víte na koho se obrátit? Kdo je kompetentní a schopen Vám pomoci?*

Nám, co sme na ulici nikdo moc nepomůže, nadlouho, myslím.

19. *Jaký je Váš každodenní režim dne?*

Režim je takovej, že ráno vstanu jako všichni a snažím se prostě jít, pokud je možno volám kamarádům, brigády, zajímám se, chcu jít do práce. Když něco vydělám, tak je to dobrý. Když nic nevydělám, tak je to špatný.

20. *Jaká je Vaše představa budoucnosti?*

Já su naivní člověk, tak si myslím, že bude líp. Jednou bude líp.

Děkuji Vám za rozhovor.

PAN ANTONÍN

Čtvrtek 30. října 2014, 11:20 hod., tržnice Husitská, Brno

1. *Vaše jméno, prosím?*

Antonín Marek.

2. *Věk, stav (svobodný, ženatý/vdaná, vdovec/vdova,), děti?*

Sedmdesát dva let, ženatý, česká, horník, ne, děti, žiji s manželkou

3. *Kde jste se narodil? Jaké vzpomínky máte na dětství?*

Mostišť. Vzpomínky na dětství špatné, jak bych to řekl, otec byl takový rabiát. Rodiče, matka výborná, ale otec byl baník mu to odpust, byl zlej, sourozence, nevlastního bráchy. *Kde jste bydleli s rodinou?* Já jsem vlastně dojížděl jednou za čas, no jak jsem se oženil tak jsem dojížděl za manželkou, už jsme spolu 45 let

4. *Jaké bylo Vaše zázemí – rodiče, sourozenci, bydlení, ekonomická situace rodiny?*

V dětství špatná. Ta situace.

5. *Byli v té době pro Vás rodiče důležití?*

Matka jo.

6. *Jakého vzdělání rodiče dosáhli? V jakém oboru pracovali?*

No tak von měl pola, no soukromě. Aj i matka vlastně, pak dělala v JZD a já taky.

7. *A Vaše vzdělání a práce?*

Po vojně jsem šel do dolů, abych se nemusel vracet do zemědělství, protože se základku to jinam nešlo. Šel jsem do Ostravy, tam jsem byl asi čtyry roky a potom jsem byl na uranu osm roků a pak jsem dělal s motorovou pilou v lese.

8. *Ve kterém věku a jak jste se osamostatnil?*

No dá se říct od dětství od těch šestnácti sedmnácti let

9. *Jaké byly Vaše představy o životě v dospělosti? Přemýšlel jste o svém uplatnění ve společnosti? Jak a kam se zařadíte?*

Co bych na to řek, já jsem měl jako, mě bavilo to hornictví, to mě bavilo, pak jsem si našel tu paní a velice dobře jsme spolu vycházeli a vycházíme, s mou paní. No a vo uplatnění, to u mně bylo jako dost složitý, protože táta jak jsem říkal byl rabiát, místo školy jsem musel chodit na pole, vo dobytek se starat a takový, no. Taky ty výsledky ze školy byly, že znal ředitele, chodili spolu, řeknu to sprostě, chlastat, no a já jsem místo školy a pak mně to chybělo.

10. *Berete drogy, požíváte alkohol? Kolik, jak často. Kouříte?*

Drogy ne, vůbec ne, pil jsem pivo, ale teďka kvůli tomu zdraví musím opatrně, kouřím kolem tý dvacký denně.

11. *Jaké je Vaše současné bydliště? Máte místo, prostor, kde si můžete nerušeně odpočinout? Nebo užíváte veřejně přístupný prostor? – ubytovna, azylový dům, společné bydlení s více lidmi apod. Nebo jste bez střechy a spíte venku?*

Okříšky 449, u stadionu v Okříškách. No to je řadovka, kterou jsem vlastně koupil, a vzhledem k tomu, že jsem měl problémy s exekutorama, tak jsem to přepsal na kluka, no a s klukem dodneška se nesnáším, on už tři roky nedělá. A já jsem toaletu si našel, abych se mohl trochu uživit, ten Prostor, no tak nějak, protože mám důchod, je nějakých pět tisíc. Za kterej si můžu sám, protože jsem se cpal o podnikání Tak jsem si našel tohle, Prostor, abych nebyl na holce na krku. Mám důchod pět tisíc, za ten si můžu sám, protože jsem podnikal, mohl jsem mít důchod čtrnáct tisíc šestset, jenže nikde to nezohlednili, napřed to bylo že v posledních patnáct let a pak jsem mohl pět roků do důchodu počítat. Pak jsem šel do důchodu, tak to bylo z posledních pěti let a to bylo na tom to nejhorší, protože paní účetní, já jsem tomu tak nějak nedbal, a protože jsem platil sociální a zdravotní minimum, tak jsem dostal taky minimum důchod. Takže byt jsem přestal na kluka. Prostor k odpočinku? Takhle, jak to myslíte, když tu skončím? Co mám, su sice na charitě a je to v Maloměřicích, no to je od charity to bydlení. A su s tím spokojenej.

12. *Co když přijde nemoc, zima, hlad?*

Já su v bytě od charity. Já tam bydlím sám, ale nemám se s tím nikde chlubit, Velice dobrý, jsem tam sám, všecko.

13. *Chodíte k lékaři, nebo řešíte až akutní zdravotní stav? Máte placeno zdravotní pojištění?*

Zdravotní pojištění mám jako důchodce placeno určitě.

14. *Jaké je Vaše současné zaměstnání? Z čeho žijete? Z kolika peněz měsíčně musíte vyžít?*

No to já mám důchod a takhle si přivydělávám. Prodávám Nový prostor. Já důchod nechávám manželce. A žiju z toho co si tady vydělám na tom. Hm, tak to máte cigarety, a to. Podívejte se, zatím to je dobrý, protože se najdou dobří lidi takle, jo? Toho nebejt, jo, včetně vás, tak co se týče časopisu, bylo by to špatný. Tak nevím. Mám teda z toho časopisu 25 Kč, jsou dny kdy neprodám ani jeden, a z toho jich třeba prodám 12, jo? A ten průměr šest osm je. Čili ty dvě stovky dejme tomu za ty časopisy. Najdou se dobří lidi, jo a de to, no.

15. *Máte dluhy, půjčky?*

Půjčky nemám. Ale dluhy mám. To je to, za 120 korun chcou páni exekutoři 29 tic., jo. Potom jsem na předváděčce, to jsem naletěl taky, a jo, a taky prvně že jsme vyhráli, manželka tam byla se mnou, ta utekla, když slyšela, že musíme zaplatit 30 tis. Utekla a von potom mě ten z té předváděčky mi nabídl, že to může být na půjčku. No tak já jsem špekuloval, páč když to bude na půjčku, tak já to prodám, jenže vono to mělo hodnotu tisíc korun. Koupil jsem mixer (smích), kterej byl potom za devětadvacet tisíc, to je to jsou ty předváděčky, to je děs. A měl jsem tam kamaráda a ten mi povídal, nic nepodepisuj, když tam deš, v té reklamě, když ti něco nabídnou, to si vem, ale nic nepodepisuj, ale já jsem naletěl. Ale vzhledem k tomu stejně, co to jako to, je v trestním řízení. A tedka ten Urban, ten exekutor, mě uhání zaplatil náklady, už nechce zaplatit tohle, ale náklady, proč bych platil náklady a tohle, Když ta firma je v trestním řízení, to je jasný, že to byly podvody, tak to nechávám zatím ležet, no. Najednou to byly furt výhrůžky, výhrůžky a teď chce jen náklady

16. *Jak se stalo, že jste bezprizorní, bez stálého zaměstnání, bez stabilního bydlení. Kdo může za Vaši momentální životní situaci?*

No vono takhle, ještě vám to řeknu, já jsem se musel odhlásit z trvalého bydliště, což bylo jako dost problematický, ale už to mám, kvůli tomu, když chodili do bytu exekutoři, brali věci klukovi, jo já se ho nechci zastávat, on je vášnivý rybář, vzali mu pruty, naviják, no samozřejmě, že jsme byli no já se mu nedivím ani, že mu vzali jeho věci.

Zatím je to na mrtvým bodě, no. Protože pak to soud nakonec zrušil, jo, soud to zrušil a vlastně to bylo za zdravotní pojištění. Tam bylo taky ale nějak přes dva tisíce a ono se to vyšplhalo na stopadesát. Ale skutečně je to, že když přijde ten soudní rozkaz je nejlepší to zaplatit, vemte si jenom, že ta nemocnice za 120 korun, to oni dávají exekutorovi. Ale za to si můžu sám.

17. *Cítíte se být na samém dně? Máte pocit, že Vám nikdo nepodá pomocnou ruku?*

Úplně ne, podívejte se já to řeším takovým způsobem,, já jsem byl vždycky takovej, že jsem se nedíval na čas, a já už to mám vychytaný, takže já třeba su v sedum hodin o půl osmý večír, mám su prostě mám určený, kolik mám prodat a dělat abych vlastně, jak se říká, žil, no. Ruku? Tak dcera mě ju podá určitě.

18. *Kde hledáte pomoc? Jaké krizové služby využíváte? Víte na koho se obrátit? Kdo je kompetentní a schopn Vám pomoci?*

To se nedá, žádný. Mám možnost potom jít k dceři, a takhle mě se tam jako nechce, protože má svou rodinu, ale dospělo to tak daleko, že pokud budeš moct takhle, tak mi ti tady postavíme vejměnek. Mají plac jo, tak já jsem jí vlastně, když jsem měl ještě tamto, tak jsem jí ještě podpořil. Samozřejmě jsem ji podpořil v bytě, prodala byt družstevní tenkrát za ho za milion dvěstě tisíc. Něco doplatila a má domek. Má dobrýho manžela, dělá ředitelka lesů. Tam jsou dobré peníze. Ale abych já na ně spolíhal, chcu být soběstačnej.

Žádáme si o obecní byt. Nechcu tam, protože dcera mi slíbila.

A teď jsem, jak jsem tady na tomhle, Su spokojenej, protože tady v Brně když to vezmete 2 400 korun není zase takový, to su spokojenej, mám tam všechno, kuchyňka, záchod mám jenom pro sebe. Manželka bydlí tam se synem. Tady v tom NP jsou pracovnice velice ochotní hodní, jakože to jsou sociální pracovnice, tak vycházíme velice dobře. Já se snažím teda už su tam dva roky, a eště jsem neměl nejmenší škraloup. Když se mně něco přihodí, tak se vomluvím, jo, předem telefonicky a když se mluvili tady o manželce, tak já jsu telefonicky s ňou dedodenně s ní můžu mluvím 24 hodin, protože jsem si vzal tarif, menuje se to na plný pecky a měsíc volám za stovku.

19. *Jaký je Váš každodenní režim dne?*

Postel a práca, v létě zimě skoro stejný, protože podívejte se, já mám cukrovku a já su rád, že přijdu, su unavenej, a já to poznám tím, že když su malátnější, že se to zvedlo, lidi sem tam mi dají sladký, já to neodmítnu. Protože jak jsem to jedl, tak mi to vyskočilo na sedumnáct, tak jsem říkal bacha hochu.

20. *Jaká je Vaše představa budoucnosti?*

Co vám mám povídat v dvaasedmdesáti letech. Já si z toho dělám srandu, já vždycky manželce říkám, já jsem tady nad průměr.

Děkuji.

PANÍ MARCELA

Úterý 11. listopadu, 15:40 hod., ulice Česká, Brno

1. *Vaše jméno, prosím?*

Alžběta

2. *Věk, stav (svobodný, ženatý/vdaná, vdovec/vdova,), děti?*

Je mně třicetčtyři. Jsem svobodná, mám čtyři děti, tři jsou v Jindřichově Hradci u pěstounů. Poslední v Brně v Klokánku. Sebrali mně je a nechcou vrátit.

3. *Kde jste se narodil? Jaké vzpomínky máte na dětství?*

Jsem z Jindřichova Hradce. Tátu neznám. Máma byla pořád někde s chlapama. Měly jsme pořád nějakýho novýho strejdu. Lítalý jsme po venku a bylo jedno, kdy jsme přišly domů. Ale nakonec to dětství bylo lepší, jak žiju dneska.

4. *Jaké bylo Vaše zázemí – rodiče, sourozenci, bydlení, ekonomická situace rodiny?*

Musely jsme si doma se ségrama pomáhat samy. Mám dvě sestry. Já jsem nejmladší. Koli-krát jsme neměly, co jíst. Tak jsme žvýkaly tvrdej chleba. Mám moc nevařila. Dělal někde ve skladě, nevím, kde.

5. *Byli v té době pro Vás rodiče důležití?*

Tátu neznám. Jedinej blízkej člověk byla máma.

6. *Jakého vzdělání rodiče dosáhli? V jakém oboru pracovali?*

Máma se něčím vyučila, nevím čím. Dělal ve skladu, asi skladnici.

7. *A Vaše vzdělání a práce?*

Já se učila švadlenou. Pak jsem to, otěhotněla a už jsem to nedělala. S přítelem jsme šli do Brna. Dělal na stavbách, měli jsme pronajatej byt. To bylo docela dobrý. Pak přítel přišel o práci. Z bytu nás vyhodili a děcka sebrali. Strčili je jinejm lidem a nechcou mně je dát zpátky, ale já jsem kurátorce řikala, že je k adopci nedám. Nebudu souhlasit.

8. *Ve kterém věku a jak jste se osamostatnila?*

No hned, jak jsem byla těhotná. Takže v šestnácti. Do Brna za chlapem. S ním su doteďka. Akorát není na byt.

9. *Jaké byly Vaše představy o životě v dospělosti? Přemýšlel jste o svém uplatnění ve společnosti? Jak a kam se zařadíte?*

Nechtěla jsem žít jako máma, chtěla od ní pryč. Starat se o děcka a žít normálně.

10. *Berete drogy, požíváte alkohol? Kolik, jak často. Kouříte?*

Já nekouřím, občas se napiju. Na víc nemám peníze.

11. *Jaké je Vaše současné bydliště? Máte místo, prostor, kde si můžete nerušeně odpočinout? Nebo užíváte veřejně přístupný prostor? – ubytovna, azylový dům, společné bydlení s více lidmi apod. Nebo jste bez střechy a spíte venku?*

Já bydlím, kde se dá. Někdy, když přítel sežene nějakou práci, tak i v maringotce na stavbě, klidně mimo Brno. Když je teplo, spíme venku. V zimě si zalezeme do nějakýho baráku. Teď jsem si zaplatila dvě noci v ubytovně.

12. *Co když přijde nemoc, zima, hlad?*

To neřeším, vždycky to nějak přežiju.

13. *Chodíte k lékaři, nebo řešíte až akutní zdravotní stav? Máte placeno zdravotní pojištění?*

Já k doktoru nechodím, a ostatní asi platí nějak sociálka, ne?

14. *Jaké je Vaše současné zaměstnání? Z čeho žijete? Z kolika peněz měsíčně musíte vyžít?*

Mám to minimum, teďka mně kurátorka našla nějakýj úklid. Je to od pěti od rána, tak nevím, jestli vstanu. Je to na dvě hodiny.

15. *Máte dluhy, půjčky?*

To ne, mně nikdo nic nepučí.

16. *Jak se stalo, že jste bezprizorní, bez stálého zaměstnání, bez stabilního bydlení. Kdo může za Vaši momentální životní situaci?*

No nebyla práce, přítel nic nesehnal. Já se čtyřma děckama do práce nemohla, nic pro mě nebylo a nikdo mě nechtěl. Neměli jsme na byt, tak mně děcka vzali. Vůbec je nevidím, na cestu za nima, nemám peníze. Chtěla bych je zpátky.

17. *Cítíte se být na samém dně? Máte pocit, že Vám nikdo nepodá pomocnou ruku?*

Ještě, že jsme s přítelem. Vždycky jsme nějak to, prostě zvládli. Akorát, že nemám ty děcka u sebe. A sociálka mě nutí, abych souhlasila s adopcí. Jsou proti mně.

18. *Kde hledáte pomoc? Jaké krizové služby využíváte? Víte na koho se obrátit? Kdo je kompetentní a schopen Vám pomoci?*

Tak já mám kurátorku, taky chodím na azyláka na Křenovou. Sociálka mně nepomáhá vůbec.

19. *Jaký je Váš každodenní režim dne?*

Pořád to samý, někde sehnat nějakou práci, poprosit hodný lidi o nějakou korunu a taky, kde budeme spát.

20. *Jaká je Vaše představa budoucnosti?*

Hlavně, ať mně dají děcka zpět. Taky už mám danou o byt, jako žádost. Abychom měli kde bydlet. Já se jich nevzdám.

Děkuji, ať se Vám daří.

PAN VIKTOR

15. ledna, 14:10 hod., Zvonařka, Brno

1. Vaše jméno, prosím?

Viktor

2. Věk, stav (svobodný, ženatý/vdaná, vdovec/vdova,), děti?

Já už budu mít sedmapadesát. No jo, rozvedenej, dvakrát. Mám syna a dvě holky. Zůstaly s mámama.

3. Kde jste se narodil? Jaké vzpomínky máte na dětství?

Jsem z Rosic. Tady kousek od Brna. Tam jsme bydleli v domku. Bylo to docela dobrý. Máma byla s náma doma. Měl jsem ještě bráchu, ale ten umřel. Už je to osm let. Měl rakovinu.

4. Jaké bylo Vaše zázemí – rodiče, sourozenci, bydlení, ekonomická situace rodiny?

Táta byl zedník. Dělal v Brně. Vo sobotách chodil na melouchy, aby matka mohla být doma. Měli jsme prasata a slepice. S bráchou jsme museli doma pomáhat. Ale měli jsme všechno, co jsme potřebovali.

5. Byli v té době pro Vás rodiče důležití?

No jo, voba. Doma byla docela sranda.

6. Jakého vzdělání rodiče dosáhli? V jakém oboru pracovali?

Máma nevím, byla doma. Děkala pro někoho nějaký korálky, aby měla nějaký peníze. Táta byl zedník. Byl dobrej zedník. V dědině postavil dva baráky.

7. A Vaše vzdělání a práce?

Já sem taky zedník. Dělam po stavbách, ne někde napořád. Tak různě, když je práce. Teď v zimě je to špatný.

8. Ve kterém věku a jak jste se osamostatnila?

Po vojně. Já se zamiloval a no a musel se ženit. Jenže to nevyšlo. Šel jsem zpátky k našim. Podruhé to taky nevyšlo. Barák už jsme neměli. Tam zůstal brácha a když umřel, tak jeho manželka. Byt v Brně jsem nechal druhý ženě s holkama. Dnes jsou už dospělý, ale pořád tam bydlí.

9. *Jaké byly Vaše představy o životě v dospělosti? Přemýšlel jste o svém uplatnění ve společnosti? Jak a kam se zařadíte?*

Představy? Že budu dobrý zedník jako táta. Postavím si baráček a budu mít klid.

10. *Berete drogy, požíváte alkohol? Kolik, jak často. Kouříte?*

Pivečko piju, občas si dám i tvrdý, zelenou. Jo kouřím. S chlapama na stavbě to ani jinak nejde.

11. *Jaké je Vaše současné bydliště? Máte místo, prostor, kde si můžete nerušeně odpočinout? Nebo užíváte veřejně přístupný prostor? – ubytovna, azylový dům, společné bydlení s více lidmi apod. Nebo jste bez střechy a spíte venku?*

Sem na té ubytovně, no v Komárově. Tam platím dva tisíce sedm set. Zázemí je tam dobrý, no ale není to moje. Jsem tam doma, ale není to domov.

12. *Co když přijde nemoc, zima, hlad?*

Tak já jsem na ubytovně. Nějaký peníze mám z fušek, takže teplo mám a hlad nemám.

13. *Chodíte k lékaři, nebo řešíte až akutní zdravotní stav? Máte placeno zdravotní pojištění?*

Mám svýho doktora. Pojištění neplatím. Jsem na pracáku, tak se to platí tam. Až to pude, půjdu do důchodu, do toho předčasného.

14. *Jaké je Vaše současné zaměstnání? Z čeho žijete? Z kolika peněz měsíčně musíte vyžít?*

Z pracáku už nic nemám, žiju z toho, co vydělám a něco mi dává sociálka.

15. *Máte dluhy, půjčky?*

Jo, dlužím na alimentech. Občas něco pošlu, ale moc toho není.

16. *Jak se stalo, že jste bezprizorní, bez stálého zaměstnání, bez stabilního bydlení. Kdo může za Vaši momentální životní situaci?*

Jak jsme se podruhé rozvedl, nechal jsem byt ženě. A všechno jsme tam nechal. Jenže na nový byt jsme neměli peníze. Nájem je drahej. Takže zbyla ta ubytovna.

17. *Cítíte se být na samém dně? Máte pocit, že Vám nikdo nepodá pomocnou ruku?*

Já zatím nějak žiju, na dně se necejtím. Mám požádáno o sociální byt. Až to vyjde, bude to dobrý. Hlavně, aby to bylo. Vono je těch bytů málo, prej jenom deset za rok. A těch, co tam chtějí je moc.

18. *Kde hledáte pomoc? Jaké krizové služby využíváte? Víte na koho se obrátit? Kdo je kompetentní a schopn Vám pomoci?*

Pomoc? Jakou pomoc. Já si musím pomoci sám, ne?

19. *Jaký je Váš každodenní režim dne?*

Ráno jdu do práce, pokud teda nějaká je. Zatím to de. A po práci jdem s chlapama na jedno. Spláchnout to.

20. *Jaká je Vaše představa budoucnosti?*

Abych měl ten byt, sociální. A nějakou stálou práci. Pak si najdu nějakou paní, aby se o mě starala.

Děkuji za rozhovor.

PŘÍLOHA P 2: DOTAZNÍK PRO OBČANY, ŽÁDAJÍCÍ O PRONÁJEM OBECNÍHO BYTU

Vážení,

dovoluji si Vás tímto požádat o vyplnění dotazníku, který je určen žadatelům o pronájem obecního bytu.

Cílem dotazníku je zjistit bytovou situaci předem nedefinovaného vzorku respondentů, jejich potřeby ohledně bydlení, připomínky, názory a postřehy.

Dotazník je anonymní a bude sloužit jako podklad pro vypracování praktické části diplomové práce.

Při vyplňování dotazníku odpovězte zaškrtnutím odpovědi, kterou zvolíte. U otevřených otázek připojte svůj komentář.

1. Věk:

do 29 let, 30-44, 45-59, 60-69, nad 70 let

2. Stav:

svobodný/á ženatý/vdaná rozvedený/á vdovec/a

3. Vzdělání:

základní, vyučen, střední s maturitou, vysokoškolské

4. Ekonomická aktivita:

zaměstnanec OSVČ nezaměstnaný
 rodič. příspěvek starobní důchod invalidní důchod

Jiné.....

5. Adresa trvalého pobytu:

shodná se současným pobytem zůstala i po odstěhování úřední adresa

6. Jaké je Vaše současné bydliště? Máte místo, prostor, kde si můžete nerušeně odpočinout? Nebo užíváte prostor, který je veřejně přístupný? – ubytovna, azylový dům, společné bydlení s více lidmi apod. Nebo jste bez střechy nad hlavou?

.....
.....
.....
.....
.....

7. Které skupiny obyvatel mají ztíženou situaci při nalézání dostupného bydlení?

mladí svobodní lidé rodiče s malými dětmi lidé pracující na sociálních dávkách
 návrat po výkonu trestu rozvedení

Případně další skupiny:

.....
.....

8. Myslíte si, že je dostatek bytů, ve kterých by nájemné bylo v přiměřené výši vůči možnostem občanů s průměrným měsíčním příjmem?

ano spíše ano nevím spíše ne ne

9. Jaká je Vaše představa o vhodném, finančně dostupném a stabilním bydlení?

obecní byt v nájemním domě soukromého vlastníka
 ve vlastním bytě ve vlastním rodinném domě

10. V jakém domě, bytě byste rád bydlel? Jaká je Vaše vysněná představa?

.....
.....

11. Je Vám v podstatě jedno v jaké části města byste bydlieli?

ano spíše ano nevím spíše ne ne

Proč Vám to není jedno:

.....
.....
.....
.....

12. Jaké aktivity vyvíjíte k získání stabilního bydlení?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

13. Myslíte si, že důvodem Vaší nevyřešené bytové situace je nízká podpora bydlení ze strany státu?

ano spíše ano nevím spíše ne ne

Jak by měl stát podpořit bydlení svých občanů?:

.....
.....
.....
.....
.....

Děkuji za Váš čas, odpovědi a podnětné názory.